Projektas

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMAS

NUTARIMAS
DĖL DVIDEŠIMTOSIOS LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS PROGRAMOS

2025 m. rugsėjo d.
Vilnius

Lietuvos Respublikos Seimas, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 67 straipsnio 7 punktu, 92 straipsnio penktąja dalimi ir apsvarstęs Dvidešimtosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programą, nutaria:

1 straipsnis.

Pritarti Lietuvos Respublikos Ministrės Pirmininkės Ingos Ruginienės pateiktai Dvidešimtosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programai (pridedama).

2 straipsnis.

Nustatyti, kad šis nutarimas įsigalioja nuo jo oficialaus paskelbimo.

Seimo Pirmininkas

Teikia:
Seimo narė Inga Ruginienė

PRITARTA
Lietuvos Respublikos Seimo
2025 m. nutarimu Nr. XV-

DVIDEŠIMTOSIOS LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS PROGRAMA

I SKYRIUS
VALSTYBĖ, KURI VEIKIA

1. Lietuva – mūsų visų namai. Tai vieta, kurioje gimsta vienybė – veiklių, pilietiškų, savo šalį mylinčių žmonių bendrystė.

2. 1992 metais referendumu patvirtintos Lietuvos Respublikos Konstitucijos siekiai, grindžiami visų Lietuvos žmonių ryžtu siekti atviros, teisingos, darnios pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės, – tai dvidešimtosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės kelrodis.

3. Šimtmečiais atkakliai gynusi savo laisvę ir nepriklausomybę, išsaugojusi savo dvasią, gimtąją kalbą, papročius ir kultūrą, mūsų Tauta ir vėl susiduria su sudėtingais iššūkiais.

4. Rusijos agresija ir sudėtinga geopolitinė situacija, iki pamatų sudrebinta tarptautinė tvarka, gilėjanti klimato krizė, neprognozuojama dirbtinio intelekto plėtra, nevaržomai auganti didžiųjų pasaulinių bendrovių įtaka, pasaulyje plintančių ligų grėsmė, blogėjanti demografinė situacija, nuolat brangstantis pragyvenimas – tokiomis aplinkybėmis Lietuvos žmonių išreikšta politinė valia, nedviprasmiškai signalizuojanti politinio atsinaujinimo lūkestį, yra neginčijamas įpareigojimas ir imperatyvas ateinančiai Vyriausybei išmintingai ir efektyviai spręsti šio laikmečio iššūkius, toliau tvirtinti ir puoselėti mūsų bendrus namus – Lietuvą.

5. Dvidešimtoji Vyriausybė tęs devynioliktosios Vyriausybės tikslą – grąžinti valstybę į

darnaus ir tvaraus vystymosi vėžes, rūpintis ja kaip visų piliečių bendruoju gėriu. Vadovaudamiesi teisėtais žmonių lūkesčiais, kylančiais iš Konstitucijos ir žmonių politinės valios, bei remdamiesi solidarumo, lygybės, teisingumo ir pažangos vertybėmis, formuluojame pagrindines dvidešimtosios Vyriausybės veiklos kryptis.

II SKYRIUS
PAGRINDINIAI DVIDEŠIMTOSIOS LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS VEIKLOS PRIORITETAI

6. **Apsaugosime gyventojus nuo išorės grėsmių.** Užtikrinsime gynybos finansavimą, atitinkantį Lietuvos kariuomenės poreikį atsižvelgiant į karinį patarimą, bei reikiamą šalies gynybą garantuojantį nekarinių sektorių finansavimą. Bendradarbiausime su NATO sąjungininkais, stiprindami kolektyvinės gynybos pajėgumus. Kokybiškai ir laiku priimsime Vokietijos brigadą. Užtikrinsime, kad Lietuvos nacionalinė divizija pasieks visą operacinį pajėgumą iki 2030 metų, gebės veikti su sąjungininkais. Sukursime veikiančią visuotinės gynybos sistemą. Stiprinsime gynybos pramonę. Visokeriopai remsime Ukrainą jai siekiant pergalės ir atstatant šalį. Stiprinsime transatlantinę partnerystę. Vykdysime krašto apsaugos sistemoje vykdytų pirkimų auditą pagal Valstybės kontrolės sudarytą planą. Paviešinsime Valstybės kontrolės atlikto 2025 metų gynybos biudžeto audito išvadas, pašalindami punktų, kuriuose nėra jautrios informacijos, riboto naudojimo slaptumo žymą. Skatinsime vaikų ir jaunimo patriotinį ugdymą ir pasirengimą reaguoti įvykus ekstremaliosioms situacijoms, organizuosime pradinį karinį rengimą ugdymo įstaigose.

7. **Auginsime Lietuvos ekonomiką.** Skatinsime nacionalinio verslo plėtrą visoje Lietuvoje. Gerinsime šalies investicinį klimatą. Skatinsime gyventojų investicijas į valstybės taupymo lakštus. Sumažinsime administracinę ir teisinio reguliavimo naštą tiek gyventojams, tiek vietos ir užsienio verslams. Plėsime nacionalinio plėtros banko funkcijas. Bankams taikysime finansinio stabilumo mokestį, skaičiuojamą nuo įsipareigojimų. Skatinsime gamybines investicijas regionuose konsoliduodami valstybės valdomus laisvus žemės sklypus ir išpirkdami reikalingus privačius sklypus. Padėsime savivaldybėms išvystyti tokiems investiciniams projektams reikalingą infrastruktūrą. Sukursime finansinius ir teisinius instrumentus, kurie padės Lietuvos pramonei atnaujinti savo gamybos potencialą ir pereiti prie didesnės pridėtinės vertės produktų ir paslaugų kūrimo. Plėtosime regioninės politikos tematiką. Laikinai stabdysime kuro akcizo didinimą, didinsime tabako, alkoholio ir elektroninių cigarečių bei jų priedų akcizą.

8. **Gerinsime sąlygas kurti šeimą ir auginti vaikus Lietuvoje.** Užtikrinsime grįžtančių iš užsienio Lietuvos piliečių reintegraciją Tėvynėje. Žymiai didinsime neformaliojo vaikų švietimo krepšelį. Sparčiau indeksuosime vaiko pinigus. Sudarysime sąlygas visoms šeimoms gauti vietą darželyje. Įvesime nemokamą pradinukų maitinimą visose valstybinėse ir savivaldybių ugdymo įstaigose. Gerinsime sąlygas derinti šeimos ir darbo santykius. Svarstomus įstatymus vertinsime pagal jų poveikį šeimoms, demografijai ir visuomenės sveikatai. Sieksime didinti pirmojo būsto įsigijimo programos finansavimą.

9. **Pažabosime kainų poveikį žmonių gyvenimui didindami jų pajamas.** Užtikrinsime viešojo ir privataus sektorių atlyginimų augimą, mažinsime skurdą ir pajamų nelygybę. Stiprinsime socialinį dialogą ir skatinsime socialinius partnerius susitarti dėl deramo minimalaus darbo užmokesčio dydžio. Spartinsime pensijų indeksavimą ir sieksime grąžinti pensijų dydžio

priklausomybę nuo turimo darbo stažo. Skatinsime amžėjančiai visuomenei palankią sidabrinę ekonomiką. Koreguosime Lietuvos Respublikos darbo kodeksą, siekdami geresnės darbuotojų teisių, saugos ir sveikatos apsaugos. Kovosime su darbo teisės pažeidimais ir plėsime pažeidžiamiausių visuomenės grupių įtrauktį į darbo rinką. Didinsime socialinę paramą, kad ji atitiktų minimaliuosius vartojimo poreikius. Mokesčių sistema turi būti efektyvi, skaidri ir socialiai teisinga.

10. **Užtikrinsime lygias galimybes gauti kokybišką švietimą.** Sureguliuosime nevalstybinių ugdymo įstaigų veiklą, taikydami joms tuos pačius reikalavimus kaip ir valstybinėms ugdymo įstaigoms. Mažinsime mokytojų trūkumą, vykdysime valstybės vardu duotus įsipareigojimus kelti atlyginimus ir gerinti darbo sąlygas. Peržiūrėsime klasių mokinių skaičiaus reikalavimus regionų mokyklose, palikdami finansavimą, kad būtų išsaugotos regionų ir tautinių bendrijų mokyklos. Plėsime visos dienos mokyklos aprėptį. Teiksime didesnę paramą studentams iš pažeidžiamų visuomenės grupių. Plėsime mokymosi visą gyvenimą aprėptį. Didinsime finansavimą moksliniams tyrimams ir inovacijoms bei valstybės finansuojamoms aukštojo mokslo studijų vietoms.

11. **Ilginsime vidutinę kokybiško ir sveiko gyvenimo trukmę.** Didinsime valstybės įnašą į Privalomojo sveikatos draudimo fondą. Stabdysime sveikatos paslaugų privatizavimo procesą, užtikrinsime deramą jų teikimą regionuose. Mažinsime eiles sveikatos priežiūros įstaigose. Skatinsime sveiką gyvenseną ir mitybą bei judėjimą. Investuosime į prevencinių, profilaktinių ir reabilitacijos paslaugų prieinamumą. Plėsime telemedicinos paslaugas. Gerinsime greitosios medicinos pagalbos darbuotojų socialines garantijas. Didinsime konkurencingumą vaistų rinkoje ir ribosime nesąžiningą vaistų kainų didinimą. Išsaugosime sveikatos priežiūros tinklą ir paslaugas regionuose bei ženkliai didinsime slaugytojų darbo užmokestį.

12. **Gerinsime kelių būklę visoje Lietuvoje.** Skubiai ieškosime lėšų įsteigto Kelių fondo finansavimui užtikrinti. Skirsime didesnį dėmesį per gyvenvietes einančių žvyrkelių asfaltavimui. Perskirstysime kelių priežiūros ir plėtros lėšas vietinės ir valstybinės reikšmės keliams tolygiai. Stabdysime Lietuvos pašto paslaugų privatizavimą. Plėsime tarpmiestinių autobusų ir geležinkelio maršrutų tinklą. Diegsime išmaniąsias technologines sistemas keliuose. Pertvarkysime Kelių fondą siekdami išplėsti fondo galimybes.

13. **Investuosime į tvarią energetiką.** Sieksime konkurencingos šildymo kainos visiems. Ginsime vartotojus nuo energetikos įmonių manipuliavimo paslaugų kainomis. Suteiksime daugiau galių valstybiniam energetikos reguliuotojui. Nukreipsime lėšas elektros energijos perdavimo ir skirstomųjų tinklų kokybei gerinti ir patikimumui didinti. Vykdysime spartesnę senų daugiabučių namų renovaciją, modernizuosime centrinio šildymo sistemas. Skatinsime investicijas į atsinaujinančią energetiką ir elektros kaupimo įrenginių plėtrą. Remsime Europos Sąjungos (toliau – ES) atsinaujinančios energetikos technologijų plėtrą.

14. **Stiprinsime viešąją tvarką.** Didinsime teisėsaugos pareigūnų skaičių regionuose, investuosime į jų darbo sąlygas ir kvalifikaciją. Kovosime su korupcija, mokesčių vengimu, skaidrinsime viešųjų pirkimų sistemą. Gerinsime teisinės pagalbos prieinamumą. Spręsime bausmių proporcingumo problemą baudžiamojoje teisėje. Užtikrinsime veiksmingą kriminalinės žvalgybos subjektų kontrolę apsaugant asmens teises ir laisves.

15. **Kursime gyvybingą kaimą, konkurencingą ir tvarų žemės ūkį.** Siūlysime inovatyvias priemones žemės ūkio produktams perdirbti į didesnės pridėtinės vertės produktus. Trumpinsime maisto tiekimo grandines, kad sudarytume kuo palankesnes sąlygas Lietuvos ūkininkams parduoti produktus tiesiogiai galutiniams vartotojams. Sieksime tiesioginių išmokų suvienodinimo žemdirbiams ES lygiu ir jų teisingo paskirstymo šalies viduje smulkiųjų ir vidutinių ūkių bei jaunųjų ūkininkų naudai. Padėsime ūkiams spręsti žemės ūkio rizikų valdymo problemas.

Remsime vietos iniciatyvas, kurios skatins verslumą ir užimtumą kaime bei užtikrins šių iniciatyvų tęstinumą.

16. **Tausosime aplinką ir jos išteklius.** Sukursime Lietuvos miškų strategiją. Diegsime priemones, skatinančias didinti Lietuvos miškingumą. Skatinsime investicijas į Lietuvos medienos pramonę ir biomasės energetiką, siekdami racionaliai panaudoti vietinius atsinaujinančius medienos išteklius. Decentralizuosime miškotvarką, siekdami Valstybinių miškų urėdijai patikėto valstybės turto efektyvaus naudojimo, kad jis būtų ne tik pelningas, bet ir užtikrintų socialinę, rekreacinę ir aplinkosauginę naudą. Didinsime visuomenės įtrauktį į vertingiausių teritorijų apsaugą. Užtikrinsime maksimalią saugomų rūšių apsaugą, siekdami išsaugoti ir atkurti nykstančių ar grėsmę patiriančių rūšių populiacijas. Užtikrinsime gyvūnų apsaugą, taip pat neišvengiamą atsakomybę už smurtą prieš gyvūnus.

17. **Puoselėsime atvirą, demokratinę visuomenę ir pilietinę tapatybę.** Priimsime kovos su ksenofobija, antisemitizmu ir kovos su bet kokia diskriminacija priemonių planą. Didinsime kultūros įtraukumą ir prieinamumą visoje Lietuvoje. Stiprinsime menininkų bendruomenes. Užtikrinsime tradicijų, kultūros paveldo ir etninės kultūros puoselėjimą. Skirsime paramą profesionaliajam menui, siekdami užtikrinti jo pasiekiamumą regionuose. Nustatysime aiškią ir skaidrią visuomenės informavimo priemonių paramos sistemą. Stiprinsime vietos savivaldą, jos savarankiškumą. Suteiksime daugiau teisių ir galimybių nevyriausybinėms organizacijoms ir profesinėms sąjungoms aktyviai dalyvauti viešajame gyvenime, sprendžiant jiems rūpimus klausimus. Išbandysime ir diegsime dalyvaujamosios ir svarstomosios demokratijos inovacijas. Įgyvendinsime priemones, užtikrinančias moterų ir vyrų lygias galimybes, efektyvią kovą su smurtu artimoje aplinkoje. Užtikrinsime veiksmingą peticijų ir įstatymų iniciatyvos teisės įgyvendinimą. Užtikrinsime žodžio laisvę ir nuomonių įvairovę visuomeninio transliuotojo veikloje.

18. **Regionai ir savivalda.** Užbaigsime žemės grąžinimo procesą Vilniuje ir kituose miestuose. Sieksime ES lėšomis įgyvendinamiems projektams mažinti savivaldybių prisidėjimo intensyvumą iki 40 procentų. Pakeisime teisinį reglamentavimą taip, kad savivaldybių iš nacionalinio plėtros banko UAB ILTE pasiskolintos lėšos, skirtos prisidėti prie ES projektų įgyvendinimo, nebūtų įskaičiuojamos į skolos rodiklius.

19. **Užsienio politika.** Užtikrinsime tvirtą paramą Ukrainai jos kovoje prieš Rusijos agresiją ir jos integracijos kelyje į ES ir NATO. Sieksime normalizuoti diplomatinius santykius su Kinija iki tokio diplomatinio lygio, koks jis yra kitose ES valstybėse narėse.

III SKYRIUS
AUGINSIME LIETUVOS EKONOMIKĄ IR STIPRINSIME VIEŠŲJŲ FINANSŲ SISTEMĄ

PIRMASIS SKIRSNIS
AUGINSIME LIETUVOS EKONOMIKĄ

20. Auginsime Lietuvos ekonomiką ir stiprinsime viešųjų finansų sistemą.

21. Atsižvelgdami į ES reindustrializacijos strategiją parengsime inovatyvios ir konkurencingos Lietuvos pramonės, kuriančios aukštą pridėtinę vertę ir galinčios įsilieti į Europos pramonės pridėtinės vertės kūrimo grandines, strategiją.

22. Vystysime dialogu ir pasitikėjimu grindžiamą verslo aplinką.

23. Puoselėsime valstybės institucijų ir verslo bendruomenės dialogą, stiprindami tarpusavio pasitikėjimą. Efektyvinsime tarpinstitucinį bendradarbiavimą, būtiną sprendžiant verslo investicijoms kylančius iššūkius.

24. Vyriausybės komisijoje nagrinėsime konkrečius atvejus, ieškodami verslui ir gyventojams reikalingų sprendimų, ir šalinsime perteklinius biurokratinius reikalavimus.

25. Peržiūrėsime VšĮ „Investuok Lietuvoje“ funkcijas ir užtikrinsime joms atlikti reikalingą finansavimą.

26. Stambiems vietos ir užsienio investicijų projektams paskirsime konkrečius asmenis, kurie užtikrins sėkmingą projektų priežiūrą, koordinavimą, kuo spartesnį ir sklandesnį vietos ir užsienio investuotojų stambių projektų įgyvendinimą ir institucijų veiksmų koordinavimą.

27. Gerinsime žaliojo koridoriaus stambiems gamybiniams projektams sąlygas, priartindami jas prie šiuo metu daug geresnių gynybos pramonės projektams taikomų sąlygų.

28. Nustatysime procedūras, kad žemės paskirties pakeitimo ir kiti sklypo parengimo statyboms klausimai būtų sprendžiami supaprastinta tvarka.

29. Siekdami mažinti administracinę naštą verslui ir gyventojams, užtikrinsime viešojo sektoriaus lyderystę įgyvendinant skaitmeninę transformaciją ir centralizuotą skaitmeninės transformacijos politikos formavimą. Gerinsime elektroninės valdžios paslaugas.

30. Atsižvelgdami į verslo patiriamas problemas, susijusias su biurokratizmu ir perteklinių reguliavimu, diegsime aukščiausius verslo klientų aptarnavimo kokybės standartus viešojo sektoriaus institucijose ir įstaigose, valstybės ar savivaldybių valdomose įmonėse.

31. Palengvinsime statybos leidimų išdavimo, projektų derinimo ir gamybinių objektų atidavimo eksploatuoti sąlygas.

32. Spartinsime ir supaprastinsime investuotojų įsikūrimo, pramoninių teritorijų planavimo, kitų reikalingų leidimų išdavimo procedūras socialiai reikšmingiems verslo projektams: aukštos pridėtinės vertės gamybai, žaliosios ekonomikos investicijoms.

33. Iš naujo įvertinsime verslo valdymo formų teisinį reglamentavimą ir svarstysime verslo formų skaičiaus mažinimą.

34. Iš naujo įvertinsime valstybės valdomų įmonių procesų valdymą.

35. Iš naujo įvertinsime sandorių grynaisiais pinigais ribojimą.

36. Siekdami išlaikyti mokestinės sistemos stabilumą ir patrauklumą investicijoms,

neįvesime naujų mokesčių.

Ambicinga vietos ir užsienio investicijų skatinimo politika

37. Skatindami visos šalies ekonominę plėtrą, kursime naujas kokybiškas kvalifikuotas darbo vietas, plėtosime infrastruktūrą ir didinsime kuriamą pridėtinę vertę.

38. Nukreipsime ilgalaikes ES investicijas mūsų pramonės, ypač Lietuvai strateginių šakų, plėtrai skatinti.

39. Pasirūpinsime, kad šios investicijos leistų mūsų pramonei ir darbuotojams sklandžiai prisitaikyti prie neutralaus poveikio klimatui žaliosios ekonomikos, išlaikant konkurencingumą ir darbo vietas skaitmeninės revoliucijos ir dirbtinio intelekto plėtros sąlygomis.

40. Reikšmingai pagerinsime finansų prieinamumo sąlygas, šalindami kreditavimo problemas.

41. Įtvirtinsime nuostatas, kad taikant finansines ir paskolų priemones tinkamomis finansuoti būtų laikomos visos išlaidos, kurios didina sukuriamą vertę.

42. Mažindami regioninę savivaldybių atskirtį siekiant ES struktūrinių fondų paramos vietos ekonomikai plėtoti, stiprinsime savivaldos koordinavimo pajėgumus teikiant paraiškas gauti šią paramą.

43. Ypač daug dėmesio skirsime tolygiai regionų plėtrai, gerai apmokamų darbo vietų išlaikymui ir kūrimui bei stiprių, tarptautiniu mastu konkurencingų, ekonomiką transformuojančių sektorių vystymui.

44. Atsižvelgdami į tarptautinę konkurenciją dėl vietos ir užsienio investicijų, sieksime, kad verslo finansavimo priemonės savo sąlygomis nenusileistų šalims konkurentėms ir atitiktų gerąsias pasaulines investicijų paskatų praktikas.

45. Teiksime didesnę valstybės finansinę paramą šalies ekonomiką transformuojantiems investicijų projektams.

46. Naudodamiesi Europos Komisijos sudarytomis galimybėmis, kursime specialias valstybės subsidijų priemones ypač stambioms investicijoms į strateginius ekonomikos sektorius remti, sekdami kitų mūsų regiono valstybių pavyzdžiu.

47. Užtikrinsime didesnį finansavimo intensyvumą didelės pridėtinės vertės projektams, įgyvendinamiems Lietuvos regionuose.

48. Konsoliduosime valstybės valdomus laisvus žemės sklypus ir išpirksime reikalingus privačius sklypus, kad būtų užtikrinta pakankama tokių sklypų pasiūla investuotojams.

49. Padėsime savivaldos institucijoms ir įstaigoms išvystyti didelės pridėtinės vertės investicijų projektams įgyvendinti reikalingą sklypų infrastruktūrą. Remsime ir tokių projektų parengimą, ir sklypų infrastruktūros darbus.

50. Supaprastinsime investicinių sklypų suteikimo tvarką stambius investicinius gamybos projektus įgyvendinančioms įmonėms. Gerinsime prijungimo prie elektros tinklų sąlygas, optimizuosime šio prijungimo procedūrų trukmę.

51. Kryptingai vystysime laisvąsias ekonomines zonas (toliau – LEZ) ir kitas pramonines teritorijas, užtikrindami išvystytų sklypų pasiūlą ir galimybes pasiūlyti investuotojams aktualius sprendimus.

52. Plėsime esamas ir steigsime naujas LEZ, siekdami tolygios regionų plėtros. Nustatysime pažangiųjų technologijų veiklos rodiklius LEZ investuojančioms įmonėms

įgyvendindami išmaniąją specializaciją.

53. Didinsime suaugusiųjų mokymosi visą gyvenimą sistemos finansavimą, plėsime galimybes suaugusiesiems įgyti darbo rinkai reikalingų kompetencijų.

54. Sukursime kvalifikuotų aukštųjų technologijų specialistų pritraukimo strategiją, skatindami grįžti Lietuvos piliečius, dirbančius užsienyje, aukštos pridėtinės vertės įmonėse ir mokslo įstaigose, taip pat siekdami pritraukti užsienio talentų ir tyrėjų.

Socialinės ekonomikos plėtra ir užimtumo bei verslumo skatinimas

55. Pasitelkdami nacionalines ir europines priemones, skatinsime jaunimo užimtumą ir verslumą, kad jaunuoliai kuo sklandžiau integruotųsi į darbo rinką ir kurtų ekonominę vertę bei užsitikrintų sąlygas kurti šeimą.

56. Plėtosime jaunimo karjeros planavimo konsultavimo prieinamumą, ypač kaimiškų teritorijų, tautinių mažumų mokyklose.

57. Skatinsime Lietuvoje studijuojančius talentingus užsienio studentus likti dirbti Lietuvoje, o užsienyje studijuojančius ar studijas baigusius Lietuvos piliečius ir lietuvių kilmės asmenis grįžti ar atvykti dirbti į Lietuvą.

58. Priimsime socialinio verslo įstatymą, įkursime socialinio verslo tarybą ir užtikrinsime, kad socialinis verslas būtų įtrauktas į visus strateginius šalies dokumentus, ES finansinio periodo ir pagalbos ekonomikai planus. Šiomis ir kitomis priemonėmis plėsime socialinės ekonomikos apimtį Lietuvoje.

59. Sieksime, kad būtų įgyvendinamos amžėjančios visuomenės poreikiams skirtos sidabrinės ekonomikos priemonės, kurios apimtų galimybių pensinio amžiaus žmonėms išlikti darbo rinkoje plėtrą (lankstesnis darbo grafikas, perkvalifikavimo programos, ribojimų dėl amžiaus mažinimas), taip pat sveikatinimo, sveikatos priežiūros, reabilitacijos ir socialinės pagalbos sprendimus, aktualius dirbantiems pensinio amžiaus žmonėms.

60. Siekdami spręsti darbo jėgos trūkumo ir socialinės atskirties mažinimo iššūkius, aktyviai remsime žmonių su negalia užimtumo, verslumo skatinimą, jų įtraukimą į darbo rinką. Skatinsime vyresnio amžiaus asmenų ir asmenų su negalia savarankišką užimtumą, finansinį raštingumą.

61. Imsimės aktyvesnės politikos kainų klausimu, siekdami įvertinti itin spartaus kainų (ypač maisto) didėjimo reiškinį: skatinsime profesionalią kainų stebėseną, plėtosime kainodaros skaidrumo analizę.

62. Reikalausime energingesnės rinkos priežiūros institucijų – Konkurencijos tarybos, Viešųjų pirkimų tarnybos , Vartotojų teisių apsaugos tarnybos ir kitų tarnybų – veiklos.

63. Skirsime daugiau institucinių resursų, kad būtų užkirstas kelias stambių rinkos dalyvių karteliniams susitarimams ir kad tokie susitarimai būtų operatyviai atskleidžiami, neleidžiant rinkos dalyviams piktnaudžiauti dominuojančia padėtimi.

Parama proveržio technologijoms ir ekonomikos transformacijai

64. Remsime proveržio technologijų plėtrą, startuolių ekosistemos vystymą ir kursime paskatas darbo našumui didinti.

65. Kartu su verslu ir socialiniais partneriais parengsime ir įgyvendinsime perspektyviausių ekonomikos sektorių susitarimus, skirsime daugiau resursų naujų krypčių investicijų paieškai.

66. Ypač daug dėmesio skirsime gyvybės mokslų sričiai.

67. Sudarysime sąlygas tolesniam informacinių ir ryšių technologijų sektoriaus augimui ir sieksime aktyviai naudotis dirbtinio intelekto teikiamomis galimybėmis, sukurdami aiškią Lietuvos dirbtinio intelekto strategiją, skirtą tiek viešajam, tiek ir privačiam sektoriui.

68. Ypač daug dėmesio skirsime tinkamų sąlygų gynybos pramonės plėtrai sudarymui, aktyviai kursime sąlygas stiprinti šios pramonės šakos potencialą ir plėtoti inovacijas.

69. Skirsime dėmesį puslaidininkių ir optoelektronikos sektoriaus vystymuisi.

70. Siekdami pagerinti investicijoms būtiną infrastruktūrą, vykdysime integruotą ir veiksmingą mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros (toliau – MTEP) veiklų, ypač išmaniosios specializacijos krypčių, finansavimą.

71. Vykdysime gyvybingų, reikšmingų, privačių investicijų pritraukusių mokslo ir technologijų slėnių bei parkų plėtrą, bendradarbiaudami su mokslo įstaigomis ir privačiu sektoriumi.

72. Sukursime valstybės paskatų ir pagalbos sistemą, kuri užtikrintų kuo spartesnį įmonių skaitmenizavimą, technologinį atsinaujinimą ir visuotinę transformaciją į aukštųjų ir vidutinių aukštųjų technologijų pramonę.

73. Sukursime priemonių rinkinį, skirtą technologinės parengties lygiui kelti ir pramonės transformacijai palankioms priemonėms diegti.

74. Skatinsime verslą persiorientuoti į neutralaus poveiko klimatui ekonomiką. Remsime žiedinės ekonomikos ir tvarumo technologijas, skaitmeninimo sprendimus, antrinių žaliavų panaudojimą prekyboje, užtikrindami, kad Lietuvos žiediškumo rodiklis pasiektų ES vidurkį.

75. Mažinsime inovacijų finansavimo priemonių administracinę naštą. Supaprastinsime finansinei paramai gauti reikalingų dokumentų pildymo reikalavimus. Siekdami mažinti perteklinius reikalavimus, užtikrinsime, kad teikiant dokumentus nebūtų reikalaujama informacijos, kuri prieinama valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms.

76. Siekdami skatinti verslumą ir mažinti demotyvuojančių veiksnių, tokių kaip nesėkmės baimė, įgyvendinsime ankstyvojo perspėjimo sistemos modelį, padėsiantį išsaugoti sunkumus patiriančius verslus ir kurti palankią aplinką antrajai verslo galimybei.

77. Tobulinsime ir skaidrinsime įmonių restruktūrizavimo ir bankroto, taip pat ir fizinių asmenų bankroto procedūras.

78. Skatinsime verslo ir mokslo bendradarbiavimą, prioritetą skirdami mokslinių tyrimų komercializavimo pajėgumams didinti.

Skaitmeninė transformacija – būtina valstybės pažangos sąlyga

79. Užtikrinsime aiškią institucinę lyderystę ir tvarią sąrangą viešojo sektoriaus skaitmeninei transformacijai įgyvendinti ir sieksime, kad skaitmeninė politika būtų formuojama centralizuotai.

80. Gerinsime elektroninės valdžios paslaugas ne tiesiog suskaitmenindami biurokratinius procesus, o iš esmės peržiūrėdami procedūrų tikslingumą ir jas optimizuodami bei užtikrindami, kad elektroninės valdžios paslaugos veiktų realiuoju laiku, būtų patogesnės ir suprantamesnės.

81. Kryptingai remsime didelės pridėtinės vertės skaitmeninius produktus ir paslaugas eksportuojančias įmones bei startuolių kūrimąsi.

82. Atversime ir įveiklinsime duomenis, įskaitant sveikatos duomenis, viešojo valdymo sprendimams priimti, taip siekdami didesnės tų sprendimų kokybės ir efektyvumo.

83. Integruosime dirbtinio intelekto įrankius į viešųjų paslaugų teikimą, kad gerintume šių paslaugų kokybę ir efektyvumą, – tai ypač svarbu siekiant mažinti regioninę atskirtį.

84. Stiprinsime visuomenės skaitmeninius įgūdžius ir mažinsime vis dar per didelį skaitmeninį atotrūkį. Vienydami valstybės institucijų, verslo ir mokslo pastangas, gerinsime visų visuomenės narių gebėjimus efektyviai, saugiai ir atsakingai naudotis skaitmeniniais sprendimais.

85. Užtikrinsime kritinės viešojo sektoriaus informacinių ir ryšių technologijų infrastruktūros efektyvumą, atsparumą, saugumą ir sąnaudų optimizavimą, jos konsolidavimo ir valstybės hibridinio viešosios debesijos modelio diegimo projektų tęstinumą, nekeisdami jų strateginės krypties.

86. Išnaudosime dirbtinio intelekto įrankius ir pažangiausias viešosios debesijos technologijas stiprindami kibernetinį saugumą bei užtikrindami pagrindinių valstybės informacinių sistemų veikimą ir kritinių duomenų apsaugą ekstremaliomis sąlygomis.

87. Skatinsime glaudesnį viešojo ir privataus sektorių bendradarbiavimą informacinių technologijų paslaugų teikimo srityje.

88. Siekdami gerinti informacinių technologijų paslaugų kokybę, peržiūrėsime atsakomybių ribas, susijusias su viešojo ir privataus sektorių teikiamomis informacinių technologijų paslaugomis.

89. Parengsime Lietuvos skaitmeninės diplomatijos gaires, kuriose bus apibrėžti Lietuvos prioritetai ir interesų gynimas užsienyje.

Turizmo sektoriaus atsigavimas ir proveržis

90. Sustiprinsime agentūrą „Keliauk Lietuvoje“, numatydami jai Lietuvos konferencijų

biuro funkcijas ir reikalingą finansavimą.

91. Įtvirtinsime atvykstamąjį turizmą kaip prioritetinę eksporto šaką, skatinsime vietos turizmą, piligriminį turizmą, taip pat vietos bendruomenių ir Lietuvos diasporos įtraukimą į turizmo vystymą.

92. Gerinsime Lietuvos oro uostų susisiekimą su svarbiausiais Europos miestais, investuosime į turizmo verslo atgaivinimą, daug dėmesio skirdami vietos ir sveikatingumo turizmui, laikydami tai viena iš valstybės prioritetinių krypčių.

Eksporto skatinimas ir tarptautinė integracija

93. Skatinsime ir remsime eksporto iniciatyvas, integraciją į tarptautines vertės grandines bei technologijų ir inovacijų tinklus, kartu atsižvelgdami į Lietuvos nacionalinio saugumo interesus ir tarptautinių sankcijų įgyvendinimą. Stiprinsime ekonominę diplomatiją.

94. Didinsime pasiūlą paskatų ir priemonių, padedančių prisijungti prie ES ir tarptautinių aljansų, strateginių vertės kūrimo grandinių, inovacijų partneryščių, dalyvauti tarptautinėse mokslo, technologijų ir inovacijų programose bei tarptautiniuose žaliuosiuose, inovatyviuose viešuosiuose ir ikiprekybiniuose pirkimuose, taip pat plėtosime ir dvišales MTEP programas.

95. Stiprinsime diplomatų rengimą ir jų kvalifikacijos tobulinimą ekonominiais klausimais. Sieksime, kad visose Lietuvos verslui svarbiose rinkose dirbtų komercijos atašė arba diplomatai ekonomistai, o ten, kur reikia, būtų pasitelkiami ir žemės ūkio atašė.

Valstybės dalyvavimas kapitalo investicijose

96. Didinsime nacionalinio plėtros banko UAB ILTE veiklos efektyvumą ir plėtrą. Efektyviai naudodami ES ir Lietuvos Respublikos biudžeto lėšas, per šį nacionalinį plėtros banką didinsime investicijas, kurios skatins Lietuvos ekonomikos augimą ir prisidės sprendžiant kitus reikšmingus valstybės uždavinius.

97. Didinant nacionalinio plėtros banko UAB ILTE įstatinį kapitalą skatinsime bendradarbiavimą su kitomis finansų įstaigomis ir privačių lėšų pritraukimą ir investavimą į svarbius šalies ūkio sektorius.

98. Gilinsime ir modernizuosime šalies kapitalo rinką, plėtosime jos priemones.

99. Atliksime Lietuvos įmonių teisės aktų peržiūrą siekdami konsoliduoti mūsų kapitalo rinką su Baltijos šalių rinkomis bei integruotis į bendrą ES kapitalo rinkų sąjungą.

100. Remsime gyventojų taupymą, kaupimą senatvei ir privačias investicijas: įgyvendinsime investicinės sąskaitos modelį, skatinsime sąmoningą ir apsaugotą mažmeninių investuotojų dalyvavimą investiciniuose bei pensijų fonduose. Skatinsime gyventojų investicijas į valstybės taupymo lakštus.

101. Skatinsime pamatinių finansinių žinių bei įgūdžių, ypač jaunimo, ugdymo plėtrą.

102. Užtikrinsime griežtą finansų rinkos priežiūrą bei kovą su sukčiavimu ir pinigų plovimu.

Mokestinės verslo aplinkos gerinimas

103. Įgyvendinsime priemones mokestinei verslo aplinkai gerinti. Pasirūpinsime, kad tiek esamo verslo, tiek planuojančiųjų investuoti Lietuvoje apmokestinimo sistema būtų paprasta, aiški ir stabili.

104. Supaprastinsime ir palengvinsime mokestines prievoles pradedantiesiems verslininkams ir mažesnėms įmonėms, plėsdami elektroninių paslaugų spektrą, automatizuodami apskaitą ir mokesčių administravimą, gerindami mokesčių mokėtojų žinias ir taip padėdami jiems laikytis mokesčių taisyklių.

105. Įvertinsime prievolės tapti pridėtinės vertės mokesčio (toliau – PVM) mokėtoju ribos poveikį šešėlinei ekonomikai, ir, atsižvelgdami į tai, spręsime dėl šios ribos didinimo.

106. Viešųjų pirkimų procesais kursime inovacijų paklausą, skatinsime pramoninį bendradarbiavimą, kad pritrauktume papildomų investicijų į regionus ir skatintume vietinės verslo ekosistemos vystymą.

107. Sieksime supaprastinti viešųjų pirkimų procesus ir reguliavimą. Sieksime taupesnės sistemos, supaprastinsime reikalavimus ir procedūras, kad verslui, ypač smulkiajam, būtų lengviau dalyvauti viešuosiuose pirkimuose. Skatinsime inovatyvius pirkimus, trumpinsime pirkimo procedūras, padarysime paprastesnius būtiniausių ir skubiausių pirkimų reikalavimus.

108. Atnaujinsime pirkimų taisykles: peržiūrėsime ir papildysime aplinkosaugos, regioninės plėtros, socialinius ir sveikatos kriterijus. Tobulinsime naudingiausio pasiūlymo sąvokos apibrėžimą atsižvelgiant į ekonominę, ekologinę ir socialinę naudą bei gyvavimo ciklo išlaidas. Skatinsime viešųjų pirkimų dalyvius daugiau dėmesio skirti vietos paslaugų ir prekių kokybės gerinimui ir plėtrai.

ANTRASIS SKIRSNIS
STIPRINSIME LIETUVOS VIEŠŲJŲ FINANSŲ SISTEMĄ

109. Gerinsime mokesčių sistemos efektyvumą, skaidrumą ir socialinį teisingumą.

110. Laikinai stabdysime dyzelino akcizo didinimą. Atsižvelgdami į tabako gaminių, elektroninių cigarečių ir alkoholinių gėrimų įperkamumą, didinsime šių prekių akcizą, siekdami papildomų įplaukų į biudžetą.

111. Dėsime ypatingas pastangas, kad būtų užkirstas kelias PVM grobstymui, ir griežtinsime atsakomybę už šešėlinę veiklą. Stiprinsime kontroliuojančių įstaigų pajėgumus, diegsime išmaniosios kontrolės priemones, didinsime baudas. Ugdysime visuomenės nepakantumą šešėlinei ekonomikai.

112. Pasisakome už mokesčių politikos derinimą ES lygmeniu. Skirtingas apmokestinimo teisinis reguliavimas, daugybė skirtingų lengvatų ir išimčių ES valstybėse narėse – visa tai nepadeda kovoti su mokesčių rojumi ir mokesčių vengimu bei agresyviu jų planavimu.

113. Sieksime ES lygmeniu susitarimo dėl esminių mokestinių principų, mokesčių dydžių ribų ir bendros lengvatų ir išimčių politikos, taip užkardant paskatas mokestinei migracijai, mokesčių vengimui, pinigų plovimui. Taip pat remsime ES iniciatyvas dėl papildomų mokestinių šaltinių.

114. Sieksime, kad tarptautinės korporacijos mokėtų mokesčius ne ten, kur yra oficialiai registruotos jų būstinės, o ten, kur vykdo savo realią veiklą.

115. Remiame bendros ES bankų sąjungos ir ES kapitalo rinkos suformavimą. Turime geriau apsaugoti gyventojus ir šalių biudžetus nuo bankų klaidų ir jų sukeltų finansinių krizių. Taip pat palaikome pastangas užtikrinti stipresnę ir aiškesnę šios srities parlamentinę priežiūrą Europos ir nacionaliniu lygmeniu.

116. Įgyvendinsime naująją ES ekonominės valdysenos sistemą, patvirtintą peržiūrėjus ES stabilumo ir augimo paktą. Sieksime patobulinti Lietuvos fiskalinės valdysenos sistemą didinant fiskalinę erdvę, bet išlaikant prielaidas išsaugoti valdžios sektoriaus finansų tvarumą. Tai leistų išlaikyti tvarų valstybės skolos lygį, kuris savo ruožtu yra viena iš svarbių palankaus investicinio klimato sąlygų.

117. Sieksime laiku ir kuo efektyviau panaudoti ES struktūrinės paramos, ypač Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo fondo (toliau – EGADF) lėšas, skirtas Lietuvai. Spręsime EGADF lėšų gavimo problemas su Europos Komisija dėl aštuonioliktosios Vyriausybės prisiimtų įsipareigojimų peržiūros.

118. Sieksime nustatyti realiai veikiančius lošimų kontrolės mechanizmus. Lietuvoje organizuojamų lošimų mokesčiai turi būti mokami Lietuvoje ir skirti visuomenei reikšmingiems tikslams, lošimo priklausomybių prevencijai bei užkardymui.

IV SKYRIUS
PAŽABOSIME KAINŲ POVEIKĮ ŽMONIŲ GYVENIMUI DIDINDAMI JŲ PAJAMAS

PIRMASIS SKIRSNIS
MAŽINSIME ATSKIRTĮ IR KURSIME ORIAS DARBO SĄLYGAS

119. Stiprinsime kolektyvinius darbo santykius, darbuotojų teises, peržiūrėdami Darbo kodeksą, mažinsime reglamentavimo intensyvumą, kad profesinės sąjungos turėtų didesnę galią derėtis dėl darbuotojų, kaip silpnesnės darbo santykių pusės, teisių, geresnių darbo sąlygų ir atlygio užtikrinimo. Numatysime teisės normas, kurios apsaugotų darbuotojus nuo bet kokios formos diskriminacijos darbo santykiuose bet kokiais diskriminacijos pagrindais.

120. Skatinsime darbdavius, kurie sąžiningai elgiasi ir tariasi su savo darbuotojais, pavyzdžiui, sudarydami galimybes perkančiajai organizacijai įtraukti į kriterijus kolektyvinės sutarties reikalavimą. Remsime šakinių kolektyvinių sutarčių atsiradimą. Skatinsime kolektyvinius susitarimus dėl suminės darbo laiko apskaitos ir pamaininio darbo įmonėse ir sektoriuose.

121. Stiprinsime Trišalės tarybos institutą, įgalindami socialinius partnerius (profesines

sąjungas ir darbdavių organizacijas) dalyvauti priimant sprendimus, pavyzdžiui, planuojant ir įgyvendinant pagrindines šalies reformas, nustatant migracijos kvotas ir panašius sprendimus.

122. Stiprinsime darbuotojų saugą ir sveikatą darbo vietose, diegsime socialines inovacijas kovai su mobingu darbo vietoje. Stiprinsime Valstybinės darbo inspekcijos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – Valstybinė darbo inspekcija) galias, įskaitant teisę tikrinti darbo vietas be išankstinio įspėjimo.

123. Darbo ginčų komisijoms suteiksime daugiau savarankiškumo, atskirsime jas nuo Valstybinės darbo inspekcijos ir nustatysime tiesioginį pavaldumą Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijai.

124. Kovosime su nelegaliu darbu. Į kovą su nelegaliu darbu skatinsime aktyviau įsitraukti profesines sąjungas ir darbdavių organizacijas, valstybės ir savivaldybių institucijas ir įstaigas, bendruomenes.

125. Koreguosime nedarbo draudimo sistemą taip, kad ji skatintų asmenis realiai ieškotis darbo ir nekurtų aplinkybių, kai nedirbti apsimoka labiau nei dirbti. Nedarbo išmokų dydis, sąlygos ir terminai turi atitikti darbo ieškančiųjų poreikius, kad jie galėtų tinkamai pasirengti darbo rinkai, būti ekonomiškai aktyvūs, kad apsaugotume juos nuo skurdo rizikos.

126. Vykdysime įsipareigojimus didinti viešojo sektoriaus darbuotojų algas ir tobulinsime bazinio dydžio indeksavimo formulę.

127. Didinsime perkvalifikavimo programų finansavimą, skatindami visuomenės pasirengimą kintančiam darbo pobūdžiui ir pažeidžiamų asmenų dalyvavimą darbo rinkoje.

128. Aktyviai dalyvausime ES diskusijoje dėl darbo laiko trumpinimo ir krūvio mažinimo, kartu skatindami mokymąsi visą gyvenimą ir kitus pažangius sprendimus dėl darbo našumo ir prisitaikymo prie besikeičiančios darbo rinkos sąlygų.

129. Viešajame sektoriuje skatinsime, kad studentų praktika būtų apmokama. Įgyvendinsime Europos Sąjungos direktyvą dėl darbo skaitmeninėse platformose, patikslindami darbo santykių apibrėžimą ir skatindami kolektyvinių sutarčių sudarymą.

130. Siekiant stiprinti socialinį dialogą, supaprastinsime kolektyvinių derybų ir kolektyvinių veiksmų procedūras, suteikdami daugiau laisvės šalimis vesti derybas ir spręsti dėl tinkamiausių poveikio priemonių. Ieškosime galimybių, kad kiekvienos valstybės ar savivaldybės valdomos įmonės valdyboje dalyvautų darbuotojų atstovas, atitinkantis valdybos nariams keliamus kompetencijos reikalavimus. Įteisinsime atsakomybę už profesinių sąjungų narių ir iniciatorių persekiojimą ne tik fiziniams, bet ir juridiniams asmenims. Stiprinsime darbuotojų atstovų apsaugą nuo neteisėtų atleidimų ir veiklos garantijas.

Veiksminga kova su skurdu ir socialine atskirtimi, socialinės paslaugos

131. Stiprinsime socialinių paslaugų poreikio nustatymo mechanizmo reguliavimą, kad dėl formalių, biurokratinių priežasčių žmonės neliktų be paslaugų.

132. Tobulinsime socialinės paramos išmokų apskaitos rodiklių indeksavimo tvarką, kad ji labiau atspindėtų gyvenimo lygio pokyčius šalyje. Sieksime, kad su šiais rodikliais susietų socialinės paramos išmokų dydžiai nuosekliai artėtų prie minimalių vartojimo poreikių dydžio (toliau – MVPD).

133. Asmenims su negalia, pensinio amžiaus žmonėms, kurie neįgijo būtinojo stažo socialinio draudimo pensijai, sieksime laipsniškai didinti šalpos pensijų bazę iki MVPD.

134. Siekdami mažinti socialinę atskirtį, keisime pašalpos dydžio skaičiavimo kriterijų ir ekvivalentines skales. Lietuvos Respublikos piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatyme kelsime šeimos turimo turto vertės normatyvą.

135. Tobulinsime socialinių paslaugų sistemos reglamentavimą, atskiras socialines paslaugas sujungdami į socialinių paslaugų paketus.

136. Keisime Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo nuostatą, kad asmuo turi dirbti pagal darbo sutartį ne mažiau kaip du trečdalius maksimalios darbo laiko trukmės, o užimti pagal individualią veiklą asmenys – uždirbti ne mažiau nei minimaliąją mėnesinę algą (toliau – MMA).

137. Keisime Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo nuostatą, kuria iš mamų, kurių vaikų tėvystė yra nenustatyta, atimama teisė gauti piniginę socialinę paramą. Lygiagrečiai užtikrinsime, kad būtų realiai įgyvendinamas reikalavimas socialinės paramos gavėjams aktyviai ieškoti darbo ir (arba) dalyvauti aktyvios darbo rinkos politikos priemonėse.

138. Mažinsime maisto švaistymą ir didinsime maisto produktų prieinamumą nepasiturintiems gyventojams, keisdami paskutinės dienos galiojimo maisto pardavimo tvarką.

139. Plėtosime specializuotas paslaugas įsiskolinusiems asmenims ir į socialinių paslaugų katalogą įtrauksime konsultavimo dėl įsiskolinimų valdymo paslaugą. Užtikrinsime, kad Užimtumo tarnyboje prie Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos registruoti asmenys gautų kokybiškas konsultacijas dėl turimų įsiskolinimų.

140. Tobulinsime asmens bankroto procedūrą, siekdami palengvinti naštą skolų turintiems žmonėms, atverti jiems galimybes imtis naujų veiklų.

141. Į sprendimų skurdui įveikti priėmimą ir įgyvendinimą įtrauksime skurdo mažinimo organizacijas. Sukursime sisteminį skurdą patiriančių žmonių įtraukimo modelį, kuris užtikrintų jų dalyvavimą priimant sprendimus.

142. Nuosekliai plėsime socialines paslaugas ir jų infrastruktūrą, didinsime prevencinių paslaugų apimtį: tam būtina kooperuoti valstybės ir savivaldybių biudžetų, ES struktūrinių fondų ir privačias lėšas.

143. Kursime saugias darbo sąlygas socialiniams darbuotojams, rūpinsimės derama jų kvalifikacija ir atlygiu. Stiprinsime socialinių darbuotojų profesinę savivaldą, sukursime socialinių paslaugų darbuotojų saugos standartą ir užtikrinsime, kad jis veiktų visoje Lietuvoje, grąžinsime 30 proc. darbo užmokesčio priedą darbuotojams, kuriems nustatytas minimalus darbo užmokesčio koeficientas.

144. Užtikrinsime visiems prieinamą būtinąją pagalbą artimiesiems, namuose prižiūrintiems vyresnio amžiaus žmones ir žmones su negalia. Sieksime socialinės pavėžėjimo paslaugos plėtros.

145. Didinsime socialinę ir finansinę pagalbą sunkiai sergantiems žmonėms.

146. Sujungsime globos ir slaugos paslaugas į visiems prieinamas ilgalaikės priežiūros paslaugas, spręsime dėl trūkstamo finansavimo socialinei globai.

147. Užtikrinsime socialinės apsaugos sistemos paprastumą ir aiškumą: mažinsime biurokratiją, užtikrinsime tarpinstitucinį bendradarbiavimą sprendžiant kompleksines problemas, sukursime ginčų nagrinėjimo institutą, į kurį gyventojai galės kreiptis dėl netinkamai suteiktų socialinių paslaugų.

Deramas dėmesys pensinio amžiaus žmonėms

148. Spartinsime senatvės pensijų didinimą. „Sodros“ pensija bus ir toliau indeksuojama, atsižvelgiant į darbo užmokesčio augimą, siekiant priartinti pajamų pakeitimo normą prie ES valstybių narių vidurkio. Nustatysime socialiai priimtiną balansą tarp Socialinio draudimo rezervinio fondo kaupimo ir pensijų didinimo.

149. Sieksime sugrąžinti aštuonioliktosios Vyriausybės panaikintą nuostatą, kad pensijos dydis priklauso nuo turimo darbo stažo. Mažindami pensininkų absoliutų skurdą, pagrindinės pensijų dalies dydį artinsime prie MVPD.

150. Sukursime vyresnio amžiaus žmonių apsaugos darbo rinkoje sistemą, kaip alternatyvą išankstinėms pensijoms, ir ištaisysime dabartinės išankstinės pensijų sistemos ydas.

151. Artinsime Lietuvos pensijų kaupimą prie tvarių, vakarietiškų sistemų modelių, nukreipdami valstybės prioritetus į profesinių fondų plėtrą. Darbdavius skatinsime aktyviau dalyvauti pensijų kaupime.

152. Sieksime, kad būtų patvirtinta ir įgyvendinta vyresnio amžiaus visuomenės poreikiams skirtos sidabrinės ekonomikos plėtros strategija, kuri apimtų galinčių ir norinčių dirbti pensinio amžiaus žmonių buvimo darbo rinkoje priemones, taip pat sveikatinimo, sveikatos priežiūros, reabilitacijos ir socialinės pagalbos sprendimus, aktualius dirbantiems pensinio amžiaus žmonėms.

153. Drauge su nevyriausybinėmis organizacijomis spręsime diskriminacijos dėl amžiaus, taip pat smurto problemas, su kuriomis susiduria pažeidžiamiausi pensinio amžiaus žmonės: vyresnio amžiaus moterys, proto ir psichikos ar kitokią negalią turintys pensinio amžiaus žmonės ir tie, kuriems sunku judėti.

154. Plėsime pensinio amžiaus žmonių galimybes aktyviai dalyvauti kultūriniame, socialiniame ir pilietiniame Lietuvos gyvenime.

155. Tobulinsime valstybinių pensijų sistemą, spartinsime jų indeksaciją, skatinsime pensijas gaunančių pareigūnų integraciją į darbo rinką ir savanorystę.

Negalią turinčių asmenų teisės

156. Peržiūrėsime negalios ir dalyvumo nustatymo mechanizmą, puoselėsime pasitikėjimo kultūrą, mažinsime biurokratinę naštą ir prievoles pakartotinai įrodyti akivaizdžią negalią.

157. Užtikrinsime pakankamą kompleksinės pagalbos teikimą ir jos kokybę, įskaitant asmeninės pagalbos užtikrinimą asmenims su negalia ir šios pagalbos lankstumą, spontaniškumą pagal poreikį bei atvejo vadybos ir ankstyvosios pagalbos šeimoms, teikiančioms pagalbą asmenims su negalia, užtikrinimą, siekiant lankstumo, taip pat įskaitant koordinavimo ar individualaus paslaugų krepšelio suformavimo galimybę.

158. Aiškiai reglamentuosime savivaldybėse teikiamos visuminės (kompleksinės) pagalbos asmenims su negalia ir jų šeimoms minimalių standartų taikymo tvarką.

159. Įdiegsime asmenims su negalia suteiktų paslaugų statistinių duomenų apskaitos sistemą.

160. Sukursime ir išplėtosime skubios (krizinės) pagalbos algoritmą.

161. Skatinsime pagalbos paslaugų šeimoms, teikiančioms pagalbą vaikams su sunkia negalia, įtraukų tarpinstitucinį koordinavimą.

162. Inicijuosime socialines dirbtuves sunkią negalią turintiems jaunuoliams.

163. Stiprinsime sunkią negalią turintiems jaunuoliams skirtų socialinių įgūdžių klasių kokybę ir šių jaunuolių paruošimą savarankiškam gyvenimui.

164. Sieksime užtikrinti būsto nuomos kompensacijas asmenims su sunkia negalia, taip pat kompensacijas įsigyjant automobilį, būsto pritaikymo asmenims su sunkia negalia kompensacijas.

165. Užtikrinsime pagalbą darbdaviams, investuojantiems į tinkamų sąlygų sudarymą darbuotojams su negalia (ne tik naujai įdarbinamiems asmenims, bet ir jau dirbantiems darbuotojams).

166. Stiprinsime kontrolės, priežiūros ir atsakomybės mechanizmus užtikrinant pastatų ir patalpų prieinamumą žmonėms su negalia.

167. Plėtosime informacijos prieinamumą, įskaitant informacijos lengvai suprantama kalba pateikimą.

168. Plėtosime šunų vedlių ir asistentų rengimą ir kompensavimą žmonėms, kuriems jų pagalba būtina.

169. Užtikrinsime priedangų ir kolektyvinės apsaugos statinių prieinamumą (fizinį, informacinį prieinamumą) žmonėms su įvairiomis negaliomis.

170. Stiprinsime savivaldybių civilinės saugos parengties pareigūnų funkcijas, įtraukdami asmenų su negalia apsaugos nuostatas.

171. Užtikrinsime gyventojų švietimo dėl pasirengimo ekstremaliosioms situacijoms vykdymą, teikdami prioritetą asmenų su negalia švietimui visiems prieinama informacija.

Vartotojų apsauga ir griežta rinkos dalyvių priežiūra

172. Skatinsime atsakingas valstybės institucijas glaudžiau bendradarbiauti su nevyriausybinėmis vartotojų teisių gynimo organizacijomis.

173. Stiprinsime kontrolės ir audito įstaigų atsparumą interesų grupių spaudimui.

174. Plėsime dominuojančios padėties būtiniausių produktų rinkose, pavyzdžiui, didmeninės maisto prekybos, vaistų prekybos rinkose, reguliavimą, trumpinsime atsiskaitymo su tiekėjais terminus šiose rinkose.

175. Dalyvaudami ES teisėkūroje sieksime įpareigoti socialinius tinklus valdančias kompanijas užkirsti kelią melagingos informacijos ir propagandos sklaidai bei numatyti atsakomybę už šių reikalavimų pažeidimus.

176. Peržiūrėsime ir patobulinsime esamą grupės ieškinių teisinę bazę, atsižvelgdami į praktikoje išryškėjusias vartotojų prisijungimo prie ieškinio ir jų informavimo problemas.

ANTRASIS SKIRSNIS

GERINSIME SĄLYGAS KURTI ŠEIMĄ IR AUGINTI VAIKUS LIETUVOJE

177. Užtikrinsime didesnę finansinę paramą šeimoms: didinsime vaiko priežiūros išmokas, vaiko pinigus, plėsime paramą didesnius socialinius įsipareigojimus turinčioms šeimoms – daugiavaikėms, vaikus su negalia auginančioms, vienišų tėvų šeimoms. Per kelerius metus įvesime nemokamą pradinių klasių mokinių maitinimą. Plėsime regioninio būsto jaunoms šeimoms programą.

178. Mažinsime mokestinę naštą vaikus auginančioms šeimoms ir sudarysime galimybę dirbti abiem tėvams, užtikrindami jų mažamečiams vaikams tinkamą nemokamą priežiūrą ikimokyklinėse įstaigose ir aktyvaus laisvalaikio organizavimą. Skatinsime įvairesnes vaikų priežiūros formas, įtraukiant ir nevyriausybines organizacijas. Peržiūrėsime vaikų priežiūros teisinį reguliavimą.

179. Įdiegsime paramos sistemą įvairias krizes patiriančioms šeimoms: sukursime psichologų, socialinių darbuotojų, priklausomybių konsultantų, krizinio nėštumo, mediatorių ir kitų specialistų pagalbos tinklą. Užtikrinsime psichologinės pagalbos ištikus krizei prieinamumą kiekvieną dieną ir visą parą visoje Lietuvoje.

180. Didinsime vaiko dienos centrų, jaunimo centrų ir erdvių finansavimą. Užtikrinsime, kad jų tinklas apimtų visą šalies teritoriją ir atitiktų realius vaikų poreikius.

181. Užtikrinsime deramą jaunuolių, gyvenančių socialinę riziką patiriančiose šeimose, palydėjimo paslaugos aprėptį ir tinkamą finansavimą. Sudarysime galimybes gauti metodologinę pagalbą ir stiprinti kvalifikaciją šios paslaugos teikėjams – nuo finansų išmanymo ir karjeros konsultavimo iki kasdienių įgūdžių ugdymo.

182. Užtikrinsime palankias sąlygas specialiųjų poreikių turinčių vaikų vystymuisi, užtikrinsime jiems reikalingų paslaugų plėtrą.

183. Užtikrinsime jautrią, profesionalią ir efektyvią vaiko teisių apsaugą, draugišką vaikui ir šeimai, sumažinsime smurtinį elgesį artimoje aplinkoje ir iš šeimos paimamų vaikų skaičių, užtikrindami prieinamą, laiku teikiamą pagalbą tėvams.

184. Siekdami apsaugoti vaikus vykstant teisminiam skyrybų procesui, keisime teisinį reguliavimą atskirdami ginčus dėl turto ir ginčus dėl vaikų gyvenamosios vietos.

185. Nuosekliai stiprinsime organizacijas, teikiančias pagalbą nukentėjusiesiems nuo smurto artimoje aplinkoje.

186. Stipriai išplėsime globėjų tinklą kaip alternatyvą institucinei globai.

187. Sieksime įgalinti ir stiprinti šeimas, užtikrindami, kad valstybės administracinės funkcijos būtų vykdomos ir viešosios paslaugos teikiamos pagarbiai ir profesionaliai bendradarbiaujant su kiekviena šeima.

Aktyvi būsto politika

188. Sieksime didinti paramą mažas pajamas gaunantiems ir pažeidžiamiems asmenims aprūpinant juos būstu, sukursime sąlygas sparčiau gerinti būsto kokybę ir energinį naudingumą, užtikrinsime tikslinę paramą jaunoms šeimoms.

189. Užtikrinsime, kad būtų tenkinamas kokybiško socialinio būsto poreikis, kad būstas būtų suteikiamas būtent tiems žmonėms, kuriems jo labiausiai reikia.

190. Sieksime, kad didėtų savivaldybės būsto ir socialinio būsto pasiūla ir prieinamumas.

191. Plėtosime socialinio būsto fondą, kad būtų užtikrintas pakankamas skaičius šeimoms su vaikais tinkamų būstų. Sieksime, kad visi socialiniai būstai atitiktų saugumo ir sveikatos standartus.

192. Svarstysime galimybes teikti vadinamąjį socialinį kreditą, kuris skirtas persikelti arba buities sąlygoms pagerinti ir kuriam taikomos nulinės palūkanos, suteikiant galimybę suderinti grąžinimo terminą.

Dėmesys vaikams

193. Skatinsime gimstamumą. Norime, kad šalies gyventojų skaičius didėtų, kad šeimos norėtų ir galėtų išlaikyti bei deramai išugdyti kuo daugiau vaikų. Vaikų gimimas neturi riboti nė vieno iš tėvų profesinių siekių, mokymosi, karjeros pasiekimų, jų kultūrinių interesų ir gyvenimo kokybės ar būti šeimos pajamų mažėjimo priežastimi.

194. Kovosime su vaikų skurdu. Vaiko gimimas neturi tapti skurdo rizikos veiksniu. Skurdą lemia daug priežasčių, todėl taikysime kompleksines priemones bendram skurdo lygiui mažinti.

195. Numatysime nemokamą ikimokyklinio ir pradinių klasių amžiaus vaikų maitinimą ugdymo įstaigose, lygias galimybes gauti nemokamas ir kokybiškas priežiūros, ugdymo ir gydymo paslaugas, pagerinsime vaikų apsirūpinimą mokymuisi reikalingomis priemonėmis.

196. Įgyvendinsime Europos jaunimo ir vaiko garantijas. Dėsime pastangas kuo sparčiau jas perkelti į Lietuvos teisėkūrą.

197. Užtikrinsime bazinių paslaugų šeimai paketo įgyvendinimą visose savivaldybėse ir visa apimtimi.

198. Atsižvelgdami į išaugusius įsiskolinimus Vaikų išlaikymo fondui, griežtinsime skolininkams taikomą tvarką ir administracinę atsakomybę .

199. Vykdysime smurto prieš vaikus prevenciją. Organizuosime tęstinę informacinę kampaniją visuomenei apie nesmurtinius vaiko auklėjimo būdus, būtinybę šeimose skirti daugiau laiko bendravimui su vaikais, pagalbos ir paslaugų gavimo galimybes, emocinės paramos ir tėvų linijos kontaktus. Pažeidžiamoms grupėms, susiduriančioms su psichologiniais ar socialiniais sunkumais, didinančiais smurto riziką, teiksime papildomas tikslines paslaugas. Plėsime prevencijos programas, paslaugų ir pagalbos galimybes savivaldybėse, labiau įtraukiant nevyriausybines organizacijas ir bendruomenes.

200. Investuosime į vaikų ir paauglių sveikatą. Užtikrinsime vaikų raidos ir vystymosi stebėseną, galimų sveikatos sutrikimų korekciją ir profilaktiką.

201. Vykdysime sveikų vaikų darželių ir mokyklų iniciatyvas, sveiko maisto prieinamumo vaikams, fizinio aktyvumo ir lavinimo programas, laiduojančias visiems vaikams galimybę išmokti plaukti.

202. Įgyvendinsime vaikų ir paauglių teisinės, organizacinės ir kitos apsaugos nuo tabako, alkoholio, narkotinių medžiagų, energinių saldžiųjų gėrimų, perteklinio saldaus maisto

vartojimo priemones.

203. Užtikrinsime palankias sąlygas specialiųjų poreikių turinčių vaikų vystymuisi, kad jie taptų visaverčiais visuomenės nariais.

204. Sieksime, kad vaikų medicininės reabilitacijos ir sanatorinio gydymo paslaugos būtų prieinamos visiems raidos sutrikimų turintiems vaikams. Padidinsime ambulatorinių paslaugų vaikams, turintiems raidos sutrikimų, skaičių.

205. Sieksime, kad savivaldybėse, remiantis Skandinavijos šalių patirtimi, būtų plėtojamas bendruomeninių pagalbos namų tinklas, įskaitant intensyvią individualią asmeninę pagalbą autistiškiems paaugliams ir jaunuoliams, turintiems didelių iššūkių keliančio elgesio sunkumų.

206. Imsimės paauglių nėštumo atvejų mažinimo priemonių. Dabar šie rodikliai yra vieni aukščiausių tarp ES valstybių narių dėl prasto lytinio švietimo ir kontraceptinių priemonių prieinamumo.

207. Skirsime nevaisingoms šeimoms reikiamą pagalbą, įskaitant dalinį ar visišką pagalbinio apvaisinimo finansavimą.

208. Skirsime papildomą dėmesį socialinės atskirties grupių moterims, imsimės veiksmų, kad gerėtų jų reprodukcinė sveikata.

V SKYRIUS
UŽTIKRINSIME KOKYBIŠKĄ IR PRIEINAMĄ SVEIKATOS APSAUGĄ IR ŠVIETIMĄ

PIRMASIS SKIRSNIS
ILGINSIME VIDUTINĘ KOKYBIŠKO IR SVEIKO GYVENIMO TRUKMĘ

209. Formuosime į pacientą orientuotą sveikatos priežiūrą, ją grįsime lygiateisiškumo, prieinamumo laiku bei kokybės principais.

210. Visuose etapuose atsižvelgsime į pacientų ir jų atstovų nuomonę, užtikrinsime įrodymais grindžiamos medicinos principų taikymą bei sveikatos priežiūros specialistų dalyvavimą priimant sprendimus dėl paslaugų tobulinimo bei plėtros.

211. Parengsime ir įgyvendinsime sveikatos sistemos biurokratinės naštos ir perteklinio reguliavimo mažinimo veiksmų planą.

212. Užtikrinsime efektyvios Lietuvos nacionalinės sveikatos sistemos pagrindą sudarančių viešųjų sveikatos priežiūros įstaigų veiklą, skirsime ilgalaikes ir pakankamas investicijas į jų infrastruktūrą.

213. Padidinsime asmens sveikatos priežiūros paslaugų, kurių teikimo sąnaudos viršija už jas gaunamas pajamas, įkainius.

214. Užtikrinsime, kad privačios gydymo įstaigos, sudariusios sutartis su Valstybine ligonių kasa, be papildomų priemokų teiktų ir visuomenei būtinas paslaugas, kai jų visa apimtimi negali suteikti viešosios asmens sveikatos priežiūros įstaigos.

215. Sieksime panaikinti žalos be kaltės modelio privilegijas privačioms sveikatos priežiūros įstaigoms ir sieksime proporcingo draudimo įmokų mokėjimo.

216. Skatinsime sveikatos stiprinimo paslaugas. Skatinsime sveikatingumo paslaugų srities vystymą, viešojo ir privataus sektorių partnerystę ugdant sportą ir sveikatą, ankstyvąjį ir

visą gyvenimą trunkantį sveikatos raštingumo ugdymą.

217. Rengsime sveikų miestų, sveikų mokyklų, sveikų darželių, sveikų darboviečių iniciatyvas. Ugdydami sveikatos raštingumą, įtrauksime švietimo įstaigas, šalies bibliotekas, visuomenės sveikatos biurus ir nevyriausybines organizacijas. Stiprinsime sveikos gyvensenos specialistų tinklą, jų ryšį su pirminės sveikatos priežiūros įstaigomis ir visuomenės sveikatos biurais.

218. Didinsime Lietuvos kurortų ir kurortinių teritorijų vaidmenį teikiant sveikatinimo ir sveikatos priežiūros paslaugas bei vykdant ligų prevenciją.

219. Skatinsime sveikatai palankaus maisto vartojimo kultūrą, užtikrinsime tinkamą Lietuvos gyventojų informavimą sveikatingumo, sveikatai palankios mitybos klausimais bei diegsime sveikatai palankaus maisto vartojimo paskatas viešajame sektoriuje.

220. Užtikrinsime kokybiškų sveikatos priežiūros paslaugų ir gydymo prieinamumą. Sukursime bendrą sistemą, užtikrinančią galimybę regionų bei miestų gyventojams gauti vienodai kokybiškas sveikatos priežiūros paslaugas ir gydymą.

221. Didinsime įmokas už valstybės lėšomis draudžiamus asmenis.

222. Užtikrinsime, kad pacientai nemokėtų priemokų už privalomuoju sveikatos draudimu apdraustiems asmenims garantuojamas iš biudžeto apmokamas sveikatos priežiūros paslaugas.

223. Užtikrinsime visuotinės sveikatos priežiūros aprėptį stiprindami pirminę asmens sveikatos priežiūros grandį. Plėtosime pirminės sveikatos priežiūros paslaugų teikimą namuose.

224. Įgalinsime šeimos gydytojus visa apimtimi teikti pirminės asmens sveikatos priežiūros paslaugas, naikindami biurokratines ir administracines kliūtis.

225. Savivaldybių sveikatos centruose plėtosime ambulatorines, dienos stacionaro paslaugas.

226. Įdiegsime prieinamų nuotolinių specialistų konsultacijų sistemą.

227. Sieksime ambulatorinių ir stacionarinių holistinės ilgalaikės slaugos bei paliatyviosios priežiūros paslaugų teikimo regionuose plėtros.

228. Tobulinsime pavėžėjimo į sveikatos priežiūros įstaigas paslaugų sistemą.

229. Plėsime vakcinacijos aprėptį.

230. Teiksime kokybiškas, modernias, jaunimo poreikiams pritaikytas ir prieinamas lytinės reprodukcinės sveikatos paslaugas. Didinsime kontracepcijos ir menstruacinės higienos priemonių prieinamumą viešose vietose bei sieksime jų kompensavimo.

231. Specializuotą pagalbą (infarkto, insulto, politraumų, onkologinių susirgimų atvejais) teiksime stiprindami įstaigų klasterių tinklą bei sudėtingas ir aukštos specializacijos reikalaujančias asmens sveikatos priežiūros paslaugas ir gydymą teiksime specializuotuose centruose, užtikrindami jų tolygų prieinamumą.

232. Plėtosime organų ir audinių transplantacijų programos paslaugas. Ypač daug dėmesio skirsime inovatyvių personalizuotos medicinos technologijų taikymui visuose asmens sveikatos priežiūros paslaugų etapuose.

233. Pacientams, sergantiems retomis ir genetiškai sąlygotomis ligomis, užtikrinsime paslaugų, pagrįstų personalizuotos medicinos elementais, teikimą.

234. Plėtosime pažangios terapijos technologijas šalies asmens sveikatos priežiūros įstaigose ir jomis grindžiamų paslaugų plėtrą bei užtikrinsime tolygų ir teisingą tokių paslaugų prieinamumą visiems Lietuvos gyventojams.

235. Trumpinsime eiles gaunant sveikatos priežiūros paslaugas, prioritetą skirdami didžiausios rizikos pacientams.

236. Naikinsime regionų netolygumus, maksimaliai išnaudosime nuotolines gydytojo ir

paciento bei gydytojo su kitu gydytoju konsultacijas, įvesime apmokėjimą už jas. Tais atvejais, kai nuotolinės konsultacijos negalimos, užtikrinsime fizinių vizitų prieinamumą. Panaudosime elektroninės sveikatos sistemos (toliau – e. sveikatos sistema) vizitų registracijos ir stebėsenos resursus eilėms valdyti.

237. Gerinsime gydymo įstaigų infrastruktūrą trūkstamoms paslaugoms teikti. Kaupsime duomenis apie paslaugų teikimą ir jais vadovaudamiesi įgyvendinsime ilgalaikio eilių mažinimo veiksmų planą.

238. Stiprinsime universitetinę mediciną, užtikrindami didesnę finansinę paskatą gydymo įstaigoms ir universitetams, kurie vykdo mokslinius tyrimus, rengia aukštos kvalifikacijos specialistus ir diegia inovacijas sveikatos priežiūroje. Skirsime tikslines lėšas infrastruktūros modernizavimui, mokslinių tyrimų finansavimui bei rezidentūros programų plėtrai, siekdami, kad Lietuvoje būtų sudarytos sąlygos teikti aukščiausio lygio medicinos paslaugas, pritraukti inovacijas ir talentus. Atversime nuasmenintus sveikatos duomenis mokslui ir efektyvesniam sveikatos sistemos valdymui, sukursime nacionalinį telemedicinos standartą.

239. Parengsime priemones, kuriomis siekiama mažinti visuomenės psichikos sveikatos stigmą ir didinti visuomenės psichikos sveikatos raštingumą. Išskirtinai daug dėmesio skirsime psichikos sveikatos stiprinimui, rizikos veiksnių valdymui ir savižudybių prevencijai.

240. Keisime Lietuvos Respublikos psichikos sveikatos priežiūros įstatymą ir parengsime šio įstatymo įgyvendinamuosius teisės aktus, įgaliojančius teikiant psichikos sveikatos priežiūros paslaugas taikyti žmogaus teisėmis ir laisvėmis pagrįstą požiūrį, skatinti deinstitucionalizaciją ir prieigą prie geros kokybės į asmenį orientuotų bendruomenės psichikos sveikatos paslaugų.

241. Parengsime psichikos sveikatos bei savižudybių prevencijos programą: plėsime Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (EBPO) rekomenduojamas bendruomenines psichikos sveikatos paslaugas, diegsime mobiliųjų komandų veiklą užtikrinant neatidėliotiną pagalbą bendruomenei atsitikus psichikos sveikatos krizėms, didinsime psichoterapijos paslaugų prieinamumą, stebėsime savižudybių situaciją realiuoju laiku, identifikuojant savižudybių rizikos klasterius ir, atsižvelgiant į tai, koreguojant prevencinius veiksmus, sudarysime galimybes vaikams ir šeimoms gauti reikalingą tęstinę psichologinę, psichosocialinę ir psichoterapinę pagalbą, kuri būtų koordinuojama tarp institucijų ir teikiama pagal gyvenamąją vietą ne tik psichikos sveikatos centruose, bet ir kitose įstaigose, nevyriausybinėse organizacijose.

242. Sieksime didesnio pirminio lygio (t. y. psichikos sveikatos centrų) specialistų įsitraukimo, ypač suteikiant galimybę pacientams, kuriems buvo suteiktos antrinio lygio sveikatos priežiūros paslaugos (priklausomybės ligų centruose), toliau lankytis pas psichikos sveikatos centro specialistus, siekiant palaikymo ir atkryčių prevencijos. Kelsime šių specialistų kvalifikaciją.

243. Kelsime specialistų kvalifikaciją. Daug dėmesio skirsime vaikų gydymui, ypač sudėtingais atvejais. Sukursime sistemą, kuri leistų sudėtingais atvejais gydyti sudarant tarpdisciplininę komandą, akcentuojant daugiadimensę pagalbą šeimai, sieksime naujų vaistų nuo priklausomybių kompensavimo.

244. Gerinsime inovatyvių vaistų prieinamumą ir racionalų vaistų vartojimą. Parengsime į paciento poreikius orientuotą vaistų politiką, kurios pagrindiniai tikslai – inovatyvių, efektyvių, taip pat vilties vaistų ir su vaistų vartojimu susijusių paslaugų prieinamumas,

kokybiškas ir saugus vaistų vartojimas bei inovacijų, mokslinių tyrimų ir su vaistais susijusių paslaugų plėtra.

245. Tobulinsime efektyvių inovatyvių vaistų labai retoms sveikatos būklėms gydyti kompensavimo sistemą, siekdami geresnio ir laiku suteikto gydymo prieinamumo.

246. Teisiškai sureguliuosime farmacijos pramonės lobizmo veiklą, nustatydami griežtas lobizmo ir interesų konfliktų atskleidimo taisykles.

247. Užtikrinsime sveikatos priežiūros specialistų kvalifikacijos tobulinimo nepriklausomumą nuo farmacijos pramonės.

248. Įtrauksime pacientų organizacijų atstovus ir asmens sveikatos priežiūros specialistus į sprendimų dėl vaistų kompensavimo priėmimo procesą.

249. Diegsime į pacientą orientuotą sveikatos priežiūrą, plėtodami farmacinės rūpybos paslaugas, įtrauksime vaistininkus į sveikatos priežiūros paslaugų teikimą. Skatinsime saugų vaistų vartojimą visose sveikatos priežiūros srityse ir į sveikatos priežiūros specialistų komandas įtrauksime ligoninės ir (arba) klinikinius vaistininkus.

250. Sutvarkysime e. sveikatos sistemą, siekdami į sveikatos specialistą orientuotos e. sveikatos sistemos, kuri užtikrina medikų poreikį turėti laiku teikiamą, tikslią, koncentruotą sveikatos informaciją apie pacientą, mažina medikų administracinį krūvį; siekdami į pacientą orientuotos e. sveikatos sistemos, kuri užtikrina paciento poreikį turėti paprastai suprantamą informaciją apie savo sveikatą; siekdami į tikslius pirminius sveikatos duomenis orientuotos e. sveikatos sistemos, kuri yra tinkama paslaugų prieinamumui bei efektyvumui vertinti, taip pat moksliniams tyrimams atlikti bei inovatyvioms sveikatos paslaugoms ir priemonėms kurti (antriniam duomenų panaudojimui).

251. Sieksime sveikatos sistemos žmogiškųjų resursų tvarumo ir transformacijos. Didinsime sveikatos priežiūros darbuotojų veiklos efektyvumą: plėsime sveikatos koordinatorių administravimo, dokumentacijos pildymo funkcijas ir sieksime, kad medicinos darbuotojai atliktų tik sveikatos priežiūros (gydymo, slaugos) funkcijas. Tobulinsime greitosios medicinos pagalbos paslaugų teikimo organizavimo ir finansavimo modelį.

252. Didinsime gydytojų, slaugytojų rengimą ir jų profesijos patrauklumą, gerinsime jų darbo sąlygas bei mažinsime jiems tenkančią administracinę naštą.

253. Sieksime tolygaus sveikatos priežiūros specialistų atlyginimų didėjimo, užtikrinančio mediko profesijos patrauklumą. Peržiūrėsime medikų socialines garantijas nacionaliniu lygmeniu, skatinsime medikus dirbti viešajame sektoriuje, ypač tose vietose, kur jų labiausiai trūksta. Išsaugosime sveikatos priežiūros tinklą ir paslaugas regionuose bei žymiai didinsime darbo užmokestį slaugytojams.

254. Įgyvendinsime Lietuvos ir užsienio slaugytojų, kito trūkstamo sveikatos sistemos personalo pritraukimo, išmaniųjų vidurinės grandies specialistų rengimo bei medicinos specialistų atliekamų funkcijų perskirstymo priemones. Keisime teisės aktus ir sudarysime sąlygas slaugytojų padėjėjus bei kitą sudėtingo mokymo nereikalaujantį medicinos personalą apmokyti darbo vietoje.

255. Finansuosime papildomas rezidentūros studijų vietas, kad visos rezidentūros studijos taptų valstybės finansuojamos.

256. Parengsime medikų trūkumo regionuose mažinimo programą, užtikrindami studentų iš regionų socialinius poreikius studijų metu. Užtikrinsime, kad jauniesiems medicinos specialistams būtų patrauklu dirbti visoje Lietuvoje.

257. Parengsime sveikatos priežiūros sistemą, kad ji galėtų atremti civilines, hibridines ir karines (toliau – CHK) grėsmes. Parinksime prioritetines veiklos sritis ir užtikrinsime atsakingų ministerijų veiksmų koordinavimą ruošiantis CHK grėsmėms. Pasiruošimą vykdysime vadovaudamiesi NATO valstybių narių CHK grėsmių standartais, juos perkelsime į šalies teisės

aktus ir į gydymo įstaigų vidines procedūras. Vykdysime realius pasirengimo CHK grėsmėms mokymus. Įvertinsime šalies gydymo įstaigų infrastruktūros parengimą CHK grėsmėms ir skirsime lėšų infrastruktūrai parengti.

258. Skatinsime inovacijas ir taikomuosius biomedicininius tyrimus. Kartu su Lietuvos mokslo taryba ir Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija įgyvendinsime paskirtines mokslo finansavimo programas aktualioms sveikatos problemoms spręsti. Skatinsime mokslo institucijų, universiteto ligoninių, viešųjų bei privačių partnerių sąveiką plėtojant klinikinius tyrimus, sukursime viešąją klinikinių tyrimų infrastruktūrą.

259. Tobulinsime įstatymus, siekdami asmens sveikatos priežiūros paslaugų ir klinikinių tyrimų integracijos, inovatyvių klinikinių tyrimų pritraukimo, biomedicininių tyrimų administracinės naštos mažinimo. Kartu su Valstybės duomenų agentūra, valstybės ir privačiais partneriais sudarysime sąlygas antriniam duomenų panaudojimui bei didžiųjų duomenų projektams.

260. Vertinsime ir prireikus ribosime sveikatos priežiūros paslaugų privatizavimo procesą. Sieksime deramo ir tolygaus sveikatos priežiūros įstaigų tinklo regionuose. Optimizuosime paslaugų teikimo kriterijus, lemiančius tų įstaigų funkcionavimą ir finansavimą.

ANTRASIS SKIRSNIS
UŽTIKRINSIME LYGIAS GALIMYBES GAUTI KOKYBIŠKĄ ŠVIETIMĄ

261. Užtikrinsime lygias galimybes ir lygiateisiškumą visose ugdymo srityse. Sukursime universalią, visiems dalyviams sąžiningą švietimo sistemą, suteikiančią lygias galimybes augti ir tobulėti visiems Lietuvos vaikams nepriklausomai nuo jų gyvenamosios vietos ir tėvų finansinės padėties.

262. Siekdami užtikrinti kokybišką švietimo programų vykdymą, tobulinsime mokyklos veiklos išorinio vertinimo modelį bei kokybės kriterijus ir rodiklius, daugiau dėmesio skirsime veiklos įsivertinimui. Stiprinsime mokyklos bendruomenės vaidmenį tobulinant ugdymo(si) veiklą ir kuriant tvarią mokyklą, bendradarbiaujant su savivaldybe.

263. Siekdami užtikrinti kokybišką švietimo programų vykdymą, tobulinsime mokyklos veiklos išorinio vertinimo modelį bei kokybės kriterijus ir rodiklius, daugiau dėmesio skirsime veiklos įsivertinimui. Stiprinsime mokyklos bendruomenės vaidmenį tobulinant ugdymo(si) veiklą ir kuriant tvarią mokyklą, bendradarbiaujant su savivaldybe.

264. Užtikrinsime sklandų perėjimą prie visuotinio vaikų nuo 2 metų amžiaus ikimokyklinio ugdymo.

265. Nevalstybinėms švietimo įstaigoms, kurios gauna finansavimą iš valstybės, taikysime tokius pat kokybės ir kiekybės bei atskaitomybės reikalavimus kaip ir valstybinėms.

266. Sieksime, kad mokyklų atrankos netaptų kliūtimi, neleidžiančia vaikui įgyti kokybiško išsilavinimo kuo arčiau gyvenamosios vietos. Sukursime bendrą priėmimo į bendrojo ugdymo mokyklas sistemą, nepriklausomą nuo mokyklos steigėjo ar savininko, išskyrus religinių bendruomenių ugdymo įstaigas.

267. Užtikrinsime sertifikuotų karjeros ugdymo specialistų paslaugas mokyklose, kokybišką informacijos apie šias paslaugas sklaidą. Skatinsime mokyklų bendradarbiavimą su darbdaviais, siekiant supažindinti mokinius su galimomis specialybėmis (leisti mokiniams „pasimatuoti specialybę“).

268. Skirsime dėmesį visos dienos mokyklos modelio plėtrai.

269. Gerindami mokytojų darbo sąlygas ir sykiu spręsdami jų trūkumo problemą, užtikrinsime žymų pedagogų atlyginimų didinimą. Tobulinsime etatinio apmokėjimo už darbą tvarką.

270. Sieksime, kad mokyklose, kuriose nėra galimybės užtikrinti tam tikrų dalykų mokytojų etatų, savivaldybės, bendradarbiaudamos su Švietimo, mokslo ir sporto ministerija, sudarytų sąlygas organizuoti nuotolines pamokas, kurias vestų aukštos kvalifikacijos Lietuvos mokytojai. Nuotolinių pamokų metu mokiniui pagalbą teiktų mokytojo padėjėjas ar kitas jam priskirtas specialistas.

271. Mokytojams ir švietimo pagalbos specialistams kompensuosime kanceliarines išlaidas.

272. Sieksime, kad mokinių skaičius klasėje būtų toks, kad pedagogas galėtų sukurti kiekvieną mokinį motyvuojančią edukacinę aplinką.

273. Puoselėdami pagarbą mokytojo autoritetui, mažinsime jų darbo kontrolę ir biurokratinius reikalavimus.

274. Investuosime į švietimo darbuotojų kvalifikacijos tobulinimą, mokyklų vadovų parengimą ir pritraukimą, taip pat lyderystės stiprinimą.

275. Subalansuosime ugdymo įstaigų tinklą, vadovaudamiesi nuostata, kad kiekvienas Lietuvos vaikas turi teisę gauti kokybiškas švietimo paslaugas nepriklausomai nuo to, kokioje vietovėje gyvena.

276. Siekdami išlaikyti mokyklas kaimuose ir mažuose miesteliuose, įvertinsime ir koreguosime vykdomą jų tinklo pertvarką, grindžiamą mokyklos kokybės veiklos kriterijais, taip pat koreguosime aštuonioliktosios Vyriausybės sprendimus. Peržiūrėsime mokinių skaičiaus reikalavimus, siekdami išsaugoti regionų ir tautinių mažumų ir bendrijų mokyklas. Mokykla turi užtikrinti vientisą bendrąjį ugdymą, apimantį visas ugdymo pakopas ir susietą su priešmokykliniu ugdymu. Atnaujinsime ir išplėsime geltonųjų autobusų programą.

277. Sustiprinsime mokymosi pagalbą. Nustatysime, kad klasėms, kuriose mokosi negalią ar specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių mokinių, būtų skiriama pakankamai mokinio padėjėjų, nustatant jiems kvalifikacinius reikalavimus.

278. Sustiprinsime psichologų rengimą ir įsteigsime etatų ar padidinsime jų skaičių mokyklose, nepriklausomai nuo mokinių skaičiaus.

279. Skatinsime savivaldybes sudaryti papildomas sąlygas ugdyti didelio mokymosi potencialo vaikus.

280. Stiprinsime tautinių mažumų mokyklas, atsižvelgdami į šių mokyklų bendruomenių nuomonę ir mokinių interesus. Peržiūrėsime klasių mokinių skaičiaus reikalavimus regionų mokyklose, paliekant finansavimą, siekiant išsaugoti regionų ir tautinių bendrijų mokyklas. Plėsime visos dienos mokyklos aprėptį. Įgyvendindami konstitucinę nuostatą dėl valstybinės lietuvių kalbos, skirsime deramą dėmesį tautinių mažumų mokinių lietuvių kalbos mokymui ir neformaliajam švietimui, kaip veiksmingoms priemonėms užtikrinant sėkmingą šių mokinių integraciją į visuomenę.

281. Plėtodami ugdymo turinį, užtikrinsime, kad šis procesas būtų atviras ir kad jame dalyvautų mokslininkai, menininkai, geriausi mokytojai, mokiniai bei nevyriausybinės organizacijos. Ugdymo turiniui plėtoti skirsime pakankamai lėšų. Užtikrinsime mokyklų aprūpinimą mokymo priemonėmis ir vadovėliais.

282. Tęsime skaitmeninimą švietimo srityje. Suteiksime galimybę pasirinkti mokymosi medžiagos tipą – skaitmeninius vadovėlius arba popierinę mokymosi medžiagą. Taip pat skirsime reikiamą paramą interaktyvioms mokymosi priemonėms įsigyti, siekdami aprūpinti jomis visas

Lietuvos mokyklas.

283. Skatinsime ir remsime užsienyje veikiančius lituanistikos ir baltistikos akademinius centrus, plėsdami Lietuvos ir užsienio mokslo bei studijų institucijų tinklaveiką. Skirsime deramą dėmesį lituanistiniam ugdymui užsienyje, palaikydami jo tinklo plėtrą ir bazinio bei projektinio finansavimo didinimą. Sieksime, kad kuo daugiau užsienyje gyvenančių lietuvių kilmės vaikų dalyvautų stovyklose Lietuvoje, sudarysime sąlygas jiems laikinai atvykus į Lietuvą mokytis Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklose ar lankyti ikimokyklinio ugdymo įstaigas. Taip pat skirsime daug dėmesio į Lietuvą grįžusių gyventi šeimų vaikų sėkmingai integracijai į Lietuvos švietimo sistemą.

284. Užtikrinsime visuotinį neformalųjį švietimą. Kiekvienam Lietuvos mokiniui turi būti sudarytos galimybės lankyti būrelį. Sieksime, kad būtų nuosekliai didinamas finansavimas neformaliajam švietimui, kad didėtų neformaliojo švietimo krepšelis, įskaičiuojant ir papildomo pavėžėjimo išlaidas. Sieksime, kad iš valstybės biudžeto būtų padengiamas visas mokestis specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems vaikams ir tiems vaikams, kurie gauna arba turi teisę gauti socialinę paramą.

285. Sieksime, kad visose neformaliojo švietimo srityse vienodai aktyviai dalyvautų ir mergaitės, ir berniukai. Stiprinsime neformalųjį (vaikų ir suaugusiųjų) švietimą apskričių ir savivaldybių lygmeniu, pagerinsime sąlygas apsirūpinti reikiama metodine medžiaga. Didinsime vasaros poilsio stovyklų prieinamumą, skirdami papildomai dėmesio vaikams su negalia ar turintiems specialiųjų poreikių.

286. Plėsime mokinių priėmimą į didelę pridėtinę vertę kuriančias profesinio mokymo programas, skatinsime kuo efektyvesnį turimos modernios infrastruktūros naudojimą, plėsime neformaliai įgytų kompetencijų pripažinimą, skatinsime profesinio mokymo ir bendrojo ugdymo suartėjimą, taip pat kuo platesnį profesinio mokymo potencialo išnaudojimą vykdant regioninę plėtrą.

287. Plėtodami profesinį mokymą skirsime pakankamai lėšų ne tik profesinio mokymo įstaigų technologinei infrastruktūrai, bet ir kitoms svarbiausioms reikmėms: bendrabučiams, stipendijoms, sportui ir rekreacijai.

288. Į profesinio mokymo programų planavimą ir rengimą įtrauksime darbdavius, kitus socialinius partnerius, vystysime pameistrystės programas. Skatinsime profesinį orientavimą pagrindinėse mokyklose ir gimnazijose.

289. Mokslo ir studijų institucijų finansavimą grįsime ilgalaikėmis valstybės ir šių institucijų sutartimis, atsižvelgdami į poreikį plėtoti valstybės užsakymų politiką švietimo, sveikatos ir kitose strategiškai svarbiose srityse. Mokslo projektų finansavimas bus tvarus ir augantis.

290. Užtikrinsime, kad mokslininkų, dėstytojų ir neakademinio personalo atlyginimai būtų konkurencingi šalies darbo rinkoje. Skirdami finansavimą vadovausimės principu, kad visos mokslo sritys ir kryptys yra savaip vertingos kuriant visuomenės ir valstybės gerovę.

291. Sieksime žalos be kaltės modelį pritaikyti biomedicinos mokslų tyrimuose, kurių užsakovas yra Lietuvos universitetai arba Lietuvos nacionalinės sveikatos sistemos įstaigos.

292. Stiprinsime akademinę savivaldą. Keisime aukštųjų mokyklų vadovų rinkimo sistemą, užtikrindami platesnį aukštosios mokyklos pedagoginių, mokslo ir kitų darbuotojų, studentų ir visuomenės atstovų dalyvavimą.

293. Skirsime dėmesio studentų socialiniams poreikiams.

294. Sieksime, kad aukštasis mokslas netaptų nepakeliama finansine našta ar vien pasiturinčiųjų privilegija. Nuosekliai didinsime stipendijas ir keisime paramos skyrimo sistemą, kad tiek pažangiausi, tiek nepasiturintys studentai galėtų gauti minimalųjį gyvenimo lygį atitinkančią paramą.

295. Rūpinsimės negalią ir specialiųjų poreikių turinčiais studentais.

296. Investuosime į studentų bendrabučių plėtrą ir atnaujinimą.

297. Studijų paskolos grąžinimo terminai turėtų būti susieti su absolvento atlyginimo ir vidutinio šalies darbo užmokesčio santykiu.

298. Didinsime dėmesį jaunojo mokslininko karjeros kokybės ir doktorantų socialinių garantijų gerinimui.

299. Skatinsime mokymąsi visą gyvenimą. Tobulinsime mokymosi visą gyvenimą skatinimo sistemą.

300. Stiprindami institucinę suaugusiųjų mokymosi bazę, numatome sistemingai remti trečiojo amžiaus universitetus ir nevyriausybinį sektorių, skatinti savivaldybių įnašą į paramą suaugusiųjų mokymui.

301. Užtikrinsime, kad visos ministerijos naudotų suaugusiųjų švietimą kaip būdą informuoti visuomenę, keisti nuostatas, įpročius visuomenei svarbiais klausimais.

302. Nustatysime ilgalaikes strategines sporto plėtros kryptis. Užtikrinsime deramą Lietuvos sportininkų rengimą ir jų dalyvavimą olimpinėse ir paralimpinėse žaidynėse, laikydamiesi lygių galimybių ir nediskriminavimo principo.

303. Skatinsime jaunųjų sportininkų rengimą. Stiprinsime sporto gimnazijų ir mokyklų, sporto klasių, regioninių centrų ir nacionalinio sporto centro veiklas, siekdami, kad jose vienodai aktyviai dalyvautų merginos ir vaikinai.

304. Užtikrinsime aukšto meistriškumo sportininkų socialines garantijas, gydymą ir reabilitaciją traumų atvejais bei mokslinį medicininį aptarnavimą rengiantis pagrindinėms varžyboms.

305. Į sporto politiką įtrauksime nevyriausybines sporto organizacijas. Nustatysime aiškius ir joms visoms vienodai taikomus rezultatų vertinimo kriterijus. Nustatysime tvarų sporto finansavimą dviejų ar trijų olimpinių ciklų laikotarpiu.

306. Ugdymo įstaigose atgaivinsime aktyvią vaikų fizinio pasirengimo stebėseną ir jos analizę, kad būtų galima laiku reaguoti į fizinio lavinimo problemas ir blogėjančią vaikų fizinę būklę.

307. Skatinsime visuomenės fizinį aktyvumą, užtikrindami, kad būtų vadovaujamasi įtraukties principu. Plėtosime regioninius sporto ir sveikatingumo centrus, prieinamus kaimų ir miestelių mokiniams, jaunimui ir gyventojams. Užtikrinsime stabilų ir ilgalaikį visuomenės sveikatai svarbių infrastruktūros objektų (sporto erdvių, viešosios infrastruktūros gamtoje) priežiūros ir plėtros finansavimą.

308. Skatinsime savivaldybių ir bendruomenių, kūno kultūros ir fizinio aktyvumo iniciatyvas, mėgėjų sporto šakų rungtis. Sudarysime sąlygas sparčiau vystytis sporto klubams. Visapusiškai remsime vaikų ir jaunimo sveikatinimo sąjūdį, šiuolaikinius patrauklius renginius, sveiką gyvenseną. Sustiprinsime sporto paslaugų kokybę specialiųjų ugdymosi poreikių ir negalią turintiems vaikams. Plėsime privalomas plaukimo pamokas pradinukams.

VI SKYRIUS
APSAUGOSIME GYVENTOJUS NUO IŠORĖS GRĖSMIŲ

309. Atsižvelgdami į besitęsiančią Rusijos agresiją prieš Ukrainą ir siekdami užtikrinti patikimą pasirengimą valstybės gynybai kartu su sąjungininkais, taip pat pasirengimą įgyvendinti visuotinę gynybą, užtikrinsime tvarų krašto apsaugos finansavimą, tam skirdami ne mažiau kaip 5 proc. bendrojo vidaus produkto (BVP). Tai atitinka karinį patarimą dėl Lietuvos pasirengimo efektyviai gynybai. Taip pat užtikrinsime reikiamą šalies gynybą garantuojantį nekarinių sektorių finansavimą.

310. Derybose dėl naujosios ES daugiametės finansinės programos 2028–2034 m. sieksime, kad joje būtų numatytos finansinės priemonės, kurios leistų solidariai ir laiku reaguoti į išaugusią grėsmę Europos saugumui, prioritetizuojant Šiaurės Rytų flango gynybos poreikius.

311. Pasisakome už aktyvias ir koordinuotas visų ES valstybių narių pastangas stiprinti Europos gynybą, koordinuotai spręsti ES gynybos ir saugumo problemas bei efektyviai papildyti NATO valstybių narių pajėgumus.

312. Skirsime ypač daug dėmesio nuolatinės Vokietijos brigados dislokavimui Lietuvoje 2027 metais, užtikrindami šiai brigadai skirtos infrastruktūros sukūrimą ir suteikdami visą kitą būtiną priimančiosios šalies paramą. Kartu užtikrinsime Lietuvos kariuomenės bendrą su Vokietijos brigada ir aukštesnio lygio Vokietijos kariniais vienetais rengimą.

313. Stiprinsime ir spartinsime ginkluotųjų pajėgų pasirengimą valstybės gynybai, didinsime Lietuvos kariuomenės pajėgumus, ypatingą prioritetą skirdami nacionalinės Pėstininkų divizijos komplektacijai, aprūpinimui, ginkluotės ir amunicijos rezervo kaupimui, rengimui ir sąveikumui su sąjungininkais. Užtikrinsime tolygią Lietuvos kariuomenės pajėgų modernizaciją, kariuomenei būtinos karinės infrastruktūros kūrimą, kariuomenės rezervo plėtrą. Steigsime naują poligoną, skirtą brigados dydžio vieneto lygmens mokymams ir pratyboms, drauge užtikrindami kitų poligonų modernizaciją ir plėtrą. Stiprinsime žvalgybos institucijas.

314. Stiprinsime gebėjimą reaguoti į incidentus ir grėsmes oro erdvėje plėtodami Lietuvos oro stebėjimo ir gynybos pajėgumus ir stiprindami sąveiką su NATO sąjungininkais bei bendradarbiavimą su Ukraina. Plėtosime pažangius bepiločių sistemų ir kovos su jomis pajėgumus Lietuvos ginkluotosiose pajėgose.

315. Dėsime visas pastangas, kad stiprėtų NATO, kaip kolektyvinės gynybos garantas, užtikrinantis Lietuvos saugumą. Prioritetą teiksime NATO atgrasymo ir gynybos stiprinimui rytinėje Aljanso dalyje, priešakinės gynybos įgyvendinimui, NATO oro erdvės gynybos mūsų regione stiprinimui, išankstiniam įrangos ir amunicijos dislokavimui ir kitiems priimančiosios šalies paramos elementams, reikalingiems atvykstantiems sąjungininkų kariniams pajėgumams priimti. Užtikrinsime kokybišką Lietuvos kariuomenės pasirengimą ir dalyvavimą NATO, ES, Jungtinių Tautų, taip pat JAV ir kitų strateginių sąjungininkų vadovaujamose tarptautinėse misijose ir operacijose.

316. Ypač daug dėmesio skirsime bendradarbiavimo su JAV gynybos srityje stiprinimui, taip pat sieksime išlaikyti ilgalaikį ir nepertraukiamą JAV pajėgų buvimą Lietuvoje. Toliau stiprinsime bendradarbiavimą su Vokietija, Lenkija, Baltijos šalimis, Šiaurės šalimis, Jungtine Karalyste, Nyderlandais Baltijos jūros regiono saugumo, kritinės infrastruktūros apsaugos, karinio mobilumo, paramos Ukrainai stiprinimo ir kitais klausimais.

317. Kartu su Šiaurės, Baltijos šalimis ir Lenkija stiprinsime išorinės NATO ir ES sienos saugumą ir gynybą, sukurdami integruotą sienos gynybos liniją, apimančią Baltijos gynybos liniją. Aktyviai dalyvausime ES saugumo ir gynybos iniciatyvose, kurios papildo, bet

nepakeičia NATO kolektyvinės gynybos garantijų. Toliau plėtosime bendradarbiavimą su Australija, Japonija, Korėjos Respublika, Naująja Zelandija ir kitomis demokratinėmis Indijos ir Ramiojo vandenynų regiono partnerėmis bei Izraelio Valstybe saugumo ir gynybos bei gynybos pramonės srityse.

318. Plėtosime ir stiprinsime valstybės mobilizacijos sistemą, užtikrinsiančią valstybei gyvybiškai svarbių funkcijų tęstinumą, stiprinant mobilizacijos sistemos dalyvių parengtį, užtikrinant apsirūpinimą reikalingais ištekliais, civilinio personalo pasirengimą ir sklandų valdymą.

319. Realus, o ne deklaratyvus pasirengimas visuotinei gynybai yra neatidėliotinas prioritetas. Stiprinsime pasirengimą ginkluotam ir neginkluotam pilietiniam pasipriešinimui. Remsime Lietuvos šaulių sąjungą, jos narių skaičiaus augimą ir pastangas visuotinės gynybos srityje. Sieksime veiksmingesnės mobilizacijos sistemos, užtikrinančios nepertraukiamą valstybės, savivaldos, verslo ir nevyriausybinių organizacijų sąveiką.

320. Dėsime pastangas ugdydami gyventojų atsparumą hibridinėms grėsmėms, informacinėms ir kibernetinėms atakoms, gerinsime manipuliavimo informacija atpažinimo įgūdžius. Stiprinsime Lietuvos kibernetinio saugumo ir gynybos sistemą bei pajėgumus.

321. Nacionalinė gynybos pramonė yra svarbus valstybės apginamumo ramstis. Teiksime išskirtinį prioritetą nacionalinės gynybos pramonės ir technologijų plėtrai keturiose esminėse srityse (amunicijos ir sprogmenų gamybos, bepiločių sistemų ir kovos su jomis, sunkiosios karinės technikos surinkimo ir jos aptarnavimo, jūrinės gynybos) bei gynybos pramonės ekosistemos formavimui rytinėje ir šiaurinėje NATO ir ES erdvėje. Tobulinsime teisėkūrą, siekdami gerinti gynybos ir saugumo pramonės plėtros sąlygas, didinsime Lietuvos gynybos pramonės ir Lietuvos kariuomenės sąveiką, taikysime gynybos inovacijų plėtros Lietuvos ekonomikoje ir jų jungčių su sąjungininkų gynybos pramone skatinimo priemones.

322. Plėtodami gynybos pramonę šalyje kursime kontroliuojančiąją gynybos bendrovę (holdingą), kuri leistų efektyviai valdyti šios srities valstybės investicijas.

323. Imsimės visų būtinų priemonių, kad užtikrintume gynybos ir saugumo dalyvių sistemos funkcionavimo skaidrumą ir atsparumą korupcijai. Aktyviai remsime Lietuvos gynybos pramonės veiksmingą integraciją į ES gynybos pramonės rinką ir transatlantinės gynybos pramonės vertės grandines. Plėtosime bendradarbiavimą su JAV, Indijos ir Ramiojo vandenynų regiono bei panašiai mąstančių partnerių gynybos pramone, skatinsime gynybos ir saugumo pramonės eksportą. Dalyvausime NATO ir ES dvejopo naudojimo technologijų vystymo ir skatinimo iniciatyvose.

324. Skirsime ypač daug dėmesio civilinei gynybai, kaip neatsiejamai valstybės ir visuomenės pasirengimo krašto gynybai daliai. Šioje srityje prioritetą teiksime gyventojų perspėjimo, evakuacijos ir kolektyvinės apsaugos statinių (priedangų ir slėptuvių) sistemos, skirtos gyventojų saugumui, veiksmingai plėtrai.

325. Reguliariai peržiūrėsime ir atnaujinsime valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų civilinės saugos planus, atsižvelgdami į naujausias grėsmes ir rizikas. Būtina organizuoti mokymus, seminarus ir pratybas, kad visi atsakingi asmenys būtų gerai susipažinę su atnaujintais planais ir žinotų savo vaidmenis bei atsakomybes krizės atveju. Taip pat užtikrinsime, kad informacija būtų lengvai prieinama įvairiomis komunikacijos priemonėmis. Skatinsime kryptingą ir efektyvų valstybės institucijų ir įstaigų įsitraukimą į pagalbą Lietuvos Respublikos piliečiams krizinių ir ekstremalių situacijų atvejais užsienyje.

326. Užtikrinsime karinę paramą Ukrainai, siekdami, kad ji sudarytų ne mažiau kaip 0,25 proc. BVP bei skatinsime ir kitas ES šalis skirti ne mažesnį finansavimą Ukrainai. Aktyviai

prisidėsime prie NATO, ES ir kitų tarptautinių iniciatyvų, remiančių Ukrainą. Stiprinsime bendradarbiavimą su Ukraina gynybos pramonės, taip pat išmoktų pamokų ir kitose srityse.

327. Vykdysime pirkimų, atliekamų krašto apsaugos sistemos srityje, auditą pagal Valstybės kontrolės planą.

VII SKYRIUS
VYKDYSIME AKTYVIĄ, KONSTRUKTYVIĄ IR NUSPĖJAMĄ UŽSIENIO POLITIKĄ

328. Esame įsitikinę, kad vienintelis kelias atkurti stabilią ir teisingą taiką Europoje yra kuo greitesnė Ukrainos pergalė Rusijos pradėtame kare, visiškai išlaisvinant visas okupuotas teritorijas ir atkuriant šalies teritorijos vientisumą, suteikiant Ukrainai tvarias saugumo garantijas.

329. Mes ir toliau remsime Ukrainos suverenitetą ir teritorijos vientisumą, ir sienų neliečiamumo principą. Aktyviai dirbsime su sąjungininkais, teikdami gerai koordinuotą politinę, finansinę, karinę, humanitarinę ir diplomatinę paramą Ukrainai, kad ji galėtų kuo greičiau pasiekti pergalę.

330. Aktyviai dalyvausime rengiant Ukrainos atstatymo planą bei dėsime pastangas prisidėti prie Ukrainos ilgalaikio ekonomikos atsigavimo. Sieksime sudaryti sąlygas Lietuvos verslui aktyviau įsitraukti į Ukrainos atstatymo procesus, atsižvelgdami į verslo poreikius bei stiprindami verslui aktualių finansinių instrumentų bazę, kuri palengvintų verslo dalyvavimą Ukrainos atstatymo procesuose nelaukiant karo pabaigos. Dėmesį skirsime ne tik Ukrainos sugriautos infrastruktūros atstatymui, bet ir visuomenės socialinei gerovei: karo veteranų reabilitacijai, visuomenės psichikos sveikatai, reintegracijai.

331. Teiksime Ukrainai visokeriopą paramą siekiant greitesnės ES narystės. Dirbsime su sąjungininkais siekiant visavertės Ukrainos narystės NATO, nes Aljanso kariniai pajėgumai ir kolektyvinės gynybos įsipareigojimai yra vienintelis patikimas atgrasymo būdas. Ilgalaikė taika Europoje turi remtis sustiprintu transatlantiniu ryšiu, ilgalaikiais įsipareigojimais, efektyvų atgrasymą užtikrinančiomis karinėmis pajėgomis. Lietuva imsis aktyvių veiksmų daugiašaliams susitarimams, kuriais bet kokia forma būtų ribojami nacionaliniai ar sąjungininkų gynybiniai pajėgumai Lietuvoje ar regione, užkardyti.

332. Formuosime užsienio politiką, grindžiamą laisvės, demokratijos, tarptautinės teisės viršenybės ir žmogaus teisių principais. Kartu su partneriais išsaugosime ir stiprinsime tarptautine teise, taisyklėmis ir demokratinėmis vertybėmis grindžiamą tarptautinę tvarką, aktyviai veiksime tarptautinėse organizacijose ir kituose daugiašaliuose formatuose svarbiausiais globalios politikos klausimais, ypač Rusijos agresijos prieš Ukrainą, atsakomybės už tarptautinės teisės pažeidimus užtikrinimo ir pagarbos žmogaus teisėms ir laisvėms srityse. Imsimės aktyvių veiksmų, kad būtų toliau išlaikyta Rusijos ir Baltarusijos tarptautinė izoliacija. Įgyvendindami užsienio politiką pasitelksime ir Lietuvos diasporos potencialą.

333. Lietuva nemato požymių, kad trumpuoju ar vidutiniu laikotarpiu keistųsi Rusijos ir jos bendrininkių vykdoma agresyvi politika prieš kaimynines šalis, todėl ne tik kariniais

pajėgumais, bet ir kitomis priemonėmis ekonomikos, informacijos, kritinės infrastruktūros srityse sieksime atgrasyti priešišką veiklą. Lietuva rūpinsis visuomenių atsparumo stiprinimu Ukrainoje, Moldovoje, kitose nuo Rusijos priešiškos veiklos kenčiančiose valstybėse.

334. Dirbsime su Ukrainos gynėjais, visuomene bei institucijomis, siekdami išmokti visas karo pamokas tiek šalies gynybai, tiek visuomenės atsparumui didinti.

335. Lietuva sieks tapti ES sankcijų ir eksporto kontrolės kompetencijos centru. Būtina toliau įgyvendinti griežtas sankcijas agresorei ir užkirsti kelią veiksmams, kuriais siekiama sankcijas apeiti.

336. Stiprinsime institucijų pajėgumus ir gebėjimus nustatyti subjektus, kurių veikla prisideda prie agresyvių režimų pastangų pažeisti tarptautinę teisę. Imsimės pastangų užkardyti sankcijų apėjimą Lietuvoje, ES ir su ES prekiaujančiose šalyse. Stiprinsime Europos Sąjungos ekonominio saugumo politiką, paremtą tiek atgrasymo, tiek skatinimo priemonėmis bei partnerysčių plėtra. Sukursime Lietuvos ekonominio saugumo politikos koordinavimo mechanizmą.

337. Mūsų interesas yra demokratiška ir kaimynams grėsmės nekelianti Rusija, tačiau artimiausiu metu, kol ji tęsia brutalų karą prieš Ukrainą, vykdo sunkius nusikaltimus prieš jos civilius gyventojus ir neteisėtą Ukrainos regionų aneksiją, santykiai su dabartinėmis Rusijos valdžios institucijomis yra neįmanomi.

338. Glaudžiai bendradarbiausime su tarptautine bendruomene, kad būtų užtikrintas teisingumas agresijos nusikaltimo, karo nusikaltimų ir kitų tarptautinių nusikaltimų aukoms, o Rusijos prezidentas, jos politinė ir karinė vadovybė, taip pat ir šalių Rusijos bendrininkių režimų atstovai būtų patraukti baudžiamojon atsakomybėn tarptautinėse teisingumo institucijose.

339. Sieksime, kad įšaldytas Rusijos valstybinis turtas būtų naudojamas Ukrainai atstatyti pagal ES ir tarptautinę teisę. Sieksime, kad ES, NATO valstybių narių ir kitų mūsų sąjungininkų pozicija Rusijos klausimu išliktų vieninga ir atitiktų ilgalaikius Europos saugumo interesus.

340. Demokratinė ir laisva Baltarusija yra vienas svarbiausių ilgalaikių Lietuvos užsienio politikos tikslų. Dabartinis autoritarinis Baltarusijos režimas yra grėsmė Lietuvai, nes Baltarusija yra politinė ir karinė Rusijos sąjungininkė, be to, nuolatinę grėsmę kelia nesaugios Astravo atominės elektrinės (toliau – AE) eksploatavimas. Išlaikysime nesaugios Astravo AE klausimą ES politinėje darbotvarkėje dėl jos uždarymo neišsprendus visų aplinkosaugos ir branduolinės saugos problemų. Taip pat sieksime Baltarusijos režimo atsakomybės už organizuotą migrantų įvežimą, sukėlusį pavojų žmonių gyvybėms ir pažeidusį tarptautinę teisę. Stiprinsime kovos su nelegalia migracija priemones.

341. Ir toliau sieksime demokratinių rinkimų Baltarusijoje, kuriuos stebėtų tarptautinės bendruomenės atstovai, spausime režimą, kad būtų išleisti į laisvę politiniai kaliniai, nutraukti kankinimai, kad politiniams kaliniams būtų prieinama medicinos pagalba, o politinius kalinius gynusiems advokatams būtų atkurtos licencijos ir užtikrintas realus teisinis atstovavimas piliečiams.

342. Pasisakome už veiksmingą, ryžtingą ir vieningą ES.

343. Sieksime greitesnių ES sprendimų priėmimo procesų ir tinkamo pasiruošimo ES integracijai ir plėtrai. Palaikysime kvalifikuotos balsų daugumos taisyklės taikymo plėtimą.

344. Remsime spartų ES plėtros procesą, ypač Ukrainos ir Moldovos narystę, užtikrinant, kad šalys kandidatės visiškai įgyvendintų teisinius narystės reikalavimus. Taip pat siūlysime, kad būtų stiprinama ES bendroji saugumo ir gynybos politika.

345. Užtikrindama įgyvendinant Lietuvos Respublikos konstitucinį aktą „Dėl Lietuvos Respublikos narystės Europos Sąjungoje“ pagal valstybės institucijų kompetenciją keliamus

reikalavimus Lietuvos institucijoms, Vyriausybė atsakingai planuos Lietuvos pirmininkavimo Europos Sąjungos Tarybai 2027 m. pirmąjį pusmetį darbus, derins darbotvarkes su kitomis pirmininkaujančio trejeto ES šalimis narėmis, stiprins Europos reikalų koordinavimą Vyriausybės lygmeniu ir kartu su Lietuvos Respublikos Prezidentu deramai spręs pirmininkavimo ES Tarybai klausimus ES institucijose.

346. Rengdamiesi pirmininkavimui, stiprinsime ES politikos koordinavimą ir Lietuvos pozicijos pristatymą visuose ES Tarybos sprendimų priėmimo formatuose pagrindinėmis naujojo ES politinio ciklo temomis, tokiomis kaip konkurencingumas, gynyba ir saugumas, demokratijos saugojimas ir vertybių puoselėjimas, europiečių gyvenimo kokybės gerinimas, apsirūpinimo maistu saugumas, vanduo ir gamta, Europos vaidmens pasaulyje stiprinimas.

347. Ginsime Lietuvos interesus derybose dėl 2028–2034 m. ES daugiametės finansinės perspektyvos, palaikydami naujus ES biudžeto šaltinius ir siekdami ES biudžeto didinimo, stipriai didėjančių lėšų gynybos ir saugumo politikai, adekvačių lėšų sanglaudos ir socialinei politikai, išmokų ūkininkams suvienodinimo.

348. Konkurencingumo srityje palaikysime ir skatinsime ES iniciatyvas mažinti ES reguliavimo perteklinę administracinę naštą, atitinkamai užtikrinsime, kad perkeliant ES teisę į Lietuvos teisyną nebūtų sukuriama papildoma administracinė našta.

349. Palaikysime naujas ES iniciatyvas gynybos srityje, numatančias didesnį finansavimą ir galimybes valstybių narių gynybos pramonės ir infrastruktūros plėtrai, sieksime didinti šių iniciatyvų aprėptį ir aktyviai ieškoti naujų ES gynybos ir saugumo stiprinimo sprendimų.

350. Palaikysime Europos demokratijos skydo iniciatyvas, numatančias demokratijos bei teisinės valstybės principų apsaugą visoje ES.

351. Remsime tvirtą, saugią ir atsparią Europos Sąjungos vidaus erdvę, įgyvendinsime naująjį Migracijos ir prieglobsčio paktą Lietuvoje.

352. Remsime iniciatyvas, nukreiptas į Europos Sąjungos gebėjimą greitai reaguoti į krizes.

353. Skatinsime inovacijas ir konkurencingą verslo aplinką Europos Sąjungoje.

354. Derantis su ES dėl kitos Daugiametės finansinės perspektyvos, visais lygmenimis sieksime, kad bendrajai žemės ūkio politikai būtų skirtas atskiras ir pakankamas biudžetas, o šios politikos struktūra užkirstų kelią iškreiptai konkurencijai tarp valstybių narių ūkininkų – pavyzdžiui, sieksime, kad valstybių narių bendrafinansavimas turėtų apibrėžtas ribas.

355. Sieksime gilesnio, abipusiškai naudingo ES ir JAV bendradarbiavimo saugumo, ekonomikos, technologijų, energetikos ir prekybos srityse. Prisidėsime vystant ES ir NATO bendradarbiavimą saugumo, atgrasymo ir gynybos srityse, sieksime didesnio papildomumo ir suderinamumo, įgyvendinant konkrečias ES reguliacines ir finansines priemones.

356. Stiprinsime bendradarbiavimą su JAV, tiek transatlantinį ryšį per NATO, tiek dvišalius santykius, siekdami dar didesnio Lietuvos ir visos euroatlantinės erdvės saugumo. Toliau visapusiškai prisidėsime prie NATO gynybos ir atgrasymo pajėgumų stiprinimo, sieksime sudaryti kuo geresnes sąlygas įgyvendinti mūsų narystės NATO užtikrintas saugumo garantijas, kokių Lietuva neturėjo per visą savo modernios valstybės istoriją.

357. Turime efektyviai išnaudoti Lietuvos diasporos JAV potencialą stiprinant ekonominius, kultūrinius, politinius santykius su JAV. Be to, būtina stiprinti ES ir JAV santykius bei plėsti Lietuvos ir JAV strateginį bendradarbiavimą, ypač saugumo ir energetikos srityse.

358. Su JAV ir ES partneriais plėtosime mažųjų modulinių reaktorių, suskystintų gamtinių dujų, ginklų sistemų įsigijimo projektus, sieksime Lietuvos gynybos pramonės įsitinklinimo JAV gynybos pramonės vertės grandinėse, aktyviai dalyvausime ir sieksime didesnio JAV įtraukimo daugiašaliuose formatuose, tokiuose kaip Trijų jūrų iniciatyva, transatlantinio

energetinio bendradarbiavimo partnerystė (angl. *Partnership of Transatlantic Energy Cooperation*, P-TEC).

359. Plėtosime strateginę partnerystę su Lenkija. Prioritetą teiksime bendradarbiavimui gynybos ir saugumo srityse, tolesniam strateginių transporto ir energetikos infrastruktūros projektų su Lenkija plėtojimui. Sieksime stiprinti ekonominį ir kultūrinį bendradarbiavimą, spręsti tautinių mažumų problemas. Skatinsime bendradarbiavimo per sieną regioninių projektų, susijusių su pramonės, žemės ūkio, transporto, turizmo, sienos kirtimo infrastruktūros vystymu, įgyvendinimą. Sieksime suaktyvinti jau veikiančias dvišales institucijas, taip pat trišalius Lenkijos, Lietuvos ir Ukrainos formatus.

360. Sieksime Lietuvos ir Vokietijos strateginės partnerystės visose srityse. Vokietijos sprendimas Lietuvoje dislokuoti karinę brigadą sukuria istorinį šansą puoselėti gilesnius, abipusiškai naudingus santykius ekonomikos, susisiekimo, švietimo, kultūros ir turizmo srityse, ypač daug dėmesio skiriant bendradarbiavimui gynybos pramonės srityje.

361. Skatinsime gilesnį Šiaurės ir Baltijos šalių bendradarbiavimą saugumo ir gynybos srityje. Toliau stiprinsime bendradarbiavimą su Baltijos ir Šiaurės šalimis.

362. Plėtosime santykius su Indijos ir Ramiojo vandenyno regiono šalimis. Stiprinsime strateginę partnerystę su Japonija, sieksime strateginės partnerystės su Korėjos Respublika. Aktyviai dalyvausime formuojant ir įgyvendinant ES politiką regione, stiprinsime bendradarbiavimą NATO+ formatu. Toliau plėtosime ekonominius ir kultūrinius ryšius su Taivanu.

363. Sieksime normalizuoti diplomatinius santykius su Kinija iki tokio diplomatinio lygio, koks jis yra kitose ES valstybėse narėse.

364. Remsime pastangas siekti ilgalaikės taikos ir stabilumo Artimuosiuose Rytuose.

365. Aktyviai prisidėsime prie tarptautinių pastangų užtikrinti stabilumą, ekonominę ir socialinę plėtrą pasaulio regionuose, kurių problemas politiniams tikslams išnaudoja pasaulio tvarką norintys revizuoti autoritariniai režimai. Demokratinių institucijų stiprinimas, korupcijos mažinimas, atsparumo išorės įtakoms didinimas yra saugumo ir gerovės pagrindas.

366. Kursime stiprią ir patrauklią diplomatinę tarnybą.

367. Sieksime atkurti diplomatinės tarnybos patrauklumą, spręsdami darbo užmokesčio, skatinimo ir motyvavimo sistemos problemas, plėsdami socialinių garantijų paketą diplomatų šeimoms, užtikrindami skaidrias karjeros galimybes.

368. Plėsime diplomatinių atstovybių tinklą Lietuvai strategiškai svarbiose valstybėse ar regionuose. Sieksime diplomatinės tarnybos skaidrumo, atvirumo bei lankstumo.

369. Stiprinsime Lietuvos vystomojo bendradarbiavimo programos sąsajas su užsienio politikos tikslais. Sudarysime galimybes Lietuvos verslo ir akademinei bendruomenei įgyvendinti projektus besivystančiose šalyse ar kurti naujas darbo vietas Lietuvoje.

370. Skirsime dėmesio kultūrinei diplomatijai. Sieksime didinti kultūros kūrėjų ir organizacijų potencialo sklaidą šalyse partnerėse, toliau stiprinti Lietuvos kultūros instituto ir kitų organizacijų tarptautinių projektų vystymo ir valdymo kompetencijas. Į šių veiklų įgyvendinimą įtrauksime Lietuvos diasporą ir aktyviai bendradarbiausime su ja.

371. Ekonominė diplomatija išliks vienu iš užsienio politikos ramsčių. Toliau dėsime aktyvias pastangas diversifikuoti prekybą bei didinti šalies ekonominį atsparumą, mezgant naujus, patikimus ekonominio bendradarbiavimo ryšius bei juos gilinant su bendraminčiais partneriais, ypatingą dėmesį skiriant aukštos pridėtinės vertės prekių ir paslaugų sektorių, tarp jų Lietuvos gynybos pramonės plėtrai. Taip pat tęsime darbą mažinant tarptautinės prekybos barjerus bei šalinant kliūtis Lietuvos verslo plėtrai vidaus rinkoje. Atsižvelgiant į Lietuvos ekonominio saugumo interesus ir Ekonominės diplomatijos tarybos sprendimus dėl prioritetinių rinkų ir

ekonominių interesų atstovavimo poreikio, didinsime ekonominio atstovavimo tinklo efektyvumą. Sieksime, kad visose Lietuvos verslui svarbiose rinkose dirbtų komercijos atašė arba diplomatai, atsakingi už ekonomiką, o ten, kur reikia, būtų pasitelkiami specializuoti atašė. Stiprinsime ekonominių atstovų kompetencijas.

372. Ypač daug dėmesio skirsime konsulinių paslaugų Lietuvos ir užsienio piliečiams prieinamumo gerinimui, pirmenybę teikiant elektroninių savitarnos paslaugų plėtrai.

VIII SKYRIUS
PUOSELĖSIME ATVIRĄ DEMOKRATINĖS LIETUVOS KULTŪRĄ IR PILIETINĘ TAPATYBĘ

373. Ugdysime kalbos kultūrą. Lietuvių kalba – esminis mūsų pilietinės tautos turtas ir įrankis. Ne be pagrindo mūsų Konstitucijoje įtvirtintas lietuvių, kaip valstybinės kalbos, statusas. Dėmesys lietuvių kalbos vartosenai šiuolaikiniame pasaulyje įgyja naują aktualumą, todėl skirsime ypač daug dėmesio Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos įstatymo reikalavimams įgyvendinti, dėsime visas pastangas ugdyti lietuvių kalbos kultūrą.

374. Sukursime lietuvių kalbos mokymo užsieniečiams sistemą.

375. Diskutuodami su kalbos ekspertais ir visuomene, atnaujinsime šiandienos poreikius atliepiantį valstybinės kalbos reguliavimą ir jį įtvirtinsime konstituciniu įstatymu.

376. Remdamiesi Šiaurės šalių patirtimi, dėmesį sutelksime į institucijų biurokratinės kalbos supaprastinimą, o ne kasdienės kalbos inspektavimą ir baudų skyrimą.

377. Plėsime lituanistikos programas, lietuvių kalbos integraciją skaitmeninėje erdvėje.

378. Saugosime istorinį paveldą. Užtikrinsime, kad būtų vykdomi UNESCO ir valstybės reikalavimai, keliami materialiojo ir nematerialiojo Lietuvos kultūros paveldo apsaugai.

379. Sieksime, kad būtų apsaugoti visi kultūros paveldo objektai, įskaitant esančius užsienyje, reikalausime, kad visi savininkai būtų atsakingi už kultūros paveldo objektų priežiūrą ir saugojimą. Kartu ieškosime mechanizmų, kaip padėtume juos tinkamai prižiūrėti, kompensuoti dalį objektų tvarkybos išlaidų, pritaikyti juos visuomenės reikmėms.

380. Sieksime sklandaus naujos redakcijos Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo priėmimo.

381. Plėtodami nacionalinę atminties politiką, švelninsime įtampas dėl istorinės atminties vertinimų. Sieksime glaudesnio institucijų ir visuomenės bendradarbiavimo ir sutarimo – tam pasitelksime visuomenę vienijančias asmenybes, simbolius.

382. Tikslinsime Lietuvos Respublikos draudimo propaguoti totalitarinius, autoritarinius režimus ir jų ideologijas įstatymą, siekdami išvengti ideologinių suvaržymų bei įtraukti istorijos ir kitų mokslų ekspertus.

383. Atsižvelgdami į visuomenę skaldančius ginčus, daugiausia dėl sovietų okupacijos ir autoritarinės praeities vertinimų, užtikrinsime, kad visuomenę pasiektų išsami istorinė informacija, ir visais atvejais imsimės demokratinės Lietuvos tradicijas įtvirtinančios politikos, skatinančios brandų, visaapimantį, tarpusavio pagarba grindžiamą dialogą dėl bendros mūsų, kaip pilietinės tautos, istorinės atminties.

384. Akcentuosime europinę Lietuvos kultūros tapatybę, Lietuvos dalyvavimą bendruose europiniuose kultūros, meno, mokslo procesuose.

385. Tarptautiniu mastu sieksime, kad visi XX amžiaus totalitariniai režimai būtų

pripažinti ir atpažinti kaip nusikalstami žmonijai, stiprinsime visuomenės edukaciją šia tema.

386. Įtvirtinsime kultūrą kaip nacionalinio saugumo sudedamąją dalį, stiprinančią demokratiją, istorinę atmintį ir pilietinį atsparumą. Integruosime kultūrą į valstybės gynybos strategiją, siekdami, kad kultūrinė diplomatija, istorijos naratyvai ir paveldo apsauga taptų atsparumo hibridinėms grėsmėms dalimi.

387. Sieksime kultūros politikos įtraukumo. Remdamiesi kitų šalių patirtimi, teisės aktais įtvirtinsime Lietuvos kultūros kanoną.

388. Užtikrinsime nuoseklų priimto naujo Lietuvos Respublikos kultūros politikos pagrindų įstatymo nuostatų įgyvendinimą.

389. Stiprinsime menininkų bendruomenes, meno kūrėjų sąjungas, skėtines organizacijas ir kūrybinių rezidencijų centrus, kad kūrėjai turėtų visas galimybes aktyviai įsitraukti į meno šakų ir kultūros plėtotę.

390. Stiprinsime Lietuvos kultūros tarybą bei jos administruojamas kultūros finansavimo (menininkų, jų organizacijų ir skėtinių organizacijų) priemones.

391. Peržiūrėsime valstybės kultūros politikos gaires ir strateginius kultūros politikos tikslus, įtraukdami į juos visų, o ne tik valstybės biudžetinių įstaigų kultūros lauko sektorių ir meno sričių interesus. Įvertinsime jų realią statistiką, vystymosi poreikius ir atsižvelgdami į tai atitinkamai formuosime šalies kultūros ir jos finansavimo politiką.

392. Kultūros darbuotojams keliami patys aukščiausi kvalifikacijos reikalavimai, todėl rūpinsimės, kad ir vidutinis jų darbo užmokestis reikšmingai didėtų.

393. Spręsdami profesionaliojo meno kūrėjų socialinių garantijų klausimą, sukursime teisinę bazę, kuri leis suvienodinti visų meno sričių ir visų žanrų kūrėjų teises.

394. Finansinėmis paskatomis skatinsime regionų kultūrinės edukacijos iniciatyvas ir jų įgyvendinimą, kad visuose regionuose gerėtų kultūrinės veiklos specialistų darbo sąlygos, daugėtų galimybių tobulintis.

395. Skatinsime kultūros savanorystę, pavyzdžiui, įkurdami savanorių platformą kultūros paveldo objektams tvarkyti.

396. Peržiūrėsime dabartinį valstybės kultūros įstaigų tinklą, inicijuosime reikalingus pokyčius, plėsime Lietuvos kultūros tarybos programų galimybes.

397. Steigsime Lietuvos Respublikos kultūros ministerijoje atskirą padalinį nevyriausybinių organizacijų kultūros politikos strategijai įgyvendinti, taip užtikrindami nepriklausomoje Lietuvoje atsiradusių meno reiškinių plėtrą ir sklaidą.

398. Įkursime Lietuvos scenos menų centrą (panašų į Lietuvos kino centrą), kuris užsiimtų visu nepriklausomu scenos meno sektoriumi: jo statistika, finansavimo politika ir tarptautine sklaida, eksportu bei investicijų (koprodukcijos būdu) pritraukimu.

399. Dėmesio skirsime mecenatystės plėtrai, įvairiomis formomis skatindami remti kultūrą ir kūrėjus, stiprindami tokios veiklos prestižą. Skatinsime kultūros ir verslo partnerystę, kuri prisidėtų ir prie pačios mecenatystės tradicijų puoselėjimo, ir prie s veiklos vystymo gerosios praktikos abiejose srityse perdavimo.

400. Aktyviai puoselėsime ir stiprinsime Lietuvos kultūrinę ir pilietinę tapatybę diasporoje, ją integruodami į bendrą valstybės kultūros politiką. Skatinsime užsienyje gyvenančius lietuvius išlaikyti ryšį su Tėvyne per kultūros iniciatyvas, švietimo programas ir pilietines akcijas.

401. Užtikrinsime tinkamą Lietuvoje gyvenančių ir čia atvykstančių kitų tautinių bendrijų žmonių teisių apsaugą. Stabdysime šių bendrijų atstovų diskriminaciją. Sukursime ir įdiegsime veikiančius visavertės integracijos į Lietuvos visuomenę ir pilietiškumo ugdymo instrumentus.

402. Užtikrinsime tautinių mažumų teises. Įgyvendinsime Lietuvos Respublikos tautinių

mažumų įstatymą, kurio tikslas – užtikrinti tautinėms mažumoms jų konstitucines teises ir galimybes.

403. Remsime tautinių mažumų kultūros projektus, kultūros paveldo išsaugojimą, Lietuvai nusipelniusių tautinių mažumų veikėjų atminimo įamžinimą ir informacijos apie tautinių mažumų kultūrą, papročius ir tradicijas sklaidą. Taip pat remsime bendrus lietuvių ir tautinių bendrijų projektus.

404. Remiantis kultūros sričių lygiavertiškumo principu, būtina užtikrinti, kad kiekviena meno ir kultūros sritis turėtų savo nacionalinę, teisiškai apibrėžtą įstaigą, prilygstančią esamoms nacionalinėms kultūros įstaigoms, kad būtų užtikrintas šių kultūros sričių gyvybingumas bei tęstinumas. Nacionalinė įstaiga atlieka savo srities tyrimus, konsultuoja politikos formuotojus, siekia nacionalinėse programose iškeltų tikslų, vykdo užduotis, koordinuoja kitų tos srities įstaigų veiklą.

405. Užtikrinsime kultūros prieinamumą. Lietuvoje susiformavęs valstybinių kultūros įstaigų tinklas sutelktas sostinėje, nors joje gyvena tik penktadalis Lietuvos gyventojų. Savivaldybėms valstybės dėmesio stoką šioje srityje tenka kompensuoti savo lėšomis. Glaudžiai bendradarbiaudami su savivaldybėmis, sieksime kultūros finansavimo tolygumo visoje Lietuvoje ir efektyvaus valstybės ir vietos savivaldos funkcijų padalijimo, išlaikant savivaldybių savarankiškumą, ir valstybės tikslų kultūros srityje įgyvendinimo: iš esmės atnaujinsime ir išplėsime Tolygios kultūrinės raidos programą, stiprinsime valstybės indėlį įgyvendinant atskiras funkcijas, skatinsime proporcingą gyventojų skaičių savivaldybėse atitinkantį savivaldos indėlį į kultūrą.

406. Plėtosime išvažiuojamųjų nacionalinių renginių programas, įskaitant profesionalių atlikėjų pasirodymus savivaldybėse.

407. Sieksime, kad valstybinio ir nevalstybinio kultūros sektorių finansavimo intensyvumas vienodėtų, bendradarbiavimas augtų, plėstųsi bendradarbiavimo sritys.

408. Sukursime visų pagrindinių rūšių scenos meno prieinamumo sistemą, kuri užtikrintų tolygų profesionalių scenos meno kūrinių pasiekiamumą visiems šalies gyventojams.

409. Peržiūrėsime Lietuvos Respublikos teatrų ir koncertinių įstaigų įstatymą, kursime naujus teatro infrastruktūros valdymo modelius, kurie atvertų įstaigas ne tik valstybinio, bet ir nevyriausybinio sektoriaus kūrėjams, organizacijoms, pristatančioms aukščiausios kokybės meno projektus ir renginius.

410. Toliau aktyvinsime kultūros centrų bendradarbiavimą su nevyriausybinių organizacijų sektoriumi.

411. Skatinsime istorinių etnografinių regionų, kraštų, atskirų vietovių unikalumą aktualizuojančias kultūrines veiklas, kultūrinių susitikimų centrų kūrimąsi, praturtinsime regionų kultūrinį gyvenimą sąsajomis su nacionaliniais, regioniniais ir vietiniais kultūros keliais. Investuosime į bibliotekų tinklą ir jų gebėjimus telkti bendruomenę ir skleisti kultūrą vietos lygmeniu.

412. Inicijuosime specialius kvietimus (programą) profesionaliojo meno ir kultūros organizacijų projektams, kurie būtų pristatomi šalies regionuose, finansuoti.

413. Sieksime vystyti savivaldybėse veikiančias vietos rezidencijas, stiprinsime regionines kultūros tarybas, savivaldybių įstaigų tinklo ir jo teikiamų funkcijų tolygumą.

414. Bendradarbiaudami su savivaldybėmis parengsime ir visa apimtimi įgyvendinsime kelių savivaldybių bendro veikimo teikiant kultūros paslaugas finansavimo tvarką.

415. Užtikrinsime sklandų visas kultūros bendruomenes, taip pat ir kitas valstybės valdymo sritis įtraukiantį nacionalinės darbotvarkės kultūros prieinamumo klausimais parengimą.

416. Sieksime, kad nacionalinėje darbotvarkėje kultūros prieinamumo klausimais būtų numatytos ne tik esamos ir šiuo metu veikiančios priemonės (peržiūrint jas ir jų finansavimo

apimtį), bet ir siūlomos naujos, kelių sričių struktūrą užtikrinančios priemonės.

417. Pasinaudosime galimybėmis skaitmeninti kultūros turinį. Sieksime įveiklinti technologijas, kad kultūra taptų prieinamesnė visiems. Virtualiosios parodos ir renginiai, kultūros paveldo skaitmeninimas, daugiau galimybių naudotis internetu kaimo vietovėse, virtualiosios realybės ir papildytosios realybės technologijų naudojimas kultūros paveldo objektams atkurti ir pristatyti, meno kūrinių ir kultūros paveldo objektų trimatis skenavimas ir spausdinimas, dirbtinio intelekto naudojimas kūrybiniams procesams, pavyzdžiui, muzikai komponuoti ar tekstams generuoti, kultūros edukacijos programos šiomis temomis – visa tai turi tapti mūsų kultūrinės kasdienybės dalimi.

418. Kartu pasirūpinsime, kad suskaitmenintas kultūros turinys būtų pritaikytas ir pasiekiamas skirtingoms amžiaus ir socialinėms grupėms.

419. Didinsime visuomenės informacinį raštingumą. Nuolat intensyvėjančių naujienų ir žinių srauto amžiuje gebėjimas susigaudyti informacinėje erdvėje ir poreikis gauti patikimą informaciją tampa aktualia visuomenės problema.

420. Užtikrinsime visuomenės informavimo priemonių rėmimo sistemos skaidrumą, nuoseklų tobulinimą, vadovaudamiesi atvirumo, bendruomenės įtraukimo ir dabartines visuomenės informavimo priemonių tendencijas atitinkančiais principais.

421. Įtvirtinsime tvarius visuomenės informavimo priemonių, įskaitant regioninę spaudą, finansinio nepriklausomumo nuo politikų ir verslo mechanizmus. Tobulinsime Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo reguliavimą, pasitelkdami šios srities specialistus ir žurnalistų bendruomenę.

422. Kultūros leidiniams skirsime ilgalaikę ir deramą valstybės paramą.

423. Stiprinsime visuomeninį transliuotoją, siekdami užtikrinti nešališką nuomonių įvairovę ir visuomenės švietimą skirtingose srityse atitinkantį kokybišką turinį.

424. Remsime visuomenės informavimo priemonių Lietuvos tautinių mažumų kalbomis iniciatyvas, skirdami pakankamas lėšas, kad galėtume veiksmingai atsverti kitų valstybių tam teikiamą paramą.

425. Atnaujindami kultūros infrastruktūrą investuosime į muziejus, bibliotekas, kultūros centrus, koncertines įstaigas, teatrus ir kitas kultūros ir meno institucijas, kad jų teikiamos kultūros paslaugos būtų aukštos kokybės, prieinamos ir interaktyvios, didintų papildomus lankytojų srautus bei šalies ar vietovės patrauklumą, taip pat skatintų investicijas ir verslo plėtrą, naujų darbo vietų kūrimą.

426. Kultūross programas, renginius, maršrutus ir šventes integruosime į turizmo sektoriaus programas, turizmo plėtrą labiau orientuosime šalies kultūrai pristatyti, šios srities tarptautiniam bendradarbiavimui vystyti.

427. Turistams patrauklias kultūros veiklas ir objektus susiesime su nacionaliniais ir tarptautiniais kultūros renginiais ir maršrutais. Didinsime Kultūros ministerijos ir Lietuvos kultūros tarybos žmogiškuosius išteklius, atsakingus už profesionalųjį meną, suteiksime jiems galimybių nuolat atnaujinti ir plėsti kompetenciją.

428. Atsižvelgdami į priimtą Kultūros politikos pagrindų įstatymą ir jame suformuluotą kultūros horizontalumo principą bei siekdami užtikrinti, kad kultūros politika būtų tiesiogiai susijusi su kitomis valstybės politikos sritimis, stiprinsime tarpinstitucinį bendradarbiavimą, koordinuotą sprendimų priėmimą ir bendrų programų plėtrą, diskutuosime dėl bendros strategijos parengimo.

429. Švietimo ir mokslo srityje plėsime kultūros edukacijos kokybę, prieinamumą, įtraukumą visoms amžiaus grupėms; parengsime kultūros ugdymo koncepciją, iš esmės atnaujinsime Kultūros paso programą, į ją įtraukdami ikimokyklinio amžiaus vaikus, pensinio

amžiaus žmones, lituanistinių mokyklų užsienyje mokinius bei užtikrindami jai suformuotų tikslų įgyvendinimo bei lūkesčius atitinkančią kokybę.

430. Didinsime profesionaliojo meno ir su juo susijusio aukštos kultūrinės vertės turinio integraciją į formalųjį ir neformalųjį ugdymą, mokytojų kultūrines kompetencijas, investuosime į kultūros ugdymo poveikio tyrimus.

431. Įgyvendinsime nacionalines skaitymo skatinimo programas, užtikrinančias vaikų ir suaugusiųjų skaitymo įgūdžių stiprinimą, bibliotekų įtraukimą ir knygos kultūros puoselėjimą.

432. Sveikatos apsaugos srityje įvertinsime ir plėtosime socialinio recepto programą, siekdami jos didesnės aprėpties, kokybinio poveikio ir sklandesnio įgyvendinimo; sudarysime geresnes sąlygas kultūrines veiklas panaudoti stiprinant pažeidžiamų grupių ir visos visuomenės emocinę bei psichinę sveikatą.

433. Parengsime nacionalinę strategiją, kurioje kultūrinės terapijos ir meninės veiklos, sveikatos įstaigose taps tarpsektorinės sveikatos ir socialinės politikos dalimi.

434. Socialinės apsaugos srityje užtikrinsime tinkamą žmonių su negalia įtrauktį į kultūros veiklas, kultūros įstaigų prieinamumą ir infrastruktūros, ir turinio aspektais.

435. Gynybos ir pilietinio sąmoningumo srityse plėtosime kultūros švelniąją galią: vystysime kryptingą kovos su dezinformacija politiką, stiprinsime visuomenės medijų raštingumo kompetencijas, užtikrinsime strateginės komunikacijos ir istorijos naratyvų, padedančių kovoti su agresorių manipuliacijomis, sklaidą; sieksime, kad materialių ir nematerialių kultūros vertybių apsauga ir parengimas galimoms grėsmėms būtų įtraukti į valstybės gynybos strategiją.

436. Ekonomikos ir inovacijų srityje dėmesio skirsime kultūros ir kūrybinių industrijų ekonominiam potencialui didinti, kūrybiniam verslui, kultūriniam turizmui skatinti. Aplinkos apsaugos srityje skatinsime kultūros sektoriaus žaliosios transformacijos procesus.

437. Atsižvelgdami į Lietuvos sezono Prancūzijoje sėkmę, toliau stiprinsime Lietuvos kultūros instituto tarptautinių projektų vystymo ir valdymo kompetencijas. Rengdamiesi Lietuvos pirmininkavimui ES Tarybai 2027 metais, išnaudosime kultūros srities potencialą.

438. Plėtosime Baltijos šalių kultūrinės partnerystės iniciatyvas, remdamiesi regionine tapatybe, bendra istorine atmintimi ir šiuolaikinėmis kultūros mainų programomis.

439. Siekdami sklandaus kultūrinės diplomatijos ir kultūros tarptautiškumo sklaidos ir plėtros proceso, užtikrinsime efektyvų pagal kompetenciją Vyriausybės, Lietuvos Respublikos Prezidento kanceliarijos, Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijos, Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministerijos, Lietuvos kultūros instituto, Lietuvos kultūros tarybos ir kitų susijusių institucijų bendradarbiavimą. Plėsime kultūros atašė tinklą.

440. Užtikrinsime kokybišką, kūrybinį palikimą atitinkantį Mikalojaus Konstantino Čiurlionio 150-ųjų gimimo metinių programos įgyvendinimą.

441. Stiprinsime kultūros ir kūrybines industrijas (toliau šiame punkte – KKI). KKI sektorius Lietuvoje pastaraisiais metais yra vienas didžiausių darbdavių ir vienas labiausiai augančių ekonomikos sektorių, generuojantis reikšmingą vertę Lietuvos visuomenei, prisidedantis prie socialinės ekonomikos kūrimo, šalies tapatybės ir įvaizdžio formavimo. Siekdami tolesnio nuoseklaus šio sektoriaus augimo ir kuriamos pridėtinės vertės didinimo, dėmesį skirsime KKI ekosistemos plėtrai. Įsteigsime Kūrybinių industrijų centrą, kuris valstybės lygmeniu rūpintųsi KKI sektoriaus augimu ir plėtra nacionaliniu, regioniniu bei tarptautiniu mastu, užtikrintų efektyvesnį kultūros politikos formavimą ir įgyvendinimą šioje srityje. Parengsime ir įgyvendinsime kompleksines priemones, skirtas talentams pritraukti ir išlaikyti Lietuvos KKI sektoriuje.

Aktyvi pilietinė visuomenė

442. Įgalinsime pilietinę visuomenę įsilieti į dalyvaujamosios demokratijos iniciatyvas. Nevyriausybinės organizacijos ir jų susivienijimai turi įgyti daugiau teisių sprendžiant savivaldos ar valstybės svarbos klausimus.

443. Būtina didinti tokių institucijų, kaip Trišalė taryba, regionų plėtros tarybos, Lietuvos prekybos, pramonės ir amatų rūmai, žemės ūkio socialiniai partneriai, Lietuvos mokslų akademija, Lietuvos mokslo taryba, Lietuvos kultūros taryba, Lietuvos savivaldybių asociacija, Švietimo taryba, Sveikatos taryba, įtaką formuojant valstybės politiką ir sprendžiant dėl viešųjų reikalų ir joms perleisti dalį savivaldai stiprinti reikalingų kompetencijų.

444. Steigsime Vietos bendruomenių rūmus, stiprinsime kitas bendruomeninių organizacijų skėtines organizacijas, savivaldybių bendruomeninių organizacijų tarybas ir pačias bendruomenines organizacijas, taikydami finansines, švietimo ir kitas priemones.

445. Tęsime šių prioritetinių Lietuvos diasporos politikos krypčių įgyvendinimą: Lietuvos diasporos bendruomeniškumo stiprinimo, įsitraukimo į Lietuvos gyvenimą, saugumo ir gerovės Lietuvoje kūrimą didinimo, grįžimo į Lietuvą skatinimo.

446. Dėsime pastangas, kad kultūros, švietimo ir kitų profesijų Lietuvos diasporos atstovai galėtų dalyvauti Lietuvos institucijų programose, mainuose ir vykdyti bendrus projektus.

447. Įgyvendinsime nacionalinę kultūros savanorių programą, kurioje savanoriai galėtų prisidėti ne tik prie paveldo tvarkybos, bet ir prie renginių organizavimo, edukacinių veiklų bei bendruomeninių iniciatyvų.

448. Didinsime paramą lituanistiniam švietimui, stiprinsime lituanistines mokyklas, lietuvių kalbos mokėjimo vertinimą ir pripažinimą, teiksime nuolatinę finansinę ir kitą paramą, kuri leistų užtikrinti lituanistinių švietimo įstaigų veiklos tęstinumą ir naujų steigimąsi.

449. Palaikysime ir plėsime jau esamas karjeros, integracijos ir jaunimo stažuočių programas, skirtas svetur dirbantiems tėvynainiams paskatinti grįžti į Lietuvą ir joje dirbti.

450. Skirsime prioritetinį dėmesį grįžimo į Lietuvą skatinimo ir (re)integracijos paramos priemonėms gerinti, stiprinsime jų įgyvendinimo koordinavimo mechanizmą ir Lietuvos, kaip modernios ir patrauklios šalies gyventi, mokytis, kurti ir dirbti, įvaizdį Lietuvos diasporoje.

451. Skatinsime svarbius diasporos įsitraukimo projektus saugumo, pilietiškumo, švietimo, kultūros, jaunimo, ekonomikos, mokslo, sporto ir kitose srityse. Stiprinsime diasporos ir Lietuvos regionų ryšius.

452. Ieškosime teisinių būdų, kaip išsaugoti Lietuvos pilietybę kuo didesniam mūsų piliečių skaičiui.

Žmogaus teisės

453. Lietuva – viena iš nedaugelio ES valstybių narių, iš esmės nepadariusių pažangos lyčių lygybės srityje nuo tada, kai pradėtas skelbti ES šios srities indeksas. Siekdami mažinti atlyginimų, mokamų vyrams ir moterims už tą patį darbą, skirtumus, įgyvendinsime 2023 m.

gegužės 10 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą (ES) 2023/970, kuria, nustatant darbo užmokesčio skaidrumo ir vykdymo užtikrinimo mechanizmus, griežčiau taikomas vienodo vyrų ir moterų darbo užmokesčio už vienodą arba vienodos vertės darbą principas.

454. Plėsime arsenalą priemonių, padėsiančių geriau derinti darbą su įsipareigojimais šeimai.

455. Taikysime aktyvias darbo rinkos poreikiais, o ne lyčių stereotipais pagrįstas priemones.

456. Remsime iniciatyvas lygybės ir įvairovės srityje, skatinsime jų plėtrą, įtraukdami nevyriausybinį sektorių ir verslą bei prisiimdami atsakomybę praktiškai įgyvendinti lygių galimybių užtikrinimo priemones valstybiniame sektoriuje.

457. Palaikysime laikinąsias skatinimo priemones visose sprendimų priėmimo srityse.

458. Kovosime su smurtu dėl lyties. Stiprinsime teisinius mechanizmus, skirtus smurto artimoje aplinkoje ir smurto dėl lyties problemoms spręsti, ypač daug dėmesio skirsime pagalbai asmenims, turintiems negalią ir patyrusiems smurtą ar patiriantiems smurto artimoje aplinkoje pavojų, teikti.

459. Perkelsime 2024 m. gegužės 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą (ES) 2024/1385 dėl kovos su smurtu prieš moteris ir smurtu artimoje aplinkoje į mūsų teisę. Įgyvendinsime šiame ES teisės akte ir kituose europiniuose susitarimuose numatytas priemones šioje srityje.

460. Vykdysime visų smurto dėl lyties formų, įskaitant kibernetines jo apraiškas, prevenciją. Plėtosime infrastruktūrą, skirtą prievartą patyrusiems asmenims, tarp jų asmenims, patyrusiems seksualinį smurtą, padėti.

461. Mažinsime neigiamą smurto artimoje aplinkoje poveikį darbo rinkai: atsižvelgdami į užsienio šalių gerąją praktiką, sieksime įteisinti mokamas tikslines atostogas nukentėjusiems asmenims.

462. Žmogaus teisių gynimas ir jų įgyvendinimas taps efektyvesnis. Skatinsime žmogaus teises ginančių institucijų, ombudsmenų, taip pat nevyriausybinių organizacijų, piliečių, tarp jų mokslininkų ir žurnalistų, dirbančių žmogaus teisių apsaugos srityje, veiklą.

463. Sieksime, kad būtų vykdoma nuolatinė žmogaus teisių padėties šalyje parlamentinė stebėsena, įtraukiant ir žmogaus teisių apsaugos srityje veikiančių organizacijų atstovus.

464. Kovosime su antisemitizmu, ksenofobija ir bet kokios formos neapykantos kurstymu.

465. Skirsime deramą dėmesį kovai su neapykantos nusikaltimais, nukreiptais prieš LGBT asmenis, taip pat su kitomis šių asmenų socialinės ir institucinės diskriminacijos formomis, diskriminacija dėl lyties, amžiaus, religijos, etninės priklausomybės ar kito asmens tapatybės bruožo.

466. Vykdysime šalies europinius įsipareigojimus kovoti su bet kokia diskriminacija dėl lytinės orientacijos.

IX SKYRIUS
UŽTIKRINSIME SKLANDŲ VALSTYBĖS VALDYMĄ

PIRMASIS SKIRSNIS
STIPRINSIME VIEŠĄJĄ TVARKĄ

467. Stiprinsime viešąjį saugumą.

468. Įkursime Viešojo saugumo kolegiją ir gerinsime pareigūnų profesionalumo ir parengties lygį.

469. Sieksime nuosekliai ir tolygiai didinti statutinių pareigūnų darbo užmokestį visose pareigūnų grandyse, o pareigūnų socialinės garantijos atitiktų jų statusą.

470. Įsipareigojame išsaugoti statutiniams pareigūnams nustatytas socialines garantijas, siekti priedo už tarnybos stažą atkūrimo.

471. Sieksime sudaryti sąlygas statutiniams pareigūnams lanksčiau derinti tarnybos ir šeimos gyvenimą.

472. Gerinsime policijos pareigūnų atranką į tarnybą, jų mokymą, profesinę kvalifikaciją, sąlygas policijai aktyviai bendradarbiauti su nevyriausybinėmis organizacijomis ir gyventojais.

473. Pareigūnai į įvykius reaguos nedelsdami, jų pagalba bus teikiama tinkamai ir laiku visoje Lietuvoje.

474. Didinsime teisėsaugos ir teisėtvarkos institucijų pareigūnų skaičių, taip užtikrindami tinkamą jų funkcijų atlikimą.

475. Skatinsime gyventojus tapti policijos rėmėjais, ugniagesiais savanoriais ir įsitraukti į nusikalstamumo ir gaisrų prevencijos, viešosios tvarkos užtikrinimo veiklas.

476. Kovai su psichotropinių medžiagų vartojimu ir platinimu tarp jaunimo sutelksime jungtines švietimo, policijos, gydymo įstaigų ir vaiko teisių specialistų, mokinių bei jų tėvų bendruomenės pastangas.

477. Reformuosime nepilnamečių teisinės atsakomybės sistemą pagal geriausius kitų šalių pavyzdžius, sukurdami sąlygas realiems elgesio pokyčiams.

478. Tobulinsime policijos ir vietos bendruomenių bendradarbiavimą, ypač daug dėmesio skirdami nepilnamečių daromų nusikaltimų prevencijai, stiprinsime bendruomenės pareigūno institutą.

479. Sieksime geresnio reagavimo į įvykius, taip pat racionalesnio ugniagesių gelbėtojų komandų ir savivaldybių ugniagesių komandų išdėstymo.

480. Sieksime, kad ugniagesių gelbėtojų komandos būtų visiškai sukomplektuotos pagal priešgaisrinės saugos užtikrinimo standartą.

481. Toliau nuosekliai stiprinsime išorės sienos kontrolę ir apsaugą, didindami papildomų saugumo priemonių, taip pat ir techninių, diegimą.

482. Stiprinsime valstybės institucijų pajėgumą veikti krizės, ekstremaliosios situacijos, nepaprastosios padėties ar pandemijos atvejais.

483. Užtikrinsime, kad bet kokie žmogaus teisių ribojimai ekstremaliųjų situacijų metu būtų nustatomi tik laikinai ir pratęsiami tik Lietuvos Respublikos Seimo sprendimu.

484. Peržiūrėsime bausmių vykdymo politiką. Esame už tai, kad bausmės proporcingumo principas būtų nuosekliai taikomas formuojant ir vykdant baudžiamąją politiką. Tai leistų kryptingai mažinti kalinių skaičių, kuris šiuo metu yra vienas didžiausių visoje ES. Inicijuosime Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso ir Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso peržiūrą.

485. Formuosime bausmių vykdymo politiką, nukreiptą į atsakomybės neišvengiamumą ir padarytos žalos kompensavimą visuomenei naudingu darbu.

486. Mažinsime kriminalinės subkultūros paplitimą įkalinimo įstaigose. Atliekantiems ir atlikusiems įkalinimo bausmę asmenims padėsime efektyviau integruotis į visuomenę,

užtikrinsime visapusišką pagalbą jiems pradedant visavertį gyvenimą laisvėje, taip reikšmingai mažindami pakartotinio nusikalstamumo rodiklius ir didindami visuomenės saugumą.

487. Kovosime su korupcija, įtvirtindami atsakomybės už korupcinius nusikaltimus neišvengiamumą.

488. Užtikrinsime racionalią ir gerai kontroliuojamą migracijos politiką. Švietimo, asmens sveikatos priežiūros sektoriuose, privačiame sektoriuje aštrėja darbuotojų trūkumo problema, todėl stiprinsime Lietuvos diasporos grįžimą skatinančias priemones ir formuosime ilgalaikę ir nuoseklią darbuotojų iš trečiųjų šalių įdarbinimo ir leidimų gyventi Lietuvoje suteikimo politiką, pirmenybę teikdami aukštos kvalifikacijos specialistams ir darbuotojams, kurių kompetencijų reikia įmonėms, kartu užkirsdami kelią dempingui, kurį lemia pigios darbo jėgos įleidimas į rinką.

489. Sukursime naujas ir efektyvinsime esamas Lietuvos diasporos (re)integracijos ir imigrantų integracijos Lietuvoje programas. Į sprendimų dėl užsieniečių darbo leidimų išdavimo priėmimą įtrauksime savivaldybes.

490. Bendradarbiaudami su ES institucijomis, užtikrinsime valstybės sienos apsaugą, kovosime su prekyba žmonėmis ir nusikalstamu žmonių išnaudojimu bei gerinsime asmenų, kuriems reikia prieglobsčio, apsaugą.

ANTRASIS SKIRSNIS
UŽTIKRINSIME SUMANŲ VALSTYBĖS VALDYMĄ, STIPRIĄ SAVIVALDĄ IR REGIONINĘ PLĖTRĄ

491. Stiprinsime viešajame sektoriuje dirbančių asmenų kompetenciją, diegdami tarptautinius standartus ir vadovaudamiesi gerąja tarptautine administravimo patirtimi. Sukursime paskatų ir talentų pritraukimo sistemą.

492. Peržiūrėsime įvykdytą valstybės tarnybos reformą, grąžinsime esminius karjeros sistemos bruožus valstybės tarnybos sistemai.

493. Tobulinsime vadovaujamas pareigas einančių valstybės tarnautojų veiklos kontrolės ir atsakomybės už tinkamą pareigų vykdymą sistemą, darbo apmokėjimą, motyvavimą, plėsime karjeros galimybes.

494. Valstybės ir savivaldybių įstaigose bus ugdoma organizacinė kultūra, kurioje nebūtų vietos korupcijai.

495. Parengsime programą, pagal kurią studentai su vietos savivaldybe ir švietimo įstaiga galėtų pasirašyti trišales sutartis, pagal kurias turėtų galimybę gauti stipendiją ir įsipareigotų po studijų tam tikrą laikotarpį dirbti toje savivaldybėje.

496. Plėtosime demokratijos inovacijas. Šiuolaikinės informacinės technologijos palengvina piliečių įsitraukimą į valstybės valdymą įvairiose procesų stadijose – nuo pasiūlymų teikimo iki dalyvavimo rinkimuose.

497. Turime diegti ir plėtoti elektroninės demokratijos įrankius – tai leistų į šalies valdymo reikalus labiau įtraukti toli nuo Lietuvos gyvenančius piliečius.

498. Skatinsime tokių įrankių, kaip vietos apklausos, gyventojų susirinkimai ir dalyvaujamasis biudžetas, naudojimą bei svarstomosios demokratijos iniciatyvas. Šiam tikslui taip pat panaudosime elektroninio valdymo ir komunikacijos teikiamas galimybes. Užtikrinsime veiksmingą peticijų ir įstatymų iniciatyvos teisės įgyvendinimą.

499. Įtvirtinsime nuostatą, kad bet kokiai struktūrinei reformai įgyvendinti būtina atlikti išsamią ir kvalifikuotą kaštų ir naudos analizę.

500. Atsižvelgdami į neigiamus aštuonioliktosios Vyriausybės vykdytų reformų padarinius regionams, įdiegsime paslaugų prieinamumo visoje Lietuvoje vertinimo instrumentą: dar prieš pradedant bet kokius pokyčius būtina įsitikinti, ar jie nepakenks žmonių galimybėms naudotis viešosiomis paslaugomis, šių paslaugų prieinamumui ir pasiekiamumui. Šiuos poveikio tyrimus naudosime konsultuodamiesi su visuomene. Stiprinsime tarpinstitucinį koordinavimą Vyriausybės lygmeniu, įskaitant ir ES klausimų svarstymą.

501. Subalansuosime vietos savivaldybių vykdomas funkcijas ir didinsime savivaldybių veiklos savarankiškumą.

502. Siekdami įgyvendinti memorandumą „Dėl glaudesnės centrinės ir vietos valdžios partnerystės siekiant stiprinti Lietuvos savivaldybių savarankiškumą ir atsakomybę“ ir vadovaudamiesi Europos vietos savivaldos chartijoje įtvirtintu subsidiarumo principu bei nustatytais kriterijais, atsakingai atliksime savivaldybių vykdomų funkcijų peržiūrą ir pateiksime pagrįstus siūlymus dėl tinkamesnio funkcijų (atsakomybių) paskirstymo tarp valstybės ir vietos savivaldybių, taip pat dėl savivaldybių funkcijų grupavimo į savarankiškas ir valstybines (valstybės perduotas savivaldybėms) funkcijas.

503. Supaprastinsime savivaldybių vykdomų savarankiškų funkcijų reglamentavimą ir mažinsime perteklinę kontrolę. Valstybinėms funkcijoms įgyvendinti turi būti skiriamos lėšos tik iš valstybės biudžeto.

504. Didinsime savivaldybių ekonominį ir finansinį savarankiškumą.

505. Tobulinsime savivaldybių finansinių išteklių formavimo sistemą, mažinsime savivaldybių priklausomybę nuo centrinės valdžios skiriamų tikslinių dotacijų ir diegsime priemones, nukreiptas į savivaldybių pajamų (einamosioms išlaidoms finansuoti ir investicijoms iš nuosavų pajamų šaltinių) didinimą, vietinių mokesčių tarifų ir bazės reguliavimą didesniu mastu, didesnes savivaldybių skolinimosi galimybes, vietinių ir užsienio investicijų pritraukimo skatinimą.

506. Didinsime savivaldybių investicinį pajėgumą ir sudarysime savivaldybėms galimybę lanksčiau skolintis ne tik ES lėšomis, bet ir savivaldybių bei valstybės lėšomis finansuojamiems projektams.

507. Sieksime, kad visa apimtimi būtų užtikrintas valstybinių (valstybės perduotų savivaldybėms) funkcijų finansavimas, o sutaupytos valstybės biudžeto tikslinės paskirties lėšos liktų savivaldybėms ir būtų naudojamos kitais metais.

508. Įtvirtinsime nuoseklų regioninės politikos prioritetų sektorinį koordinavimą ir tikslų užtikrinimą institucinės lyderystės būdu. Sukursime savivaldybių investicinius poreikius atitinkančią finansinę priemonę, pagal kurią valstybė galėtų teikti paskolas ir paskolų garantijas palankesnėmis nei rinkos sąlygomis. Pakeisime teisinį reglamentavimą taip, kad savivaldybių iš UAB ILTE pasiskolintos lėšos prisidėti prie Europos Sąjungos projektų įgyvendinimo nebūtų įskaičiuojamos į skolos rodiklius.

509. Skatinsime vietos gyventojų įsitraukimą į sprendimų priėmimą savivaldybėse.

510. Gerinsime sąlygas plačios apimties bendruomeninei vietos savivaldai, pasižyminčiai didele formų įvairove, siekdami, kad Lietuvoje ne vien savivaldybių valdžios institucijų sprendimais būtų sprendžiami vietos bendruomenėms svarbūs klausimai.

511. Sudarysime sąlygas atsakingai ir veiksmingai veikti žemutinio, arčiausiai žmonių esančio Lietuvos savivaldybių valdymo lygmens subjektams, būtent mažosios vietos savivaldos integruotoms sistemoms (bendruomeninės vietos savivaldos branduoliams).

512. Sustiprinsime seniūnaičių institutą: jų darbas privalo būti atlyginamas.

513. Siekdami efektyvesnio nacionalinės regioninės politikos formavimo ir horizontalaus politikos įgyvendinimo koordinavimo, regionų plėtros tarybų ir savivaldos savarankiškumo didinimo, stiprinsime regionų plėtros politiką.

514. Regionų plėtros taryboms suteiksime regionų plėtrai svarbiausias viešojo administravimo funkcijas, kad sprendimai dėl regionų plėtros būtų priimami ir įgyvendinami regionuose. Įvertinsime galimybes grąžinti dalį viešojo sektoriaus darbo vietų iš sostinės į Lietuvos regionus, taip skatindami tolygią regionų plėtrą, stiprindami vietos ekonomiką ir mažindami regioninę atskirtį.

515. Užtikrinsime, kad pagrindiniai valstybės planavimo dokumentai ir ES fondų investicijų programos būtų formuojami atsižvelgiant į regionų identifikuotas problemas.

TREČIASIS SKIRSNIS
UŽTIKRINSIME EFEKTYVŲ TEISINGUMĄ

516. Profesionali, kokybiška teisinė pagalba turi pasiekti visus asmenis, kuriems jos reikia, nepriklausomai nuo žmogaus statuso, jo turto ar pajamų. Didinsime pirminės teisinės pagalbos prieinamumą regionuose įgyvendindami atvažiuojančio teisininko priemonę ir glaudžiai bendradarbiaudami su universitetais ir nevyriausybinėmis organizacijomis.

517. Didinsime valstybės garantuojamos antrinės teisinės pagalbos prieinamumą.

518. Didinsime atlygį valstybės garantuojamą teisinę pagalbą teikiantiems teisininkams.

519. Įvertinsime notarų ir antstolių teikiamų paslaugų efektyvumą. Sieksime užtikrinti antstolių veikloje taikomų priemonių proporcingumą, mažinti veiklos automatizmą ir skatinti lankstumą. Vertinsime „socialinės sąskaitos“ atsiradimo galimybes.

520. Užtikrinsime notarų teikiamų paslaugų ir antstolių veiklos efektyvumą.

521. Tobulinsime teisėjų atrankos procedūras, siekdami tolesnio sklandaus teisėjų korpuso formavimo.

522. Užtikrinsime teismų profesionalumą ir nepriklausomumą. Stiprinsime teisėjų padėjėjų korpusą.

523. Skaidrinsime ir efektyvinsime teisėsaugos sistemos institucijų darbą, diegdami efektyvius išorinės ir vidinės kontrolės mechanizmus.

524. Spręsime problemas dėl nepagrįsto ikiteisminių tyrimų pradėjimo ar jų nepradėjimo ir nustatysime konkrečią teisėsaugos subjektų atsakomybę už nepagrįstą ar neteisėtą persekiojimą ir bet kokį žmogaus teisių ribojimą.

525. Gerbdami asmens teisę į privatų gyvenimą, peržiūrėsime asmens privatų gyvenimą varžančių teisės aktų nuostatas, susijusias su kėsinimusi į asmens teisę į privatų gyvenimą.

526. Sieksime, kad kriminalinės žvalgybos metodai būtų taikomi laikantis proporcingumo ir būtinojo reikalingumo kriterijų.

527. Užtikrinsime efektyvią kriminalinės žvalgybos subjektų veiklos kontrolę ir kriminalinės žvalgybos būdu surinktos informacijos naudojimą išimtinai tik baudžiamajam persekiojimui.

528. Asmens teisių ir laisvių bei privataus gyvenimo apsaugos priežiūrai ir kriminalinės žvalgybos priemonių taikymo proporcingumo kontrolei užtikrinti Lietuvos Respublikos žvalgybos kontrolieriaus tarnybai priskirsime kriminalinės žvalgybos kontrolės funkcijas.

529. Stiprinsime pranešėjų apsaugos institutą.

530. ES lygmeniu kursime pažangią reguliacinę dirbtinio intelekto naudojimo viešajame ir privačiame sektoriuose aplinką.

531. Kursime įrankius, kurie leis identifikuoti sukčiavimą ir manipuliacijas pasitelkus dirbtinio intelekto technologijas, naudojant asmens atvaizdą, balsą ir kitus privatumą atskleidžiančius bruožus be asmens sutikimo.

532. Užtikrinsime atsakingo asmens įtraukimą sprendžiant bet kokius ginčus, paremtus dirbtinio intelekto sprendimais.

533. Siekdami užtikrinti saugias ir orias laisvės atėmimo bausmės atlikimo sąlygas, įgyvendinsime Europos komiteto prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ir baudimą pateiktas rekomendacijas ir 2024 metų ataskaitoje pateiktas pastabas.

534. Neatidėliotinai imsimės priemonių pareigūnų ir darbuotojų saugumui darbe užtikrinti, tinkamoms darbo sąlygoms sudaryti.

535. Sieksime efektyvios ir racionalios probacijos, paremtos profesionalumu, empatija ir kokybiniais veiklos rodikliais.

536. Skaitmenizuosime bausmių vykdymo sistemos veiklos procesus ir eliminuosime bet kokios formos perteklinius ar biurokratinius reikalavimus. Užtikrinsime skaidrią ir profesionalumu grindžiamą karjerą, spartų naujų pareigūnų ir darbuotojų pritraukimą bei šios profesijos prestižą.

537. Imsimės lyderystės ir, pasitelkę žmogaus teisių srities ekspertus, atskirų grupių ir visuomeninių organizacijų, judėjimų atstovus, suinteresuotas institucijas, parengsime ir patvirtinus koordinuosime priemonių prieš antisemitizmą, ksenofobiją ar bet kokios kitos formos nesantaikos kurstymą plano įgyvendinimą.

X SKYRIUS
GERINSIME KELIŲ BŪKLĘ VISOJE LIETUVOJE

538. Įdiegsime naują ir tvarų kelių priežiūros ir plėtros finansavimo modelį. Kuriant naują finansavimo modelį užtikrinsime, kad pradėtų veikti moderni atstuminė kelių rinkliavos sistema (angl. *e-tolling*), nustatysime tinkamą ir kitų šalių praktiką atitinkantį rinkliavos dydį.

539. Skirsime Kelių priežiūros ir plėtros programai (toliau – KPPP) didžiąją dalį akcizo mokesčio pajamų, gautų už kelių transporto priemonių naudojamus degalus.

540. Ieškosime lėšų įsteigto Kelių fondo finansavimui užtikrinti bei šio fondo galimybėms išplėsti.

541. Peržiūrėsime ir atnaujinsime KPPP finansavimo modelį. KPPP lėšomis turi būti prižiūrimas ir palaikomas esamas valstybinės ir vietinės reikšmės kelių tinklas, atliekamas jo remontas ir priežiūra, intensyvesnė tiltų ir viadukų renovacija, vykdoma žvyro dangos kelių asfaltavimo programa.

542. Keisdami KPPP modelį, padidinsime savivaldybėms tenkančių lėšų proporciją ir pradėsime dalies valstybinės reikšmės kelių perdavimą savivaldybėms.

543. Sieksime, kad per gyvenvietes einantys žvyrkeliai būtų sparčiau asfaltuojami.

544. Prioritetu laikysime karinio mobilumo ir dvejopos paskirties (karinėms ir civilinėms reikmėms) transporto infrastruktūros projektų plėtojimą ir įgyvendinimą. Tokie nacionalinį saugumą ir valstybės apginamumą užtikrinantys projektai sulauks dar didesnio

finansavimo.

545. Užtikrinsime kelio „Via Baltica“ projekto spartų įgyvendinimą.

546. Parengsime naują ilgalaikę Valstybinės reikšmės kelių priežiūros ir plėtros strategiją, nes Valstybinės reikšmės kelių priežiūros ir plėtros 2022–2035 metų strateginės gairės jau neatitinka realios situacijos.

547. Įgyvendinsime eismo saugumo užtikrinimo priemones keliuose, išskirtinį dėmesį skirdami „juodųjų dėmių“ pašalinimui.

548. Vykdysime plačią visuomenės švietimo saugaus eismo temomis kampaniją.

549. Plėtosime patogią, saugią ir aplinką tausojančią geležinkelių infrastruktūrą.

550. Užtikrinsime reikalingą finansavimą vietinių ir tarptautinių keleivinių traukinių maršrutų plėtrai ir riedmenų parko atnaujinimui.

551. Sukursime integruotą viešojo transporto kelionių planavimo ir bilietų sistemą, užtikrindami reikiamą teisinį reguliavimą, koordinavimą ir ilgalaikį strateginį planavimą. Formuosime visuomenės keliavimo įpročius rinktis darnius susisiekimo būdus.

552. Plėtojant vietinio keleivinių traukinių susisiekimo maršrutus daugiausia dėmesio sutelksime į miestų sujungimą visoje šalies teritorijoje, užtikrinsime tvarų susisiekimą regionų gyventojams ir galimybes pasiekti didesniuose miestuose esančias švietimo ir sveikatos priežiūros įstaigas bei darbo vietas.

553. Skatinsime, kad geležinkelio transportas vežant keleivius būtų laikomas prioritetu kaip pirmasis pasirinkimas keliauti.

554. Didinsime paslaugų prieinamumą ir suderinamumą su kitų transporto paslaugų teikėjų maršrutais, pritaikysime paslaugas žmonėms su negalia ir judėjimo sunkumų turintiems keleiviams.

555. Skatinsime, kad geležinkelio stotys taptų daugiarūšio judumo centrais.

556. Plėsime integraciją į ES krovinių ir keleivių vežimo rinkas, įgyvendindami „Rail Baltica“ projektą, įrengsime papildomus privažiuojamuosius kelius.

557. Plėsime Šiaurės ir Baltijos jūrų krovinių vežimo geležinkeliais bei nacionalinio saugumo tikslams gyvybiškai svarbius koridorius, plėtosime logistikos centrus ir įvairiarūšio transporto terminalus, naudosime bendrus keitimosi informaciniais duomenimis standartus, stiprinsime partnerystę su kaimyninėmis ir kitomis ES valstybėmis narėmis.

558. Įvertinsime esamą geležinkelių infrastruktūros situaciją ir parengsime infrastruktūros modernizavimo planus, išnaudodami miestų logistinį potencialą.

559. Siekdami atliepti vartotojų lūkesčius, skatinsime centrinės valdžios ir savivaldos institucijų bendradarbiavimą tinkamai vystant naujų geležinkelio stočių tinklą.

560. Parengsime reikalingų teisės aktų pakeitimus, kurie leis įveiklinti ir racionaliai išnaudoti patikėjimo teise valdomą turtą.

561. Įvertindami socialinę pašto svarbą, sieksime, kad valstybei priklausanti bendrovė „Lietuvos paštas“ pirmiausia sutelktų dėmesį į jai patikėtų specialiųjų užduočių vykdymą, universaliųjų pašto paslaugų ir periodinių leidinių pristatymo visoje šalies teritorijoje, įskaitant kaimo vietoves, užtikrinimą. Stabdysime „Lietuvos pašto“ paslaugų privatizaciją. Plėsime paštomatų tinklą.

562. Skirsime deramą dėmesį tam, kad pašto infrastruktūra ir paslaugos būtų pritaikytos ir draugiškos individualių poreikių turintiems žmonėms.

563. Skatinsime inovacijų plėtrą pašto paslaugų sektoriuje, užtikrinsime, kad būtų diegiamos naujausios technologijos ir modernūs darbo metodai, kurie atitiks ne tik skaitmeninimo ir žaliojo kurso prioritetus, tuo pagerindami pašto veiklos efektyvumą ir operatyvumą.

564. Atsižvelgdami į siuntų tiekimo ir logistikos sektoriaus augimo tendencijas bei matydami pašto infrastruktūros galimybes, skatinsime bendrovės „Lietuvos paštas“ veiklos

apimties didinimą ne tik Lietuvoje, bet ir tarptautinėse rinkose.

565. Užtikrinsime regionuose gyvenančių žmonių bazinius susisiekimo poreikius, praktiškai įgalinsime pažeidžiamus ir vienišus žmones, neturinčius automobilio, pasiekti jiems būtinas paslaugas.

566. Plėsime viešojo transporto sistemą, sudarydami ir įteisindami svarbių tarpmiestinių regioninių maršrutų sąrašą. Užtikrinsime platų tarpmiestinio susisiekimo tinklą, valstybei kompensuojant tuos maršrutus, kurie yra nuostolingi.

567. Plėsime lengvatų sistemą, leidžiančią viešuoju transportu naudotis pažeidžiamoms socialinėms grupėms.

568. Skatinsime viešojo transporto priemonių atnaujinimą, skatindami atsinaujinančių energijos išteklių vartojimą.

569. Sieksime padidinti Lietuvoje veikiančių oro uostų patrauklumą, prioritetą teikiant naujų krypčių pritraukimui. Oro uostus valdančią įmonę įpareigosime išnaudoti visas prieinamas skrydžių skatinimo priemones, įskaitant ir vadinamąjį rizikos pasidalijimo modelį.

570. Užtikrinsime tolesnę Vilniaus oro uosto rekonstrukcijos programą, plėsime ir tvarkysime visų šalies oro uostų infrastruktūrą, taip pat gerinsime keleivių aptarnavimo kokybę.

571. Skatinsime atsinaujinančių išteklių energija varomų vandens transporto priemonių įsigijimą ir naudojimą.

572. Laikysimės strateginio požiūrio į jūrinę ekonomiką, derindami perspektyvias investicijas su aplinkosaugos reikalavimais.

573. Skatinsime, kad būtų kuriami papildomi Klaipėdos valstybinio jūrų uosto infrastruktūros pajėgumai naujiems kroviniams pritraukti, paslaugų ir gamybos plėtrai bei konkurencingumui didinti.

574. Užtikrinsime bendro naudojimo uosto prieigų infrastruktūros plėtrą, krantinių rekonstrukciją.

575. Skatinsime aplinkai mažiau kenksmingų degalų naudojimą, žaliuosius laivybos koridorius, ekologiškų technologijų diegimą, laivybos pramonės dekarbonizaciją.

576. Skatinsime, kad Klaipėdos valstybinis jūrų uostas kuo aktyviau įsitrauktų į ES mėlynosios ekonomikos iniciatyvą.

XI SKYRIUS
INVESTUOSIME Į TVARIĄ ENERGETIKĄ

577. Plėtosime atsinaujinančių išteklių energetiką. Ilgainiui energetikos sektoriuje turi būti iki technologinio minimumo, reikalingo elektros tinklo stabilumui ir patikimumui išlaikyti, sumažintas iškastinio kuro naudojimas.

578. Absoliuti pirmenybė bus teikiama žaliajai energijai iš saulės, vėjo, vandens, biomasės ir kitų atsinaujinančių išteklių.

579. Būtina toliau sparčiai plėtoti saulės ir vėjo elektrines, modernizuoti ir plėtoti elektros tinklus, spartinti elektros akumuliavimo pajėgumų plėtrą tam, kad kuo rečiau būtų naudojama brangi dujinės generacijos elektra.

580. Sieksime, kad jau 2028 metais Lietuvoje elektros energijos iš atsinaujinančių išteklių per metus būtų pagaminama daugiau nei Lietuvos metinis elektros energijos suvartojimas.

Plečiant atsinaujinančių išteklių energetikos pajėgumus sieksime, kad būtų išsaugoti vertingiausi šalies kraštovaizdžiai ir biologinė įvairovė.

581. Skatinsime decentralizuotą atsinaujinančių išteklių energijos gamybą, vystomą fizinių asmenų, mažų ir vidutinių įmonių, smulkiųjų bei vidutinių ūkininkų, atsinaujinančių išteklių energijos bendrijų.

582. Aktyviai skatinsime savivaldybes vystyti atsinaujinančių išteklių elektros energijos hibridinius (saulės ir vėjo jėgainių bei kaupimo sistemų) parkus ir kartu su gyventojais steigti atsinaujinančių išteklių energijos bendrijas.

583. Toliau skatinsime gaminančius vartotojus įsirengti ar įsigyti saulės elektrinių, taip pat įsirengti elektros akumuliavimo baterijų ir elektromobilių įkrovimo stotelių.

584. Sieksime, kad nuo elektros energijos dvipusės apskaitos būdo prie vadinamojo grynojo atsiskaitymo ar kitokios apskaitos sistemos būtų pereinama tik atlikus įvairiapusį socioekonominį įvertinimą; bet kokius pokyčius atliksime laipsniškai, kad fiziniai asmenys galėtų tam tinkamai pasirengti ir tai nedarytų neigiamos įtakos saulės elektrinių plėtrai, o jau įrengtos saulės elektrinės visiškai atsipirktų iki naujų apskaitos sistemų įvedimo.

585. Nedelsdami perkelsime ES elektros rinkos reformos paketo nuostatas, formuodami tokią reguliacinę aplinką, kuri leistų vystytojams investuoti į atsinaujinančių išteklių energetikos plėtrą patiriant mažiausią galimą verslo riziką, kartu užtikrindami elektros vartotojų apsaugą nuo elektros kainų didėjimo.

586. Remsime ES atsinaujinančių išteklių energetikos technologijų plėtrą naudojantis ES Poveikio klimatui neutralizavimo pramonės akto (angl. *Net-Zero Industry Act*) galimybėmis kiek įmanoma anksčiau ir operatyviau sudarydami sąlygas viešuosiuose pirkimuose teikti prioritetą ES pagamintiems įrenginiams ir produktams.

587. Remsime vėjo energetikos plėtrą jūroje, jeigu tai nedidins elektros energijos kainos pramonei ir vartotojams arba ją didins ne daugiau nei kitų atsinaujinančių išteklių energetikos projektų įgyvendinimas, o jos plėtra nedarys neigiamos įtakos vėjo energetikos projektams sausumoje, kurie gali būti įgyvendinti anksčiau ir su mažesne įtaka elektros energijos kainoms pramonei ir vartotojams nei vėjo energetikos projektai jūroje.

588. Pradėsime diskusiją su kitomis Baltijos šalimis dėl galimo bendro pajėgumų aukciono rengimo investuotojams į modernias ir manevringas, greitai galią užtikrinančias elektrines, galinčias užtikrinti elektros energijos pasiūlą rinkoje tais laikotarpiais, kai ilgesnį laiką nėra nei vėjo, nei saulės.

589. Didinsime elektros energijos tinklo tvarumą ir lankstumą. Kad elektros energetikos sistema veiktų tinkamai ir tvariai, reikalingas patikimas elektros energijos perdavimo ir skirstymo tinklas, todėl spartinsime elektros linijų tiesimą bei atnaujinimą ir elektros linijų kabelių klojimą bei išmaniojo elektros tinklo įrengimą, taip pat įgyvendinsime kitus inovatyvius sprendimus, didinančius elektros energijos tinklo atsparumą ir gebėjimą integruoti kuo daugiau decentralizuotos atsinaujinančių išteklių energetikos.

590. Įpareigosime AB „Litgrid“ nutiesti naujas aukštosios įtampos elektros linijas, kad būtų galima prijungti naujus vėjo ir hibridinių (vėjo ar saulės) elektrinių parkus; šių linijų tiesimas turi būti paspartintas atsinaujinančių išteklių energetikos plėtros zonose, taip pat plėtojant valstybinės svarbos projektus.

591. Užtikrinsime, kad būtų nutiesta sausumos elektros linija „Harmony Link“ į Lenkiją šalia automagistralės „Via Baltica“. Inicijuosime jūrinio elektros kabelio nutiesimą į Vokietiją. Plėtosime Kruonio hidroakumuliacinės elektrinės elektros akumuliavimo pajėgumus.

592. Spartinsime naujausių elektros energijos kaupimo technologijų (baterijų) diegimą ir skirstomųjų tinklų plėtrą, leidžiančią prijungti daugiau smulkių saulės ir vėjo elektrinių, taip pat įrengti daugiau viešųjų elektromobilių krovimo stotelių, tarp jų ir prie daugiabučių namų.

593. Įdiegsime tokią elektros energijos skirstymo paslaugų kainodarą, kuri skatintų investicijas į elektros energijos kaupimo baterijas, elektromobilių išmanųjį krovimą žemiausių kainų laikotarpiu, elektros energijos pavertimo šilumine energija (angl. *power-to-heat*) technologijas, panaudojant elektros energijos perteklių šilumos gamybai, sudarysime verslui ir aktyviesiems buitiniams elektros energijos vartotojams galimybes užsidirbti teikiant elektros energetikos sistemos lankstumo paslaugas.

594. Laisvoje elektros rinkoje esantiems vartotojams užtikrinsime galimybes greitai ir netrukdomai keisti nepriklausomus elektros energijos tiekėjus ar sudaryti sutartis su keliais tiekėjais vienu metu.

595. Skatinsime elektros skirstomojo tinklo operatoriaus bendradarbiavimą su verslo įmonėmis, organizuojant konkursus investuotojams į elektros energijos kaupimo įrangą mainais už galimybę pasinaudoti infrastruktūra, gaunant elektros gamybos ar vartojimo piko mažinimo paslaugą, leidžiančią prie skirstomojo tinklo prijungti daugiau vartotojų ir gamintojų, nekeičiant pastočių.

596. Skatinsime AB „Energijos skirstymo operatorius“ investicijas į tas priemones, kurios labiausiai padidina elektros tiekimo patikimumą (sumažina sistemos ilgų elektros energijos skirstymo nutraukimų vidutinės trukmės ir vidutinio dažnumo rodiklius (angl. SAIDI ir SAIFI)).

597. Sieksime užtikrinti sustiprintą energetikos infrastruktūros apsaugą nuo plataus spektro grėsmių ir stabilų energijos išteklių tiekimą vartotojams. Sukaupsime rezervą, būtiną energetikos infrastruktūros tinklų stabilumui užtikrinti ir skubiai atkurti.

598. Nukreipsime daugiau valstybės resursų, finansinės paramos, taip pat rezervinės galios AB „Energijos skirstymo operatorius“ tinkluose tam, kad savivaldybės turėtų galimybę vystyti kuo daugiau atsinaujinančių išteklių energijos plėtros projektų.

599. Skatinsime naudingą biologinių atliekų – biodujų ir biometano – panaudojimą, jų gamybos bei vartojimo Lietuvos transporto ir pramonės sektoriuose tolesnę plėtrą, suteikdami žemdirbiams ir kaimo bendruomenėms galimybę gauti papildomų pajamų.

600. Susidarantį saulės ir vėjo elektros energijos generacijos perteklių ilgainiui naudosime žaliojo vandenilio gamybai, kad patenkintume chemijos pramonės ir sintetinių degalų gamybos poreikius.

601. Sudarysime sąlygas verslui vystyti tiek viešojo, tiek privataus (individualaus) transporto, įskaitant vandens transportą, priemonėms būtinų elektros įkrovimo ir biometano (ateityje ir žaliojo vandenilio) pildymo stotelių tinklą.

602. Skatinsime biogeninio anglies dioksido (CO_2) panaudojimą sintetinio metano ir sintetinių degalų gamybai.

603. Atnaujinsime ir modernizuosime centrinio šildymo sistemas: skatinsime modernių biokuro katilų ir šilumos siurblių bei šilumos kaupyklų įrengimą, atliekinės šilumos panaudojimą ir inovacijas, pavyzdžiui, geotermiją, dalyvavimą elektros balansavimo rinkoje – tai leistų mažinti šilumos kainas vartotojams.

604. Skirsime valstybės dotacijas nedidelių savivaldybių katilinių atnaujinimui, taip pat remsime šilumos siurblių įrengimą individualių namų valdose ir daugiabučiuose namuose, neprijungtuose prie centrinio šildymo sistemų, ypač tais atvejais, kai šilumos siurbliai pakeičia iškastinio kuro vartojimą.

605. Skatinsime dalinę (mažąją) daugiabučių namų renovaciją modernizuojant šilumos mazgus, subalansuojant šilumos sistemas (stovus), įrengiant individualų kiekvieno radiatoriaus šilumos reguliavimą ir suvartotos šilumos apskaitą kiekviename bute. Įgyvendinsime daugiabučių namų renovacijos proveržio strategiją, remsime atsinaujinančių išteklių energijos naudojimo diegimą daugiabučių namų renovacijos programose.

606. Nustatysime racionalius ir įgyvendinamus daugiabučių namų renovacijos reikalavimus ir suintensyvinsime valstybės finansinę paramą.

607. Vykdysime efektyvią būsto administratorių ir daugiabučių namų bendrijų veiklos priežiūrą. Parengsime ilgalaikę būsto priežiūros strategiją.

608. Tęsime ir skatinsime savivaldybių viešųjų pastatų modernizavimo plėtrą, užtikrindami nuoseklų valstybės paramos mechanizmą.

609. Remsime ūkininkų ir smulkiojo verslo investicijas į miško pramonės atliekų sutvarkymą ir miško kirtimo atliekų surinkimą iš miško biokurui gaminti, garantuojant tvarumą.

610. Optimizuosime Lietuvos Respublikos energetikos ministerijos teikiamos finansinės paramos priemonių administravimą – spartinsime ir supaprastinsime finansinės paramos atsinaujinančių išteklių energijos plėtrai ir energetiniam efektyvumui didinti teikimo fiziniams ir juridiniams asmenims sąlygas.

611. Įkursime Vartotojų informavimo ir pagalbos centrą, bendradarbiaudami su Valstybine energetikos reguliavimo taryba, Valstybine vartotojų teisių apsaugos tarnyba ir vartotojų teisių gynimo asociacijomis.

XII SKYRIUS
TAUSOSIME APLINKĄ, TVARŲ ŽEMĖS ŪKĮ IR GYVYBINGĄ KAIMĄ

PIRMASIS SKIRSNIS

APLINKOSAUGA IR BIOLOGINĖS ĮVAIROVĖS SAUGOJIMAS

612. Nors 2021 m. birželio 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamente (ES) 2021/1119, kuriuo nustatoma poveikio klimatui neutralumo pasiekimo sistema ir iš dalies keičiami reglamentai (EB) Nr. 401/2009 ir (ES) 2018/1999, (Europos klimato teisės akte) nustatytas terminas yra 2050 metai, Lietuva siekia paspartinti šį procesą ir šį terminą pasiekti anksčiau. Klimato neutralumas ne tik prisidės prie pasaulinių aplinkosaugos tikslų, bet ir sustiprins Lietuvos energetinį savarankiškumą, inovacijų diegimą bei ekonominį konkurencingumą. Siekdami šių tikslų, eisime klimatui žalingų iškastinio kuro subsidijų mažinimo ir atsisakymo keliu.

613. Skatinsime gamtos pagrindu kuriamus sprendimus miestuose ir kaimo vietovėse, tokius kaip žaliųjų zonų plėtra, esamų želdinių saugojimas ir klimato adaptacijai pritaikytos infrastruktūros kūrimas.

614. Skatinsime pramonės transformaciją, diegdami griežtesnius išmetamo anglies dioksido kiekio mažinimo reikalavimus ir remdami žiedinės ekonomikos modelių ir technologijų diegimą.

615. Žiedinė ekonomika yra esminė darnaus vystymosi dalis, užtikrinanti išteklių naudojimo efektyvumą, atliekų mažinimą ir perdirbimą. Lietuvoje šis perėjimas vyksta lėtai: perdirbama mažiau kaip 5 proc. naudojamų išteklių, o atliekų kiekis vis dar auga, ypač statybų ir

buitinės produkcijos srityse. Spartinsime transformaciją, kad ekonomikos veikla būtų grindžiama tvarumu, o vartojimo grandinė prisidėtų prie išteklių tausojimo ir atliekų prevencijos.

616. Skatinsime klimato kaitos poveikio aplinkai ir atskiriems jos elementams tyrimus bei aktyvesnį klimato kaitos temų įtraukimą į mokymo programas.

617. Sukursime efektyvią klimato politikos stebėsenos sistemą, į kurią būtų įtraukti pagrindiniai rodikliai – šiltnamio efektą sukeliančių dujų emisijos, energijos efektyvumas, anglies kaupimas ekosistemose.

618. Sieksime, kad ministerijos darytų tik neutralų poveikį klimatui ir skatinsime, kad kiekviena savivaldybė turėtų aiškius klimato tikslus ir jų įgyvendinimo planus.

619. Imsimės kompleksinių veiksmų, siekdami sustabdyti biologinės įvairovės nykimą, o esant poreikiui ir finansinėms galimybėms – ją atkurti ir palaikyti gerą jos būklę. Parengsime ir priimsime Lietuvos biologinės įvairovės išsaugojimo strategiją.

620. Sieksime, kad ekosistemų būklė Lietuvoje būtų atkuriama iki tvaraus šių ekosistemų funkcionavimo.

621. Palaikysime biologinės įvairovės kreditų sistemos ES sukūrimą.

622. Imsimės realios gyvūnų gerovės kontrolės, įtraukdami nevyriausybines organizacijas ir ekspertus. Užtikrinsime naminių gyvūnų apsaugą, taip pat neišvengiamą atsakomybę už žiaurų elgesį su gyvūnais.

623. Formuosime nacionalinę kraštovaizdžio politiką, integruodami biologinės įvairovės, atsinaujinančių išteklių energetikos ir darnios miestų plėtros tikslus.

624. Skirsime dėmesį Baltijos jūros biologinės įvairovės atkūrimui, mažindami eutrofikaciją ir neigiamą invazinių rūšių poveikį.

625. Bendradarbiausime su Baltijos jūros regiono šalimis, stiprinant jūros apsaugos politiką ir siekiant sumažinti negyvųjų zonų plotą.

626. Sukursime ilgalaikes finansines priemones, kurios skatintų ir užtikrintų buveinių atkūrimą ir nuolatinę priežiūrą bei jų būklės vertinimą kas penkerius metus. Sukursime savanoriškos aplinkos apsaugos ir biologinės įvairovės skatinimo privačiuose miškuose finansavimo programą.

627. Sukursime biologinės įvairovės genetinių išteklių saugyklas ir užtikrinsime jų ilgalaikį finansavimą ir duomenų prieinamumą. Stiprinsime nacionalinių duomenų bazių, skirtų biologinės įvairovės ir ekosistemų būklei stebėti, palaikymą ir plėtrą, užtikrinant duomenų prieinamumą visoms suinteresuotoms šalims.

ANTRAS SKIRSNIS
MIŠKININKYSTĖ IR MIŠKŲ ŪKIO PLĖTRA

628. Formuosime ir vykdysime atsakingą, miškininkystės mokslu paremtą miškų politiką, grindžiamą Ministrų konferencijoje dėl Europos miškų apsaugos (angl. „Forest Europe“) patvirtintais darnaus miškų tvarkymo principais ir jais paremtu daugiatiksliu, gamtai artimu miškininkavimo modeliu ir tvarios miškotvarkos modeliais pagrįstais daugiamečiais miškų tyrimais, formuojant daugiafunkcius miškus tolygiai ir saikingai naudojant miško išteklius. Diegsime inovatyvias ir adaptyvias tausojančios miškininkystės, įskaitant artimas gamtai, praktikas bei skatinsime miško tvarkymo technologijų paiešką ir jų diegimą, moksliškai pagrįstą

laukinės gyvūnijos populiacijų miškuose apsaugą ir sureguliavimą.

629. Skubos tvarka parengsime ir įteisinsime miškų ir miškų ūkio, kaip neutralaus poveikio klimatui bioekonomikos srities, vystymo strategiją numatant tvaraus ūkininkavimo darnaus daugiatikslio miškų naudojimo ir tolygaus miškų naudojimo principus, prioritetą teikiant daugiafuncei miškininkystei, siekiant miškų apsaugos nuo kenkėjų ir gaisrų, didinant miškų atsparumą klimato kaitai ir miškų produktyvumą bei gaunant didžiausia ekonominę, socialinę ir aplinkosauginę naudas, užtikrinant tvarią medienos tiekimo grandinę bei valstybės ūkio ir bioekonomikos vystymo stabilumą, taip pat užtikrinant subalansuotą ekosisteminių paslaugų spektrą, pagrįstą naudos ir kaštų analize.

630. Diegsime priemones, skatinančias didinti Lietuvos miškingumą iki 2030 metų bent iki 35 proc. Padidinsime naujai įveisiamų miškų plotus, tobulinsime savaime apželiančių ir naujai įveistų miškų plotų pripažinimo miškais tvarką. Sukursime fondą, skirtą valstybės valdomų miškų plotams plėsti įsigyjant parduodamus miškus. Prieš įvedant naujus suvaržymus privačiuose miškuose, būtina numatyti sąžiningą kompensavimą.

631. Pradėsime bandomuosius tyrimus, kaip Lietuvos sąlygomis dalis miškų būtų tvarkomi pagal gamtai artimos miškininkystės principus, ribojant plynuosius kirtimus ir prioritetą teikiant ekosistemų apsaugai. Sieksime sukurti socialinių, ekologinių ir ekonominių miškų funkcijų balansą užtikrinant miškų tvarumą, biologinės įvairovės išsaugojimą ir palaikant miškų sektoriaus ekonominį gyvybingumą kaip šalies miškų priežiūros, socialinių paslaugų miškuose, aplinkosauginių priemonių bei dalies bendrųjų šalies poreikių finansavimo šaltinį.

632. Tausodami Lietuvos gamtinius išteklius sieksime, kad medienos ištekliai būtų naudojami kaskadiniu principu, būtų skatinamas didesnę pridėtinę vertę ir darbo vietas Lietuvoje kuriantis apdirbtų gaminių eksportas.

633. Ribosime plynuosius kirtimus saugomose teritorijose ir priemiestiniuose bei miesto teritorijoje esančiuose miškuose, privačių miškų savininkams numatysime tinkamą kompensavimo ar miškų išpirkimo mechanizmą, racionaliai naudosime medienos ruošos formas oficialaus saugomos teritorijos statuso neturinčiose miško teritorijose.

634. Sukursime miškų naudojimo modelius, kurie skatintų rekreaciją, ekoturizmą ir kitų ekosistemos produktų bei paslaugų kapitalizaciją, lygiavertę ekonominiam miško naudojimui. Sieksime sudaryti sąlygas miškų savininkams gauti pajamų iš šių paslaugų teikimo.

635. Sukursime paskatas miškų savininkams, kurie savo miškuose taiko tvaraus miškų valdymo principus.

636. Plėtosime daugiafunkcės miškininkystės metodus, kurie didintų miškų produktyvumą kaip pagrindinę priemonę anglies dioksido absorbcijai, užtikrintų šalies medienos apdirbimo pramonės bei bioenergetikos ūkio aprūpinimą žaliava, garantuotų miškų ekologinį stabilumą, atsparumą klimato kaitos poveikiui ir miško išteklių apsaugą, skatinsime mišrių ir natūralių miškų, kurie yra ne tokie jautrūs klimato pokyčiams, sausroms ir miškų gaisrams, plintantiems kenkėjams, formavimą.

637. Stiprinsime esamą įvairių lygių mokslinę ir mokomąją bazes miškų, gamtos mokslų, nemedieninės ekonomikos ir medienos pramonės specialistams rengti.

638. Atkursime šlapynes miškuose ir sumažinsime melioracijos poveikį miškų ekosistemoms, siekdami didesnio vandens kaupimo ir anglies absorbcijos. Skatinsime produktyvias investicijas į modernią Lietuvos medienos ir biotechnologijų pramonę, biomasės energetiką, siekdami racionaliai naudoti ir gausinti vietinius atsinaujinančius miškų medienos išteklius gaminant ilgaamžius medienos produktus, neutralizuoti poveikį klimatui užtikrinant ilgalaikį anglies dioksido kaupimą juose. Sieksime išsaugoti ir skatinti kurti darbo vietas miškininkystės, nemedieninės ekonomikos ir medienos pramonės sektoriuose.

639. Tobulinsime miškų sektoriaus valdymą, atskirdami ūkinę veiklą nuo inspekcinės

veiklos, valstybinių miškų valdymą paskirdami Žemės ūkio ministerijai (taip kaip yra daugelyje ES valstybių narių). Sieksime stiprinti valstybinių miškų sektorių ir 50 proc. miškų išlaikyti valdomų valstybės, užtikrindami miškų sektoriaus stabilumą, veiklos efektyvumą ir ekonominį gyvybingumą, šalies biudžeto pajamas iš miško išteklių naudojimo. Siekdami racionaliai naudoti medienos žaliavą, metinių biržių nustatymo metu sieksime pateikti bendrą žaliavinės medienos gamybos apimtį nurodant sortimentinę žaliavinės medienos struktūrą.

640. Tobulinsime Valstybinių miškų urėdijos veiklą ir jos veiklos efektyvumo vertinimo kriterijus, lygiavertį prioritetą teikdami ekologinių, socialinių ir ekonominių miškų funkcijų balansui vystant įvairiapusių ekosisteminių paslaugų paketą bei gaunamų pajamų iš ekonominės veiklos pakankamumui, priskirtų funkcijų kokybiškam vykdymui. Didinsime girininkijų skaičių. Užtikrinsime visų lygių kvalifikuotų miško , gamtosaugos ir kultūros paveldo specialistų įtraukimą į miškų politikos formavimą ir miškų valdymą.

641. Užtikrinsime valstybinių miškų, rezervuotų, bet nepanaudotų nuosavybės teisėms atkurti, įveiklinimą racionaliausiu, didžiausią socialinę, ekologinę ir ekonominę vertę visuomenei kuriančiu būdu (perduodami juos valdyti Valstybinių miškų urėdijai ir parduodami privačių miškų savininkams).

642. Sieksime moksliškai pagrįstai optimizuoti saugomas ir riboto ūkininkavimo teritorijas, nuosekliai stiprinsime miškuose esančių vertybių apsaugą, ypač atsižvelgdami į mokslinius tyrimus, pasiteisinusią tarptautinę patirtį, atliksime šalies teritorijoje esančių gamtinių ir kraštovaizdžio vertybių inventorizaciją, joms taikomas aplinkosaugines priemones bei jų efektyvumą.

643. Užtikrinsime, kad miškų tvarkymo planai, gamtotvarkos, miškingumo didinimo, miško išteklių naudojimo programų projektai būtų parengti atsižvelgiant į mokslinius tyrimus bei valstybinio aplinkos monitoringo programos aktualius miškų inventorizacijos duomenis, siekiant ekonominių, socialinių ir ekologinių miškų funkcijų balanso.

644. Užbaigsime daugiau kaip tris dešimtmečius trunkančią žemės reformą. Sieksime teisingo nuosavybės teisių atkūrimo teisėtiems savininkams.

645. Sieksime išsaugoti vertingiausias ir nykstančias miško ekosistemas, atviras buveines, vandens buveines ir padėsime joms atsikurti. Užtikrinsime tvarų miškų naudojimą remiantis ekologiniais, ekonominiais ir socialiniais principais, parengsime tvarios miškininkystės metodiką, kurioje būtų numatytas realus poreikis palikti pakankamai negyvos medienos biologinei įvairovei palaikyti, siekiant išsaugoti ar atkurti konkrečias saugomas gamtines vertybes. Supaprastinsime dėl klimato kaitos vis blogėjančios miškų sanitarinės būklės gerinimo būdus, priemones bei jų taikymo administracinę naštą.

646. Didinsime visuomenės įtrauktį į pačių vertingiausių teritorijų apsaugą. Sieksime išsaugoti ir atkurti nykstančių ar grėsmę patiriančių rūšių populiacijas, o per gausias populiacijas – reguliuoti. Užtikrinsime, kad medžioklės veikla atliktų medžiojamųjų gyvūnų populiacijų savalaikio reguliavimo funkciją, stabdytų invazinių gyvūnų rūšių ir infekcijų plitimą bei leistų tinkamai apsaugoti miško ir žemės naudmenas nuo medžiojamųjų gyvūnų daromos žalos. Stambiuose dirbamos žemės masyvuose skatinsime nustatyti augalų apsaugos zonas, kurios prisidėtų prie biologinės įvairovės išsaugojimo šiose teritorijose. Sukursime ir įdiegsime biologinės įvairovės rodiklių matavimo ir priežiūros sistemą. Skatinsime medžiotojų, žemės ir miško savininkų bei vietos bendruomenių bendradarbiavimą.

ŽIEDINĖ EKONOMIKA IR ATLIEKŲ TVARKYMAS

647. Žiedinė ekonomika yra esminė darnaus vystymosi dalis, užtikrinanti išteklių naudojimo efektyvumą, atliekų mažinimą ir perdirbimą. Lietuvoje šis perėjimas vyksta lėtai: perdirbama mažiau nei 5 proc. naudojamų išteklių, o atliekų kiekis vis dar auga, ypač statybų ir buitinės produkcijos srityse. Būtina spartinti transformaciją, kad ekonomikos veikla būtų grindžiama tvarumu, o vartojimo grandinė prisidėtų prie išteklių tausojimo ir atliekų prevencijos.

648. Griežtinsime atliekų tvarkymo reglamentavimą, užtikrindami, kad biologiškai skaidžios atliekos būtų tvarkomos valdant į aplinką patenkančius kvapus ir taršą.

649. Nustatysime privalomus gamintojų tikslus, susijusius su produktų ilgaamžiškumu, taisymo galimybėmis ir pakartotiniu naudojimu.

650. Skatinsime vartotojiškumo mažinimą, pasitelkdami informavimo kampanijas ir tvarių produktų propagavimą.

651. Įpareigosime didžiuosius gamintojus ir importuotojus remti atliekų mažinimą, įtraukiant į savo veiklą žiedinės ekonomikos principus.

652. Plėtosime infrastruktūrą, skirtą atliekoms rūšiuoti ir perdirbti, ypač kaimo vietovėse.

653. Skatinsime didesnį atliekų perdirbimą ir prevenciją.

654. Skatinsime atliekų tvarkymo srityje geriausius rezultatus vykdant įsipareigojimus dėl ES komunalinių atliekų išrūšiavimo ir šalinimo tikslų pasiekusias savivaldybes.

655. Išplėsime gamintojų atsakomybės už baldų, tekstilės gaminių ir statybines atliekas principą. Sieksime nustatyti griežtesnius perdirbimo ir pakartotinio naudojimo tikslus.

656. Sukursime teisės aktus, reglamentuojančius produktų ilgaamžiškumo rodiklius ir gamybos ekologinius standartus.

657. Remsime tvarių technologijų ir procesų skatinant atliekų perdirbimą diegimą pramonėje.

658. Plėtosime daiktų dalijimosi, nuomos ir taisymo sistemas, kurios sudaro sąlygas žmonėms naudoti mažiau naujų produktų. Plėtosime žiedinės ekonomikos centrus, kurie remtų vietos bendruomenių iniciatyvas.

659. Toliau plėtosime žaliųjų pirkimų, tvarių paslaugų ir produktų paklausą.

660. Pradėsime taikyti statinio gyvavimo ciklo metodiką projektavimo, statybinių medžiagų atrankos, eksploatavimo ir griovimo etapais, taip užtikrindami, kad ateities statiniai bus gerokai tvaresni.

661. Tobulinsime bendrą atliekų stebėsenos sistemą, kuri leistų efektyviai valdyti atliekų srautus ir jų perdirbimą.

662. Įdiegsime išmaniąsias atliekų rūšiavimo sistemas ir atliekų surinkimo technologijas, kurios padėtų mažinti sąnaudas ir didinti efektyvumą.

663. Plėtosime žiedinės ekonomikos produktų ir technologijų eksportą, skatinsime tarptautinį bendradarbiavimą žiedinės ekonomikos srityje. Stiprinsime atliekų tarpvalstybinių vežimų kontrolę.

KETVIRTAS SKIRSNIS
VANDENVALA IR NUOTEKŲ TVARKYMAS

664. Plėsime centralizuotų vandens tiekimo ir nuotekų tinklų aprėptį kaimo ir priemiesčių vietovėse, kuriose gyventojai dar neturi prieigos prie šių paslaugų.

665. Skatinsime mažų gyvenviečių ir pavienių ūkių geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų valymo sistemų diegimą.

666. Renovuosime pasenusias vandens tiekimo sistemas, siekdami mažinti vandens nuostolius ir gerinti tiekimo patikimumą.

667. Atnaujinsime vandens valymo įrenginius, užtikrindami, kad jie atitiktų naujausius ES kokybės standartus, numatysime paramą savivaldybėms nuotekų tinklų ir valymo įrenginių modernizacijai.

668. Imsimės moderniomis agrotechnologijomis paremtų priemonių, skirtų žemės ūkyje naudojamų nitratų ir pesticidų, kurie tiesiogiai susiję su geriamojo vandens tarša, kiekiui mažinti. Sukursime tikslingą kontrolės sistemą, skirtą taršos šaltiniams nustatyti ir sprendimams dėl jų priimti.

669. Informuosime gyventojus apie geriamojo vandens kokybę ir taršos prevencijos būdus, skatinsime atsakingą vandens vartojimą.

670. Sieksime, kad vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūra būtų pritaikyta ekstremalioms klimato sąlygoms, tokioms kaip sausros ar liūtys.

671. Plėtosime nuotekų ir lietaus vandens atskyrimo sistemas, mažinančias potvynių riziką urbanizuotose teritorijose.

672. Vykdysime ilgalaikius vandens išteklių stebėsenos ir valdymo projektus, siekdami išlaikyti šių išteklių kokybę ir kiekį klimato kaitos kontekste.

673. Sukursime upių potvynių valdymo strategiją, kuri leistų savivaldoms išplėtoti pylimų, polderių ir siurblinių tinklą rizikingiausiose šalies teritorijose.

PENKTAS SKIRSNIS
PASTATŲ RENOVACIJA IR ENERGINIS TVARUMAS

674. Skatinsime aktyvesnę daugiabučių ir vienbučių namų bei visuomeninių pastatų renovaciją įtraukiant atsinaujinančių išteklių energijos sprendimus ir energijos taupymo technologijas.

675. Teiksime valstybės garantijas gyventojams ir verslui, investuojantiems į energijos naudojimo efektyvumo didinimą.

676. Skatinsime pramonės įmonių dekarbonizaciją, taikydami finansines paskatas naudojantiems energijos taupymo technologijas ir pereinantiems prie atsinaujinančių išteklių energijos naudojimo.

677. Užtikrinsime, kad žaliosios energijos pokyčiai nedidintų socialinės nelygybės.

678. Toliau skatinsime saulės elektrinių įrengimą namų ūkiuose, prioritetą skirdami socialiai pažeidžiamiems asmenims, daugiavaikėms šeimoms, šilumos siurblius ar elektromobilius įsigijusiems namų ūkiams.

679. Plėtosime tarpsistemines jungtis su kitomis Europos valstybėmis, siekdami užtikrinti stabilų energijos tiekimą.

680. Investuosime į žaliosios energetikos technologijų kūrimą ir eksportą, taip skatinsime Lietuvą tapti atsinaujinančių išteklių energetikos ir žaliosios ekonomikos lydere regione.

681. Atsakingai planuosime atsinaujinančių išteklių energetikos plėtrą, užtikrindami racionalų santykį, nedarantį esminio poveikio ekosistemų stabilumui.

ŠEŠTAS SKIRSNIS
BIOLOGINĖS ĮVAIROVĖS IR BUVEINIŲ IŠSAUGOJIMAS

682. Stiprinsime rūšims išgyventi reikalingas buveines, jų apsaugą, tobulinsime saugomų teritorijų vertybių apskaitą.

683. Užtikrinsime efektyvų saugomų teritorijų valdymą, sieksime, kad jose būtų sustabdytas biologinės įvairovės, įskaitant rūšis ir buveines, nykimas.

684. Atsižvelgdami į valstybės biudžeto finansines galimybes ir ES faktiškai skiriamą finansavimą, ypač daug dėmesio skirdami rūšių ir buveinių atkūrimui saugomose teritorijose, parengsime nacionalinį gamtos atkūrimo planą, kuriame į žemės ūkį, miškininkystę, urbanistiką ir energetiką bus integruoti kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės apsaugos tikslai įvertinant realius poreikius išsaugoti konkrečias saugomas gamtines vertybes, jų apsaugai reikalingus veiksmus bei išlaidas, gaunamą naudą, atliekant naudos ir kaštų analizę.

685. Sudarysime sąlygas saugomų teritorijų plėtrai, parengsime veikiančius kompensavimo už veiklos apribojimus skaičiavimo ir mokėjimo mechanizmus.

686. Sukursime ilgalaikes mokslinių tyrimų programas saugomų teritorijų būklei vertinti.

687. Stiprinsime Aplinkos apsaugos departamento prie Aplinkos ministerijos bei Valstybinės miškų tarnybos pajėgumus, kad ypač daug dėmesio būtų skirta nuolatinei saugomų teritorijų kontrolei.

688. Skirsime finansavimą natūralių buveinių palaikymui ir priežiūrai, šių buveinių atkūrimo projektams įtraukiant žemės ir miško savininkus, valdytojus ir naudotojus, valstybines institucijas, mokslininkus ir nevyriausybines organizacijas.

689. Įdiegsime efektyvias gamtos apsaugos priemones, kurios skatintų biologinės įvairovės išsaugojimą, tradicinių ūkininkavimo praktikų palaikymą ir tvarų išteklių valdymą.

690. Užtikrinsime tarpinstitucinį bendradarbiavimą tobulinant nacionalinių saugomų teritorijų ir Europos ekologinio tinklo „Natura 2000“ teritorijų valdymą, užtikrinant natūralių buveinių ir nykstančių rūšių apsaugą ir atkūrimą saugomose teritorijose.

691. Parengsime ilgalaikę saugomų teritorijų strategiją, kurioje būtų numatyti ilgalaikiai saugomų teritorijų tyrimai, vystymosi tikslai, stabilus šios strategijos įgyvendinimui reikalingas finansavimas.

692. Rūpinsimės saugomų teritorijų ekonomika, leisime ir remsime jose gamtą tausojančią žmogaus ūkinę veiklą ir gyvenimą.

693. Sudarysime sąlygas Europos Bendrijos svarbos natūralių buveinių apsaugai, ypač daug dėmesio skirdami sengirių formavimuisi.

694. Atnaujinsime dirvožemių ir durpynų duomenų bazes, užtikrindami tikslią ir

standartizuotą informaciją apie durpynų būklę ir plotą.

695. Sukursime teisinį reguliavimą, kuris numatytų ilgalaikes paskatas gamtinių ekosistemų tvariam naudojimui, apsaugai ir jų atkūrimui.

696. Užtikrinsime tarpinstitucinį bendradarbiavimą miškininkystės, gamtosauginio švietimo ir kultūros paveldo srityse saugomose teritorijose, į bendrojo ugdymo programas integruosime pamokas gamtoje.

697. Organizuosime informavimo kampanijas, skirtas visuomenei ir žemės savininkams informuoti apie saugomų teritorijų, natūralių ekosistemų ir tvaraus ūkininkavimo svarbą bei šių teritorijų ir ekosistemų apsaugos būtinybę, taip pat būtinybę prisidėti prie gamtosaugos priemonių finansavimo. Įtrauksime vietos bendruomenes į gamtos atkūrimo projektų įgyvendinimą, skatinsime aktyvų šių bendruomenių dalyvavimą ir pasitikėjimą vykdomais sprendimais.

698. Sukursime paramos mechanizmus, kurie užtikrintų ilgalaikę naudą miško ir žemės savininkams, valdytojams ir naudotojams, vietos bendruomenėms dalyvaujant tvaraus ūkininkavimo, gamtos apsaugos ir atkūrimo veiklose.

699. Stabdysime nusausintų durpynų degradaciją, skirdami prioritetą jų natūralaus hidrologinio režimo ir visos ekosistemos atkūrimui.

700. Sieksime atkurti svarbiausius ekosistemines paslaugas teikiančius durpynus ir pelkes.

SEPTINTAS SKIRSNIS
TARŠOS MAŽINIMAS

701. Stiprinsime reguliavimą, kontrolę ir inovacijas, siekdami sumažinti pramonės ir transporto taršą bei užtikrinti švarią aplinką visiems šalies gyventojams.

702. Teiksime prioritetą smulkiųjų kietųjų dalelių, azoto dioksido, metano ir kitų pagrindinių oro teršalų mažinimui.

703. Įrengsime papildomas oro kokybės stebėjimo stotis gyvenamosiose vietovėse, ypač šalia didžiausių taršos šaltinių, tokių kaip pramonės objektai, stambūs gyvulininkystės ir paukštininkystės ūkiai ir intensyvaus eismo gatvės bei atliekų deginimo įmonės.

704. Įdiegsime triukšmo ir kvapų stebėsenos sistemas miestuose ir priemiesčiuose.

705. Įpareigosime pramonės įmones diegti modernias taršos mažinimo technologijas.

706. Sukursime kvapų taršos monitoringo ir valdymo sistemą, padedančią greičiau identifikuoti ir spręsti problemas.

707. Skatinsime pramonės įmones pereiti prie mažiau pavojingų cheminių medžiagų, kurios mažiau kenkia žmonių sveikatai ir aplinkai.

708. Peržiūrėsime valstybinio, savivaldybių ir ūkio subjektų monitoringo tvarką, siekdami panaikinti dubliavimąsi ir realius duomenis panaudoti aplinkosauginei kontrolei bei papildomai taršos prevencijai.

709. Sieksime atnaujinti asbestinių stogų keitimo programą.

710. Kartu su Sveikatos apsaugos ministerija vykdysime visuomenės sveikatos stebėseną intensyvaus eismo ruožuose ir šalia stacionariųjų taršos šaltinių.

711. Sukursime prevencines programas, skirtas pažeidžiamiausioms visuomenės grupėms – vaikams, pensinio amžiaus žmonėms ir sergantiesiems lėtinėmis ligomis – apsaugoti

nuo oro taršos poveikio.

712. Sukursime išmaniąją taršos stebėsenos sistemą, kuri realiuoju laiku teiktų duomenis apie taršos lygius ir jų šaltinius.

713. Užtikrinsime, kad visuomenė ir nevyriausybinės organizacijos turėtų realią galimybę dalyvauti nacionalinių ir vietos politikos sprendimų priėmimo procese.

714. Skatinsime vietos bendruomenių įsitraukimą į teritorijų planavimo, statybos, miškų valdymo ir gamtos atkūrimo projektus, sudarydami galimybę dalyvauti priimant sprendimus.

715. Stiprinsime regionines aplinkos apsaugos valdybas, suteikdami joms daugiau finansinių ir techninių išteklių.

AŠTUNTAS SKIRSNIS
KITOS SU APLINKA SUSIJUSIOS INICIATYVOS

716. Mėgėjų žvejybos reglamentavimą Baltijos jūroje perduosime Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos kompetencijai. Skirsime daugiau lėšų žuvų ištekliams atkurti valstybiniuose žuvininkystės vandens telkiniuose, tam panaudodami lėšas, surinktas už mėgėjų žvejybos leidimus.

717. Stiprinsime savivaldą, perduodami savivaldybėms patikėjimo teise valdyti jų administracinėse ribose esančią valstybinę žemę kaimiškose teritorijose, tokiu būdu įgalindami veikti savarankiškai ir priimti tarpusavyje suderintus, savalaikius žemės valdymo, teritorijų planavimo ir kitus sprendimus, užtikrinančius darnų regionų vystymąsi.

718. Sukursime skaidrias sąlygas viešojo ir privataus sektoriaus partnerystei, statybos pramonės plėtrai, pilietinei įtraukčiai kartu su Socialinės apsaugos ir darbo ministerija sprendžiant kokybiško būsto prieinamumo iššūkius.

719. Didinsime statybos procesų skaidrumą ir atsparumą korupcijai. Užtikrinsime aukštą statybos dalyvių kvalifikaciją ir atsakomybę, efektyvią jų veiklos priežiūrą.

720. Kokybiškai peržiūrėsime ir susisteminsime statybą reguliuojančius teisės aktus, atsisakysime perteklinių reikalavimų, sudėtingą statybos teisyną padarysime aiškų ir patogiai naudojamą visiems statybos dalyviams ir visuomenei.

721. Vykdysime efektyvią būsto administratorių ir daugiabučių namų bendrijų veiklos priežiūrą.

722. Įgyvendinsime šalies daugiabučių renovacijos proveržio strategiją, sustiprinsime vietos savivaldos institucijų vaidmenį renovacijos procese, užtikrinsime nepriklausomą renovacijos procesų priežiūrą, sukursime efektyvų ginčų sprendimų mechanizmą, užtikrindami, kad savalaikis ir deramas renovacijos procesų valdymas lems minimalias išlaidas gyventojams.

723. Tobulinsime daugiabučių administravimo teisės aktus, siekdami gyventojų interesų apsaugos, efektyvaus ginčų sprendimo, skaidrumo ir pasitikėjimo.

724. Teiksime valstybės garantijas komerciniams bankams, finansuojantiems būsto renovaciją ar skolinantiems į būstų renovaciją investuojantiems gyventojams, padengdami dalį palūkanų ir suteikdami perskolinimo garantiją 100 metų laikotarpiui.

725. Prioritetą teiksime kvartalinei renovacijai kompleksiškai kuriant kokybiškas gyvenimo sąlygas, tvarkant kvartalo inžinerinę infrastruktūrą, želdynus, diegiant susisiekimo ir

parkavimo sprendinius.

726. Sudarysime sąlygas racionaliai įvertinti ypač nusidėvėjusių, avarinės būklės statinių renovacijos tikslingumą, jų gyventojams pasiūlyti aprūpinimo būstu sprendinius.

727. Mažinsime renovacijos procesų sudėtingumą, administracinę naštą, užtikrindami renovacijos darbų techninę ir architektūrinę kokybę.

728. Gerinsime visuomenės informavimą apie teritorijų planavimo, statybos, statinių naudojimo ir priežiūros procesus, atverdami informacinėse sistemose kaupiamus duomenis, pateikdami juos visuomenei suprantama ir prieinama forma.

DEVINTAS SKIRSNIS
GYVYBINGAS KAIMAS, KONKURENCINGAS IR TVARUS ŽEMĖS ŪKIS

729. Parengsime ir patvirtinsime horizontalią tarpinstitucinę darnios bioekonomikos plėtros strategiją, kurioje būtų integruotos visos bioprodukcinio ūkio sritys (žemės ūkis ir miškų ūkis), transformuodami mūsų pirminės gamybos bei perdirbimo sektorius į didžiausią pridėtinę vertę kuriančią bei žymiai prie BVP augimo prisidedančią ekonomikos dalį.

730. Numatysime finansinius išteklius šiai strategijai įgyvendinti, įskaitant ES fondų, nacionalinio biudžeto bei Lietuvos Respublikos nacionalinio plėtros banko lengvatinių paskolų programas.

731. Finansavimo prioritetu laikysime projektus, kurie bus subalansuoti ekonominiu, socialiniu ir aplinkosauginiu aspektais. Tokiu būdu parodysime lyderystę, kad aplinkai draugiškos investicijos gali kurti didelę ekonominę naudą ir spręsti įsisenėjusias socialines problemas – darbo vietų regionuose, sveikos visuomenės ir kitas.

732. Užtikrinsime tvarią žemės ūkio, žuvininkystės ir maisto produkcijos gamybą ir gerinsime jos konkurencingumą bei eksportą.

733. Bendradarbiaudami su investuotojais, mokslininkais, nevyriausybinėmis organizacijomis ir žemdirbių savivalda, siūlysime inovatyvias žemės ūkio produktų perdirbimo į aukštesnės pridėtinės vertės produktus priemones.

734. Papildomomis finansinėmis priemonėmis skatinsime žemdirbių įsteigtus žemės ūkio kooperatyvus investuoti į perdirbimą, rinkodarą, inovatyvių produktų gamybą.

735. Taikysime ilgalaikes ir kompleksines priemones, užtikrinančias ūkininkams planavimo tikrumą ir garantijas, siekdami išlaikyti ir prireikus padidinti maisto gamybą.

736. Vietos maisto gamybos pajėgumų plėtojimas ir stiprinimas taps kertine darnios bioekonomikos plėtros strategijos dalimi.

737. Teiksime paramą taikomiesiems moksliniams tyrimams, kurie aktualūs žemės ūkio ir maisto pramonei, platesnei jų rezultatų sklaidai ir inovacijų diegimo spartinimui. Paramos prioritetas bus mokslo institucijų teikiami projektai.

738. Parengsime ambicingą Lietuvos gyvulininkystės plėtros strategiją, ypač daug dėmesio skirsime ūkinių gyvūnų genetinės vertės didinimui, pašarų ir produkcijos kokybės, auginimo efektyvumo didinimui.

739. Skatinsime aplinką labiau tausojančias veiklas, kuriomis siekiama su mažiau užauginti daugiau. Plėtosime nacionalinę ūkinių gyvūnų veislininkystę. Mūsų tikslas yra didinti ir

skatinti gyvulininkystės plėtrą Lietuvoje efektyvinant veiklos procesus bei išnaudojant visą organinių trąšų, biodujų gamybos ir humusingo dirvožemio atkūrimo pridėtinę vertę.

740. Išplėsime esamą žemdirbių konsultavimo sistemą, skatinsime konsultavimo paslaugas teikiančių institucijų ir universitetų, tyrimų centrų bendradarbiavimą užtikrinant konsultavimo paslaugų prieinamumą ūkininkams, ypač smulkiesiems, vidutiniams ir jauniesiems ūkininkams.

741. Remsime technologijas ir sprendinius, didinančius konkurencingumą ir tvarumą žemės ir maisto ūkio bei žuvininkystės pramonėje.

742. Inicijuosime ir finansuosime bioekonomikos klasterių ir pramonės parkų regionuose atsiradimą, taip sukurdami papildomų gerai apmokamų darbo vietų.

743. Trumpinsime maisto tiekimo grandines. Taip sudarysime kuo palankesnes sąlygas Lietuvos ūkininkams parduoti dalį žemės ūkio ir maisto produktų tiesiogiai galutiniams vartotojams.

744. Didinsime investicijas į infrastruktūrą (turgavietes, logistikos centrus, kooperatines parduotuves, sandėlius ar saugyklas), į trumpąsias maisto tiekimo grandines įtrauksime kuo daugiau suinteresuotųjų dalyvių.

745. Siekdami pažaboti nevaldomai ir dažnai neproporcingai kylančias maisto produktų kainas, stiprinsime maisto tarybos veiklą, kurioje gamintojai, perdirbėjai, prekybininkai ir valstybė, prižiūrimi Lietuvos Respublikos konkurencijos tarnybos, dialogo būdu skaidriai užtikrins, kad nė viena iš grandžių nedominuotų savo nepagrįstu pelnu.

746. Supaprastinsime žemės ūkio kooperatyvų reglamentavimą, skatindami jų atsiradimą.

747. ES valstybių narių pavyzdžiu sieksime reglamentuoti, kad pirminės grandies maisto produktų augintojams už užaugintą, pagamintą produkciją būtų sumokama ne mažesnė nei savikaina kaina.

748. Stiprinsime smulkiųjų ir vidutinių ūkių bei jaunųjų ūkininkų vaidmenį įgyvendinant žemės ūkio ir kaimo politiką.

749. Aktyviai sieksime tiesioginių išmokų žemdirbiams suvienodinimo ES lygmeniu. Visų lygių susitikimuose su ES institucijų ir ES valstybių narių atstovais nuolat kelsime klausimą dėl tiesioginių išmokų dydžio suvienodinimo ES, parengsime visą reikiamą argumentaciją, aktyviais diplomatiniais veiksmais per dvišalius susitikimus sieksime užsitikrinti Lietuvai palankius ES politinius sprendimus.

750. Užtikrinsime teisingesnę išmokų sklaidą ir investicinės paramos prieinamumą bei teisingą paskirstymą mažiems ir vidutinio dydžio ūkiams, taip pat jauniesiems ūkininkams.

751. Peržiūrėsime grūdų supirkimo reikalavimus, siekdami sukurti aiškią ir objektyvią sistemą, užtikrinančią sąžiningą kainodarą, neleisiančią dėl produkcijos skirstymo į klases ir perteklinio šių klasių skaičiaus nepagrįstai mažinti supirkimo kainų.

752. Inicijuosime diskusiją ir sieksime susitarimo dėl maksimalios tiesioginių išmokų ribos, kuri būtų priimtina ūkininkų ir žemės ūkio bendrovių asociacijoms.

753. Skatinsime jaunųjų ūkininkų įsikūrimą, jiems teikdami prioritetą ir pagal įvairias ES ir nacionalinės paramos priemones sukurdami atskiras paramos schemas, kurios skatintų kartų kaitą kaime, derinsime finansinę paramą ir kitas paskatas, užtikrindami žemės ūkio paskirties žemės rinkos skaidrumą ir šios žemės ir kreditų prieinamumą.

754. Sudarysime kaimo vietovėse tinkamas gyvenimo sąlygas jauniesiems ir naujiems ūkininkams bei jų šeimoms, priimdami horizontalias regionų plėtros strategijas, užtikrindami geresnį susisiekimą, kokybiškas ir artimas švietimo, sveikatos priežiūros, laisvalaikio ir kultūros paslaugas, taip pat skaitmeninę plėtrą.

755. Stiprinsime smulkiųjų ir vidutinių ūkių bei jaunųjų ūkininkų savivaldos atstovų

administracinius gebėjimus, kad būtų didinamas jų vaidmuo įgyvendinant žemės ūkio ir kaimo politiką.

756. Stiprinsime ir remsime, žemdirbių savivaldą, regionines, sektorines bei nacionalines organizacijas. Stiprinsime socialinį dialogą ir visų jo dalyvių įtrauktį į galutinių sprendimų priėmimą.

757. Sieksime socialiai, ekonomiškai ir gamtos apsaugos atžvilgiu subalansuotų sprendimų.

758. Sieksime kiek įmanoma labiau supaprastinti administracinius reikalavimus ūkininkams, panaikindami jų dubliavimąsi, skatindami preventyvų švietimą, savikontrolės sistemas ir labiau į esmines problemas orientuotas patikras.

759. Išnaudosime skaitmenines duomenų bazes ir į bendrą duomenų bazę sujungsime bioprodukcinio ūkio (žemės ūkio ir miškų ūkio) kaupiamus duomenis, tarp jų ir miškuose auginamų medienos išteklių bei jų realizavimo apskaitos duomenis. Sieksime sukurti vieną bendrą duomenų kaupimo ir jų naudojimo sistemą, sieksime panaudoti turimus duomenis planavimui, rizikų vertinimui, paramos priemonių modeliavimui ar paramos skyrimui, ateities sprendimų modeliavimui.

760. Investuosime į didelės apimties kasmetinius valstybės užsakomus žemės tyrimus. Skaitmenizuosime sukauptų tyrimų rezultatus ir sukursime prieigą jais naudotis tik žemės valdytojams, kad pasėliai būtų tręšiami tik ten, kur reikia, ir tik tiek, kiek reikia. Tokiu būdu sieksime mažinti mineralinių (cheminių) trąšų naudojimą ir didinti organinių trąšų naudojimą.

761. Padėsime ūkiams spręsti ekstremaliųjų reiškinių ir kitų žemės ūkio rizikų valdymo problemas, skatinsime investicijas į prevencines biologinės saugos priemones.

762. Skatinsime žemės ūkio veikla užsiimančius subjektus naudotis pasėlių, augalų ir ūkinių gyvūnų draudimu, kuris sumažintų riziką dėl neprognozuojamų meteorologinių sąlygų ar ligų protrūkio.

763. Pertvarkysime valstybinio maisto rezervo kaupimo sistemą, kad ir mažesnieji augintojai bei gamintojai galėtų tapti potencialiais tiekėjais. Praplėsime saugotinų produktų sąrašą.

764. Skatinsime plėtoti bitininkystę, kovosime su medaus klastojimu – skatinsime bitininkų kooperaciją realizuojant medų vidaus bei eksporto rinkose.

765. Sieksime valstybės mastu išspręsti rūgščių dirvų kalkinimo problemą. Tam inicijuosime tvaraus dirvožemio valdymo programos, kurios tikslas būtų visų žemės ūkio dirvožemių tvarus tvarkymas, parengimą ir įgyvendinimą.

766. Taip pat būtina rasti valstybės ir ES lėšų kompleksinės visuotinės melioracijos sistemų atnaujinimo, remonto, rekonstravimo programai parengti ir įgyvendinti.

767. Saugodami apdulkintojus, ypač bites, skatinsime mažinti pesticidų naudojimą, siekti naudoti tik efektyvias ir rezistentiškumą mažinančias veikliąsias medžiagas. Atsiradus galimybei, biologiniais preparatais, kurių veiksmingumas bus mokslo patvirtintas ir įrodytas, palaipsniui keisime atitinkamus pesticidus. Aktyvinsime kovą su nelegalių pesticidų platintojais.

768. Skatinsime plėtoti bitininkystę, ekologinių ūkių plotus, taikyti pažangią sėjomainą, diegti pažangias agrotechnologijas. Ypač skatinsime ekologinių ūkių užaugintos produkcijos vartojimą, mažinsime biurokratinę naštą ekologiniams ūkiams. Sustabdysime ekologinių ūkių plotų nykimą ir skatinsime juos vėl augti.

769. Skatinsime tvaraus ūkininkavimo sistemas ir kursime naujas rėmimo priemones tvariai daugiau produkcijos auginantiems ir gaminantiems žemės ūkio veiklos subjektams.

770. Palaikome klestinčių kaimų idėją. Remsime vietos iniciatyvas, kurios skatins verslumą ir užimtumą kaime, ir užtikrinsime šių iniciatyvų tęstinumą. Investuosime ES paramos

lėšas į kaimo paramos programas.